

ЗА БУКВНИТЕ

КИРИЛО МЕТОДИЕВСКИ ВЕСТНИК

ОПИСМЕНЕХЪ®

ИЗДАВА СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ • ГОДИНА XXX • БРОЙ 27/МАЙ 2008 Г.

Похвала на цар Симеон

Великият между
царете Симеон ,
всемощният победител
и владетел,
като пожела
с твърде голям копнеж
да извади наяве
великите мисли
в дълбочината
на многотомните книги
според тълкованията
на премъдрия Василия,
заповяда на мен,
нищо незнаещия,
да направя промяна
в словесната форма ,
но да пазя точността
на мисълта му.
Тях, мислите,
като трудолюбива пчела
от всеки цветец
на Писанието
той събра
във велемъдрото си сърце,
като на някоя кошерна пита,
и ги разлива като сладък мед
от своите уста
пред болярите,
за да просвети
техните мисли.
Като се явява за тях
нов Птоломей
не по вяра, а по-скоро
по желание
и многоценен
поради събирането
на всички божествени книги,
с които и своите
палати изпълни,
той си създаде вечен спомен.
За да се възприема всякога
този спомен,
нека за христолюбивата му
душа
да бъде като награда венецът
на блажените и свети мъже
през непробродимите
вечни векове.
Амин.

„Събор на светите отци“
Изборник на цар Симеон
Руски препис от 1073 г. Съхранява се
в Държавния исторически музей – Москва.

В начало бе Словото

От Йоана
Свето евангелие
Глава 1

В начало беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше словото. То беше в начало у Бога. Всичко чрез Него стана, и без него не стана нито едно от онова, което е станало. В него имаше живот, и животът беше светлината на хората. И светлината в мрака свети, и мракът я не обзе. Съществуваше истинската светлина, която просветява всеки човек, идващ на света.

Стихове 1-9

На 1 ноември 2007 г. по случай Деня на народните будители в Националния дворец на културата се състоя Петата национална научна конференция с международно участие под надслов „Кирилицата и духовността на европейската информационна цивилизация“, уредена от СВУБИТ, Издателство „Захари Стоянов“ и Национален център за книгата при Министерство на културата. Заседанията бяха в три секции: „Книгата и медиите. Диалог за XXI век“, „Библиотечни трансформации в обществото на знанието“ и „Културно-историческото наследство на България в европейски контекст“. Изнесени бяха общо 94 доклада. Конференцията започна със студентско представление.

„Всяка година на 1 ноември българският народ прекланя глава пред своите най-ярки просветители, които самият той – нашият народ – е въздигнал в най-високия сан – народни будители. В Западна Европа и по света днес се отбелязва Денят на всички светци. А у нас – в България – честваме народните будители!“

С тези думи от името на Студентското научно общество първокурсничката Андреа Ралева даде символно начало на форума. Тя обяви представянето на Академичното Свето интертекстуално представление (в четири фрагмента и три сцени) „В начало беше Словото“, подготвено от самите студенти. Неговият замисъл бе пресъздаването на историческите сцени от Кирило-Методиевото дело – „Св. св. Кирил и Методий при папа Адриан II“ (сцена I); „Св. св. Кирил и Методий и техните ученици, Св. Климент, Св. Наум, Св. Сава, Св. Горазд, Св. Ангеларий, наричани Св. Седмочисленици“ (сцена II); „Кирило-Методиевите ученици при княз Борис I“ (сцена III). Отделните диалози-сцени бяха естествено обозначени с обобщения на Говорещия хор на учениците-библиотекари, който допринесе за вълнуващата атмосфера в залата.

В представлението вместо богослужбни книги бяха представени паметна книга – дар от Студентското научно общество на Училището на неговия Ректор, съдържаща копия от 72 публикации в специализирания научен печат – дело на студентите, както и библиографски указател във вид на свитък, отразяващ публикуваните изследвания.

Достоен финал на композицията, издържана в историографско съответствие на пресъздаваните сцени със стихове от Священото писание, исторически и литературни документи на миналото и съвремението, бе специално подготвеният за нея аранжиринг за цигулка в солово изпълнение на цигуларката Мария-Румяна Лиркова, в чиято интерпретация прозвуча знаменитото произведение на В. А. Моцарт „Ave verum corpus Dei“.

Литургична музика от Добри Христов, църковни песнопения („Достойно ест“, „Многая лета“), тържествен камбанен звън от храм-паметника „Св. Ал. Невски“, песента „Делю хайдутин“, изпълнена от Валя Балканска, химнът на обединена Европа „Ода на радостта“ в превод на български език от Асен Разцветников, с музиката на Лудвиг ван Бетховен, студентският химн „Gaudeamus igitur“ озвучиха залата.

Изделия от ковано желязо (лаврово дърво, свещник, катедра) бяха поднесени като дар от Студентското научно общество на Ректора на СВУБИТ проф. д-р и.к.н. Стоян Денчев. Те бяха дело на студента Иван Петров. В Академичното представление взе участие и отец Станой Андонов, настоятел на Храм-паметника „Св. Ал. Невски“.

Автор на композицията е проф. дфн Александра Куманова.

В ролята на Св. Седмочисленици – студенти от СВУБИТ

Шестата национална научна конференция с международно участие под надслов „България в културното многообразие на Европа“ ще се състои на Деня на народните будители – 1 ноември 2008 г. в Националния дворец на културата. Основни секции: I. Българският език и межкултурният диалог; II. Технологиите в диалектиката на компетентностите и знанията; III. Културно-историческото наследство на България.

Приемат се заявки за доклади с кратки анотации до 15 юни т.г.

Достоенъ!

Българският патриарх Максим – почетен доктор на СВУБИТ

„Св. Борис Росийски“. Стенопис от Захари Зограф в черквата на Троянския манастир (1848)

На 29 октомври 2007 г. в Троянския манастир „Успение Богородично“ Негово Светейшество Българският патриарх Максим, председател на Светия синод на Българската православна църква и Софийски митрополит, бе удостоен от Висшето училище по библиотекознание и информационни технологии с почетното звание „Доктор хонорис кауза“ за запазването и развитието на българската духовност, укрепването на Светото православие и за заслуги към нашата Алма матер.

На събитието присъстваха всички членове на Светия синод, началникът на Президентския кабинет ген. Николай Колев, Негово Превъзходителство Анатолий Потапов, посланик на Руската федерация в България, директорът на дирекция „Вероизповедания към Министерския съвет“ проф. Иван Желев, Академичният съвет на СВУБИТ и преподаватели, журналисти.

Ректорът проф. д.к.н. Стоян Денчев обяви решението на Академичния съвет за удостояването с почетното звание.

Доц. дфн д-р Мария Младенова произнесе слово, в което припомни важните моменти от живота на 93-годишния български патриарх Марин Найденов Минков (светското име на патриарха) завършва Софийската духовна семинария и Богословския факултет на Софийския държавен университет, на 13 декември 1941 г. приема монашеско звание с името Максим, на 14 май 1944 г. е ръкоположен за йеромонах, след три години получава архимандритско достойнство, а на 30 декември 1956 г. е причислен към Епископата на Българската църква. Шест години бъдещият патриарх е предстоятел на Българското църковно подворие в Москва. На 4 юли 1971 г. Патриаршеският избирателен църковно-народен събор

Ректорът проф. д.к.н. Стоян Денчев връчва на Негово Светейшество Българския патриарх Максим почетната грамота

единодушно издига Ловчанския митрополит Максим за български патриарх. Вече 37 години той е духовен глава на Българската православна църква. Негово Светейшество е награден с орден „Народна република България“ - I степен и с ордена „13 века България“.

На богослужението в църквата на манастира заедно с патриарха участваха владците Кирил Варненски, Николай Пловдивски, Дометиан Видински и Гавриил Ловчански. Начело на хористите бе Неофит Русенски, най-талантливият певец сред митрополитите.

Знаменателно събитие

130 години от Освобождението на България

Владимир Путин и Георги Първанов в храм-паметника „Св. Александър Невски“, 18 януари 2008 г.

Снимка Пресфотото БТА

Владимир Путин
Президент
на Руската федерация

В навечерието на визитата ми в България бих искал да споделя мислите си по повод днешното състояние и перспективите на сътрудничеството между нашите страни.

Обединяват ни общи духовни и културни традиции, езикова близост, в основата на която стои великият подвиг на еднакво почитаните в Русия и България Св. Св. Кирил и Методий.

Най-ярките страници от съвременната ни история са свързани с подкрепата на освободителната борба на българския народ, когато руските доброволци са се сражавали за България. Тези години отбелязват един важен етап в утвърждаване на гражданското общество в Русия.

Тогава рамо до рамо с българските опълченци руската армия е извоювала всяка педя свободна и независима България. Даже след векове сраженията на Шипка и край Плевен ще останат в историята. А истински народните завоевания – чувството за единение, проявените твърдост и героизъм завинаги ще се пазят в нашите сърца.

Ето защо 130-годишнината от освобождението на вашата страна от османско иго, която се отбелязва през тази година, е наистина знаменателно събитие за всички нас.

18 януари 2008 г.

Из статия, разпространена от посолството на Руската федерация в София

Георги Първанов
Президент
на Република България

На 3 март ние намираме немалко сериозни основания за високо национално самочувствие и гордост. Защото това е времето, в което българинът доказва, че е достоен за своята свобода. Свобода, която не му беше дадена даром, защото ние добре помним, че със своята саможертва апостолите, хилядите революционери, четници, занаятчиите и селяните, даскалите и свещениците, всички те доказаха на Европа и света, че българинът е съзрял за това да гради сам съдбата си, да чертае своето бъдеще.

Трети март е датата, с която свързваме нашето връщане в голямото европейско семейство, датата, на която България отново се появи на европейската политическа карта. Така след векове бяха осъществени въжделенията на поколения български възрожденци нашият народ отново да заеме полагаемото му се място в европейското политическо пространство.

Нашите освободители не просто ни освободиха, те ни дадоха шанса да изградим модерна европейска държава. Днес изследователите с удивление гледат на факта, че една абсолютна монархия, един император, прояви стратегическа мъдрост да дари българите с конституция, която по нищо не отстъпваше на символите на тогавашната европейска демокрация.

3 март 2008 г.

Из словото на тържествената заря-проверка по случай националния празник

Българска изложба в Руската дума

На 14 април 2008 г. в Москва в сградата на Държавната Дума на Руската федерация зам.-председателят на Думата г-жа Любов Слиска и извънредният и пълномощен посланик на Република България в Руската федерация г-н Пламен Грозданов откриха документалната изложба „Русия и възстановяването на българската държавност 1878-1885 г.“

С приветствия към присъстващите се обърнаха още председателят на Комитета при Държавната Дума за приятелство с Народното събрание на Република България и съпредседател на българо-руския Обществен форум г-н Валерий Драганов и зам.-председателят на Съюза на приятелите на България

г-н Кир Лемзенко.

На откриването на изложбата присъстваха депутати, сенатори, представители на руските държавни институции, на Министерство на външните работи на Руската федерация на бизнеса и културните среди, на обществени структури, на българската общност и журналисти.

На присъстващите гости бяха връчени възпоменателни албуми за паметниците на признателност, издигнати в България в чест на загиналите руски войни в Руско-турската освободителна война.

Информацията е предоставена от пресцентъра на Народното събрание

„Да! Да се освободи България!“
Резолюция на император Александър II върху писмена декларация на Руската православна църква с настояване Русия да обяви война на Турция.

В Освободителната война Русия мобилизира над един милион войници и офицери и участва със 180-хилядна армия. Около Плевен се сражават и 35 000 румънски войници.

Върху сабите на руските офицери има надпис:
„Не нам, Господи, не нам, но имени Твоему даждь славу.“

Българското опълчение наброява 7 500 души.

Мавзолеят в Паметника на свободата на връх Шипка

„Само великите и великодушните народи градят съвременното върху славните страници в историята си, а не върху недотам приятните моменти в отношенията си.“

Из словото на Сергей Лавров при откриване паметника на граф Игнатиев в София, 19.01.2008 г.

По време на посещението на президента на Руската федерация Владимир Путин в България, в Докторската градина, на ъгъла между ул. „Шипка“ и „Сан Стефано“ бе открит паметник на граф Игнатиев по случай 130-годишнината от Освобождението на България и подписването на Санстефанския мирен договор. Монументът е издигнат по инициатива на Форум „България – Русия“ със съдействието на Столичната община, а изпълнителят е „Главболгарстрой“ АД. Автор на барелефите е скулпторът Иван Тодоров.

Сергей Лавров
Министър на външните работи на Руската федерация

Паметникът на граф Н.П. Игнатиев в Докторската градина (при кръстовището на улиците „Сан Стефано“ и „Шипка“) в София
Снимка Валя Чрънкина

За първи път 19 февруари (по стар стил) е честван през 1880 г. като Ден на Възшествието на Руския император Александър II.

От 1888 г. при управлението на Стефан Стамболов той е почитан като Ден на Освобождението на България от турско робство.

На 23 януари 1900 г. с указ, одобрен от Х Обикновено Народно събрание, е приет „Закон за празничните дни в Княжество България“, според който 19 февруари е Ден на Освобождението на България.

Празникът е отменен през 1946 г. През 1978 г. е празнуван еднократно за 100-годишнината от Освобождението.

С решение на Народното събрание от 5 март 1990 г. 3 март е утвърден за Национален празник на Република България.

„Св. Св. Кирил и Методий“. Худ. Николай Ростовцев.
Стенопис в храм-паметника „Рождество Христово“ край гр. Шипка

„Княз Борис I“
„Учително евангелие“ на Константин Преславски
Руски препис от втората половина на XII век.
Съхранява се в Държавния исторически музей в Москва

Аз-Буки-Веди

Делото на Кирил и Методий и България в оценката на видни руски учени и писатели

Проф. Владимир Колесов
руски езиковед-старобългарист, Санкт Петербургски университет

Единството на всички славяни в миналото отвежда към оня момент, когато от безформената езическа маса се създава новата славянска култура и с гения на братята Кирил и Методий е запазена в писмено слово за бъдещето.

Когато за пръв път видях руините на Преслав, обхвана ме особено възнение от усещането, че се намирам на същото място, където е живял и творил Йоан Екзарх Български. Вглеждах се във възстановените помещения, ходех и премервах по посока на слънцето къде е могъл да седи той, когато е пишел. Порази ме каква малка площ е заемала църквичката, където е работил той, дворчето, където е отпочивал... Малка точка върху земния лик, която се е превърнала в плодосно зърно за всички славяни – от разни поколения и на разни места, през времето и пространството. Изпитвах онова удивително състояние, когато тръгваш от нашето време и проникваш в дълбините на вековете, връщаш се назад с хиляда години и стигаш до X век. И чувстваш: ето от това място е тръгнало всичко, тук е началото! (1987)

Светлана Плетньова
руски археолог, Археологически институт при Руската академия на науките – Москва

Руските хора винаги ще тачат паметта на Кирил и Методий, дали на славяните писменост, която най-добре изразява техния език. (1978)

Рая Цейтлин
руски езиковед-старобългарист, Институт по руски език при Руската академия на науките – Москва

Старобългарският език – първият литературен език на славяните, е изиграл значителна роля в културната история на славянските народи, като е оказал голямо влияние върху формирането и развитието на почти всички славянски литературни езици. (1986)

Проф. Димитри Оболенски
(Сър Димитри)
професор по руска и балканска история в Оксфордския университет, Великобритания

Наследството на Кирил и Методий, претърпяло крушение в Моравия, бива спасено от българския народ. Като дават убежище на техните ученици, на първо място на Климент и Наум, българите съумяват да дадат по-нататъшно развитие на тяхното наследство и сетне да предадат неговите духовни и културни плодове на други народи от Югоизточна и Източна Европа. Славистите и византинистите от много страни се радват, като виждат как се възражда в България това велико наследство. Ранните произведения на кирило-

методиевската традиция излъчват особен оптимизъм и чувство за културна пролет. Това произхожда от съзнанието на славянските народи, които придобиват своя особена историческа самоличност, получавайки християнските писмена на своя роден език. Същността на кирило-методиевското наследство го превръща в средство от първостепенна важност за разпространяването на византийската култура в страните на Източна Европа. (1989)

Виталий Маслов
руски писател, председател на Фонда на културата в гр. Мурманск

Делото, на което са посветили живота си братята Кирил и Методий, е дълбоко хуманно и демократично. Дълбок поклон вам, велики учители, от днешния ден! След хиляда и сто години славянската писменост придобива нов смисъл. Тя се превръща в духовен мост, който съединява нашите народи.

Стана ясно: в днешния свят нашата здравина зависи от дълбочината на корените ни – и в личен план, и в национален, и в държавен. Поклон на България! (1991)

Виктор Астафиев
руски писател

От Балканите до Саяните, до моя далечен сибирски край, долетя словото, сътворено от мъдрия гений на Кирил и Методий – мъдреците на нашата прекрасна и многострадална земя. Народът е жив, докато е жива неговата историческа памет, и магическото слово, родено от славяните, е особено нужно и безценно днес, когато човешкото общество се разлага от

всепоглъщащата ръжда на масовата култура. (1985)

Проф. Геннадий Литаврин
руски славист и византинист

Хуманистичните традиции на безсмъртното дело на славянските първоучители – братята Кирил и Методий и техните верни ученици – са служили и служат днес в нашето тревожно време като източник на добро просвещение и взаимно разбирателство между народите. Преминаването към християнството на древното руско общество още в първите десетилетия на X в. става не само под византийско, но и под българско влияние. Неоченима е ролята на славянската писменост в този процес. (1984)

Георг Чернохвостов
финландски славист от руски произход

Когато Константин-Кирил Философ е създавал глаголическата азбука, той е използвал много стари, класически християнски символи, които са били общо познати и общопризнати като важни, централни свещени знаци. Става дума за тригълника, кръста, кръга. И наистина в почти всички глаголически букви откриваме именно тези много прости символи. Тъй като тогава не е съществувало печатно слово, буквите не са били стилизирани и затова са много близки до тези първоначални начертания. Чернохвостов не е обнародвал теорията си. Той умира доста млад. Неговата дипломна работа е запазена в копие у вдовцата му. Тя вече е издадена. (1938)

Голямата базилика в Плиска – най-голямата църква на Балканския полуостров през IX в. В нея през 886 г. княз Борис I приема прогонените от Моравия Кирило-Методиеви ученици

Петър Мутафчиев (1898 – 1943) за княз Борис I

„Борис бил ако не във всяко отношение най-великият, безспорно най-мъдрият от всички владетели, които българите са имали. У никой друг измежду тях съзнанието за дълг и чувството за отговорност пред бъдещето на собствения народ не са били тъй дълбоки, както у него. С пълководска дарба той не се е отличавал и завоевател не е бил. На своя наследник той предал държавата не по-пространна, отколкото я получил от предшественика си. Но в 36-годишното си царуване той вътрешно съвършено я преобразил и повел развитието на българското общество из пътища, каквото няколко десетилетия по-рано никой не е смятал за възможни. Голямата заслуга на Бориса се състои в това, че от една сила на разложението, в каквато бе на път да се превърне, той направи от християнството могъщо средство за духовно обединение на разнородните части на своя народ, като чрез славянската книжовност подготви и превръщането му в еднородно цяло.“

Нравственото начало

Големият руски държавник Сергей Миронов уважи Висшето училище заради общата почит към великия хуманист на XX век Дмитрий Лихачов

На 4 март т.г. руската парламентарна делегация за честването на 130-годишнината от Освобождението на България, водена от председателя на Съвета на федерацията на Федералното събрание на Русия Сергей Михайлович Миронов, бе на откриването в зала Тържествена на СВУБИТ на фотодокументалната изложба, посветена на големия хуманист и приятел на България акад. Д.С. Лихачов. На събитието присъстваха и членовете на делегацията Степан Киричук, Виктор Глухих, Николай Долгоушкин, Виктор Тимофеев, Руслан Татаринов, Негово превъзходителство Анатолий Потапов, извънреден и пълномощен посланик на Руската федерация в РБългария, както и придружаващите делегацията лица, депутатът Петър Кънев, председател на Групата за приятелство с Русия в 40-то Народно събрание, председателят на Фонд „Устойчиво развитие за България“ Станка Шопова, представители на Форум „България-Русия“ и др.

Авторът на изложбата Калина Канева, издала в сборник „Симетрия на времето“ репортажи за срещи и разговори на Лихачов с български учени, писатели и общественици, посочи на гостите характерни събития по темата „Лихачов и България“, най-важните книги и публикации в медиите.

Ректорът проф. д.и.н. Стоян Денчев, председател на Националния организационен комитет за 100-годишнината от рождението на акад. Д.С. Лихачов, връчи на Сергей Миронов Почетния знак на Висшето училище, картина от художника Павел Митков, издадена на СВУБИТ, посветени на годишнината, първото издание на български на книгата на акад. Д.С. Лихачов „Писма за доброто и прекрасното“ с негов автограф и бутилка вино „Шато Руко“.

От своя страна Сергей Миронов благодари за българското отношение към древна и съвременна Русия, за опазването на многобройните руски паметници по българската земя и специално подчерта:

„Искам да изразя своята признателност на вашето висше учебно заведение за обичта, с която пазите паметта към Дмитрий Лихачов, великия хуманист на XX век, който бе съвестта на руския народ и мнозина руси са възпитани от неговите трудове.“

Той разказа как бележитият петербуржец спомага за неговото израстване като политик – става негов застъпник в критичен момент по време на поредни избори – тогава Лихачов споделя интимни спомени за концентрационния лагер в Соловецкия манастир и своите вълнения относно опазването на паметниците на културата и на културата като цяло.

В качеството си на председател на Издателския съвет на Библиотечния фонд „Мир книжной культуры“, посветен на Д.С. Лихачов, Сергей Миронов подари на единствената по рода си руска читалня „Дмитрий Лихачов“ във Висшето училище новоизлезли книги на Българолюбеца.

Сергей Миронов

Сергей Михайлович Миронов е роден през 1953 г. в гр. Пушкин, недалеч от Ленинград. Има висше техническо, икономическо, юридическо и в сферата на държавното управление образование. Доктор на юридическите науки. От 2001 г. е заместник председател на Комитета на Съвета на Федерацията по конституционно законодателство. През 2001 г. е избран за председател на Съвета на Федерацията на Федералното събрание на Руската федерация. Председател е и на Съвета на Междупарламентарната асамблея на държавите – членки на Организацията на независимите държави (ОНД).

„Изпитвам огромна благодарност за високата награда – почетен знак. Благодаря за паметта за великия хуманист на XX век Дмитрий Сергеевич Лихачов. Пожелавам на студентите, преподавателите и сътрудниците на Университета по библиотечнознание и информационни технологии успехи и сполука.“

Сергей Миронов, 4.03.2008 г.

Из Почетната книга на СВУБИТ

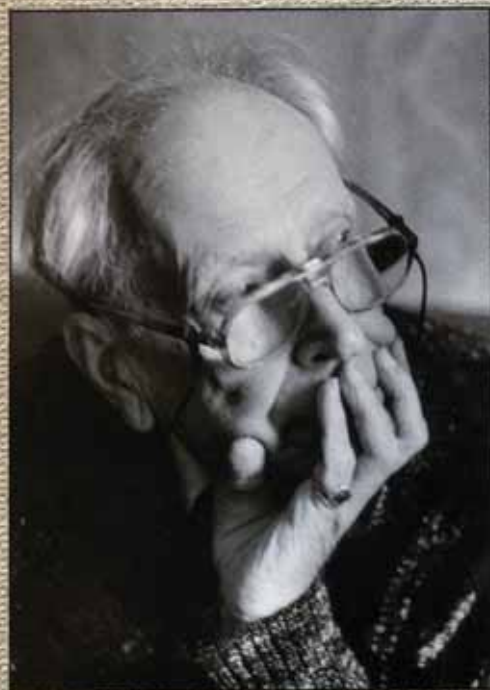

Ректорът проф. Стоян Денчев връчва почетния знак на Сергей Миронов

Високият гост разглежда изложбата „Лихачов в България“

Снимки Валя Чрънкина

Д.С. Лихачев

Писма
о добром

Лихачев Дмитрий Сергеевич „Писма о добром“. Литературно-художественно издание. Главный редактор кфн Л.Н.Доронина. Тираж 150 000 экз. Издательство „Логос“, Санкт-Петербург, 2007 г.

Образец на мъдрост и доброта

Предговор към книгата

Скъпи приятели!

Изпитвам радост и гордост да участвам в издаването на тази книга заедно с други трудове на акад. Д.С. Лихачов, които съставляват най-ценно културно достояние за Русия.

„Писма за доброто“ дават мъдър и честен отговор на въпроси, жизнено важни днес за всеки от нас. Това е урок за патриотизъм и гражданственост, образец на мъдрост и доброта. Затова считам, че е справедливо тази книга да стане най-сетне достъпна на широк кръг читатели, от юношите до ветераните, във всички краища на нашата родина.

Вярвам, че вие ще прочетете внимателно и ще осмислите книгата на Дмитрий Сергеевич, понеже подобни книги са способни да укрепват нравственото начало в обществото, да обединяват всички нас в стремлението да обезпечим на всеки човек достоен и справедлив живот.

D. Mironov

Сергей Миронов

Председател на Съвета на Федерацията на Федералното събрание на Руската Федерация

Председател на Издателския съвет на Библиотечния фонд „Мир книжной культуры“ в памет на Д.С. Лихачов

В преки предавания по Централната съветска телевизия и Българската национална телевизия авторът разказа, че тази книга е създадена съвместно с журналисти от седмичника „Антени“ и други български и руски издания, като е отпечатана за пръв път в България. Същото потвърждава изрично и нейното най-ново издание. Обогадена с нови писма, чийто брой става четиридесет и шест, тя е издадена на английски, френски, японски, шведски и други езици.

Дмитрий Лихачов към младите българи

„Скъпи приятели!

Помнете, че вие сте най-древните от съществуващите днес културни нации на Европа – не само живи останки от древна култура, но и съставка на бъдещето. Една малка нация като вашата може да бъде основополагащ камък на бъдещата култура на Европа. Не забравяйте това!“ (1997)

„Св. Св. Кирил и Методий“. Олтарна икона в черквата „Рождество Христово“ на град Хабаровск. Иконописец Е. Волков (XIX в.)

Всяка пролет иконата се изнася от олтара и в празнично шествие обикаля по улиците на града с тържествена литургия в памет на светите славянски просветители. Духовният подвиг на двамата солунски братя е известен също на п-ов Камчатка и други градове по бреговете на Тихия океан.

Кирилски материк

Акад. Дмитрий Лихачов

Азбуката, писмеността, която Кирил и Методий са създали, е най-съвършената в света. Това е безспорно, защото на всеки звук съответства определена буква, освен „Ѱ“. В другите славянски езици за няколко звука са необходими три латински букви и надредни знаци, което много затруднява и забавя четенето и преди всичко писането.

Преди време писах:

„Държавата, създадена от Аспарух, осигури успеха на дейността на Кирил и Методий, а дейността на Кирил и Методий запази българската държава като непревземаема държава на духа.“

Какво бих прибавил още към това? Става така, че всяко чуждестранно завоевание нарушава единството на народа. Например Византийската империя вследствие на нападенията както от Изток, така и от Запад (кръстоносците и др.) е била разрушена до такава степен, че е било невъзможно да се възстанови в предишния си вид. Обаче османското иго не е постигнало същото по отношение на България. Защо? Защото единството на езика, на фолклора, на писменото наследство е поддържало у народа съзнанието за единство. Когато се обърнах към руската история, открих аналогичен процес и там.

Руският литературен език продължава традициите на литературния език на Киевска Рус и съответно на ония елементи, които са влезнали в него от старобългарския литературен език. Така че делото на Кирил и Методий е твърде широко, дори трудно определимо.

Пътят на древните славянски ръкописи – много дълъг и сложен – показва, че много от тях са общи паметници, че между народите е съществувала връзка, съществувало е културно общуване.

Пътувахме веднъж с влак за Сопот и Карлово. Дмитрий Сергеевич почина да разсъждава за разпространението на кирилицата. Той бе идеен вдъхновител и поддръжник за възраждането на Кирило-Методиевския празник в Русия. Много се зарадва, че на брега на Северния ледовит океан, откъдето започна празникът през 1986 година, бе издигнат паметник на Кирил и Методий – копие на софийския като дар от българския народ на мурманчани. Добре е подобен паметник да се вдигне и на брега на Тихия океан, например във Владивосток. Такъв паметник от няколко години вече съществува! Понятието „Кирилски материк“ – тази част от света, където се употребява кирилицата, става зримо. Двамата славянски първоучители застават като воини на пост при неговите граници. (Калина Канева)

(1982)

Николай Лихачов, дядото на Д.С. Лихачов, който е бил едър петербургски търговец, подарява 3 000 бойни саби на руската армия за Руско-турската война от 1877-78 година.

България си остава държава на духа

Кратък летопис на тема „Дмитрий Лихачов в България“

1955. Начало на кореспонденцията между акад. Д. С. Лихачов и български литературоведи.

1956. Държавно поздравление до Д. С. Лихачов от името на Института за българска литература към БАН по повод 50-годишнината от рождението му. Проф. Петър Динеков се среща в Ленинград с Лихачов в Института за руска литература (Пушкински дом).

1957. Проф. Петър Динеков води научни разговори с проф. Д. С. Лихачов на научно съвещание по стара руска литература в Ленинград и гостува в дома му.

1958. Акад. Д. С. Лихачов идва за първи път България за работа във фондохранилища за славянски ръкописи. Посещава старите български столици Плиска, Преслав, Велико Търново. Публикувана е първата негова статия в България.

1960. Командиран за втори път в България за заседание на Международния комитет на славистите.

1963. Идва за трети път в България като участник в Петия международен конгрес на славистите. Избран е за чуждестранен член на БАН. Награден е от Президиума на Народното събрание на НРБ с орден „Кирил и Методий“ – I степен.

1966. Отново посещава България с научна цел.

1970. Сп. „Литературна мисъл“ (кн. 2) отпечатва статията на акад. Д. С. Лихачов „Размисли за националното своеобразие и европейското значение на старобългарската литература“, която става основа за следваща публицистична дейност в масови български издания. (В. „Антени“ я препечатва със съкращения в бр. 21 от 24 май 1974 г.).

1975. Посещава България за пети път като участник в симпозиум на Международната асоциация на преподавателите по руски език и литература.

1976. Участва в конференцията „Търновска книжовна школа. Ученици и последователи на Евтимий Търновски“. Излиза от печат в превод от руски език на Стефан Кожухаров книгата „Големият свят на руската литература.“

1977. Става член на редакционния съвет на новото международно списание „Старобългаристика“.

1978. Участва в Международния симпозиум „Търновската художествена школа“. Получава Кирило-Методиевска премия на БАН и премията „Климент Охридски“ на Софийския университет. Награден е с грамота от Съюза на българските журналисти и почетния знак „Златно перо“. Чете лекции в Института по литература към БАН. Седмичникът за политика и култура „Антени“ открива рубрика „Българистика и българисти“, в която акад. Лихачов е постоянен автор и консултант. Избрани публикации от нея по негов съвет са отпечатани в два отделни сборника (Изд. „Наука и изкуство“, 1981 г. и 1984 г.).

Международният конгрес „Културата и бъдещето на Русия“, посветен на 100-годишнината от рождението на Д.С.Лихачов, се състоя от 28 до 30 ноември 2006 г. в Санкт-Петербург. В него взе участие българска делегация, водена от Председателя на 40-то Народно събрание Георги Пирински, който произнесе приветствено слово. Той връчи като дар на Международния фонд „Д.С.Лихачов“ портрет на Българолюбеца, нарисуван от художника на в. „За буквите“ Калин Николов

1979. Държавният съвет на НРБ присъжда на акад. Д. С. Лихачов почетното звание „Лауреат на международната награда Кирил и Методий“. В словото си, отговор за награждаването, за пръв път въвежда понятието „Държава на духа“. Става основател и член на организационния комитет на Международния редакционен комитет на Кирило-Методиевския вестник „За буквите-О писменехъ“.

1980. Получава в Държавния съвет на НРБ Международната награда „Кирил и Методий“. Съюзът на българските писатели го награждава с почетния знак „Никола Вапцаров“.

1981. На Първия международен конгрес по българистика в София изнася пленарен доклад „Предната отбранителна линия в българската държава на духа“. Държавният съвет на НРБ му връчва международната награда „Евтимий Търновски“. БАН го удостоява със своя почетен знак.

1982. За десети път идва в България по покана на БАН и чете лекции пред нейни членове.

1984. Издателство „Народна младеж“ издава книгата „Симетрия на времето. Среци и разговори с акад. Д. Лихачов.“ Записа и подготви за печат Калина Канева.

1986. Държавният съвет на НРБ му присъжда орден „Георги Димитров“ по случай 80-годишния му юбилей.

Държавно издателство „Народна просвета“ издава книгата „Дмитрий Лихачов. Писма за доброто и прекрасното.“ Предговор Веселин Йосифов – „Нашият неспокоен съвременник“. Рисунки и оформление Евгений Босяцки. После слово „Съветите на мъдреца“ – Константин Мечев. Превела от руски – Петя Димитрова. Тираж 20 000. Осъществено е и миниатюрно сувенирно издание в тираж 500. В пряка среща със зрители по Първа програма на Централната съветска телевизия и в предаването „Всяка неделя“ на Българска национална телевизия авторът разказва, че книгата е плод на общуването му

с в. „Антени“ и други български и руски печатни медии.

Книгата с добавени нови писма излиза на руски език в издателство „Детская литература“, а също в превод на английски, немски, японски, шведски и други езици.

Директорката на Националната гимназия за древни езици и култури „Св. Константин-Кирил Философ“ Тергина Тончева разкри учебен предмет „Любословие (Уроци по нравственост)“, за който книгата е основен учебник.

1988. Участва в Десетия конгрес на славистите в София. Избран е за почетен доктор на Софийския университет. Среща се с ученици и преподаватели в Националната Априловска гимназия в Габрово и Националната гимназия за древни езици и култури „Константин-Кирил Философ“ в София. Последното му идване в България.

1995. Награден с орден „Мадарски конник“ – I степен

1996. Награден с орден „Стара планина“ по случай неговата 90-годишнина.

2006. Национално честване на 100-годишнината от рождението на Д. С. Лихачов под патронажа на президента Георги Първанов. Председател на Националния организационен комитет е проф. д.к.н. Стоян Денчев, ректор на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии.

Национална научна конференция „Държавата на духа“, организирана от СВУБИТ в Националния дворец на културата на 1 ноември 2006 г. Изнесени са 72 доклада и научни съобщения. Отпечатан е сборник с материалите от конференцията.

Във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ е открит Руски културен център „Акад. Д.С. Лихачов“.

Славянското дружество „Акад. Д.С. Лихачов“ в град Смолян уреди лекции в местните училища и пред граждани.

Архив „За буквите“

Култура на срама

Два модела – Оруел и Хъксли – и днешните им проявления

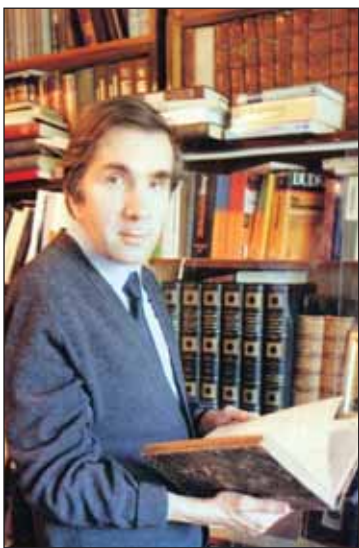
Сергей Аверинцев

Виждаме: надеждите са неотделими от тревогите. Нека да вземем за ориентири две съвременни антиутопии: „1984“ на Джеймс Оруел и „Прекрасният нов свят“ на Олдъс Хъксли.

Моята страна Русия и голяма част от човечеството се отдалечи-ха от ужасите, описани от Оруел, но същевременно се приближиха до предвижданията на Хъксли. От всекидневния опит са ни до болка познати отличителностите на Дивния Нов Свят: крайно вулгарен хедонизъм (в Русия само частично реализиран поради недостиг на стоки, но сякаш по-страстно преживяван като неосъществен копнеж); пълно затриване на културата на срама; синкретизъм на капиталистически и социалистически вкаменелости – синкретизъм, който няма нищо общо нито с толерантността, нито със синтеса; „Фройд“, и „Маркс“ стават еднакво сакрални думи на безбожното човечество.

Позната е атмосферата, така плътно обгърнала живота и сурогатите на творчеството, атмосферата на „либидото“, в което няма ни топлина, ни естествени връзки в органичната материя. Като че ли машини са заразени с похот, като че ли човешката плът е машинизирана.

Днес е трудно да се говори за култура на срама. Хората са скоминявали от благонравие, насаждано от властни патерналисти, които се самообявяват за опекуни на пожизнено малолетни съотечественици. Вярно е: благонравие то често е мерзка карикатура на истинската култура на срама.

Сергей Аверинцев
(1937-2004)

Сергей Аверинцев

Трънлив е пътят от благонравие до към благородството. А много е лесен пътят от неблагонравие до към вседозволеността.

Не защитавам лицемерието. Но в нито една епоха *riderie* (пуританското благонравие) не е налагано с такъв главозамайващ успех, както „сексуалната революция“. (Очевидно действа закон, по силата на който революционният терор се възприема като най-ефективен.)

Трябва да си спял, за да не виждаш как модната, задължителната вседозволеност се отличава от пламенните страсти и греховете на миналото – така както раковите метастази са различни от доброкачествените тумори.

Защитниците на природата, които с помощта на Бога стават все по-дейни, са длъжни да мислят и за застрашената човешка природа. Небивало упоритото разрушение на срама действа на само в ограничената сфера на „сексуалната етика“, а предизвиква последици безгранични и непредсказуеми. Срамежливостта на античните езичници е безсрамие от гледището на християнството и исляма, но човечеството никога досега не е оставало без самия принцип на срамежливостта.

Работещите върху проблема за взаимното разбиране между културите и цивилизацията трябва да имат предвид, че например за исляма – не за „фундаменталистичия“, просто за исляма – субкултурата на сексшоповете е смъртна обида. Говоря за исляма, защото сега за християнството по-малко се сещат. Макар да е явно посегателството срещу правата на вярващите християни, църквият сексшоп до средновековния съборен храм в Йорк – един от най-старите градове на християнския свят. Не ми е удобно да говоря за това, защото в моята родина правата на вярващите се нарушават още по-грубо – зная го, защото съм бил и народен представител.

И така – два модела: „Оруел“ и „Хъксли“. Символ на първия модел са съспенните на храмовете; символ на втория – църквите до сексшоповете. Кое е по-лошо? По-лошо и най-лошо е и едното, и другото.

Сп. „Куриер ЮНЕСКО“, септември 1990 г.

Превод от руски
Петко Тотев

Вечните въпроси Опит за обяснение без заобикалки

Кой е интелегент-хуманист? Този човек, който е приел доброволно върху себе си някои интелектуално-нравствени обезателства и заради възможността да изпълнява тези обезателства, а не поради своите прищевки и амбиции се нуждае от това, да бъде заобиколен от доверие и свобода, или функционер от особен вид, „работник на умствения труд“, изпълнител на инструкции, който не се нуждае от нищо друго, освен от тези инструкции? Работата се усложнява от това, че и най-истинският интелегент не е ангел; той има и прищевки, и амбиции и то какви; и все пак проблемът се свежда до неговата лична гордост и самочувствие? А сред нас вече има млади хора, които понякога са надарени с разни способности и някакъв невесел ум, които не искат (или пък не могат?) да протегнат ръка, за да се приобщат към културното наследство; и това не бих нарекъл мързел – то е нещо по-лошо. Стариат като света порок – мързелът е бил весел, понеже не е разстройвал фундаменталните

жизнени функции на личността. Става дума тук не просто за мързел, а за разрушаване на волята за култура и самата способност за тази воля, която се отличава от мързела, както злокачественият тумор се отличава от доброкачествения. Ето в какво се превръща подмяната на идеала за култура.

Лесно е да се забележи, че „вечните“ въпроси сами по себе си преминават в злободневие. Днес ние преживяваме време на големи надежди и големи тревоги. Безспорно нещата отиват към по-добро, ала хората, уви, продължават да се променят към по-лошо, при това по-бързо и по-радикално.

Или инерцията на разпада ще бъде спряна с общо нравствено усилие, или пред нас стои заплахата, която няма с какво да се сравни. Тук и един кабинетен човек следва да приеме риска да отговори на прости въпроси. А от простите въпроси няма къде да избягаш на истината.

Както винаги, и днес работата на интелегента е да се грижи не дали го разбират останалите,

а дали самият той разбира другите хора. Такава следва да бъде неговата тревога. Нереално е да се очаква, че всички проблеми ще му бъдат еднакво близки: един човек има един опит, друг човек – друг. Обаче той не смее да игнорира мислено сложността на цялото и своята отговорност пред нея. Ако ние успеем да забележим, че някоя неща, които отначало не са ни съвсем близки и реални, но ако се проникнем от уважение към тяхното съществуване, ние ще направим първата крачка към тяхното разбиране.

Една от актуалните грижи на интелегента е да противостои на разпространяващото се зло на кръговото съзнание, което заплашва да превърне всяка активност в сферата на културата в подобие на игра за някакъв отбор, а програмите и тезисите, понятията за общуване и списъците на хвалени и хулени имена – в условни белези за принадлежност към даден отбор.

Из книгата
„Попътки обяснител.“
Беседи о культуре“. Москва. (1988)

МЕЗЕНМВРІА В ЧЕСТ НА СЕРГЕЙ АВЕРИНЦЕВ

Алексей Лосев
Дмитрий Лихачов
Михаил Гаспаров
Александър Михайлов

Издателска къща „Славика“, София, 1999. Изданието е съставено от
Емил Ив. Димитров. Славянска библиотека.

Лосевска библиотека

Алексей Фьодорович Лосев (1893-1988) е световноизвестен руски философ и филолог-класик. Автор е над 400 оригинални труда по философия, класическа филология, общо езиковедие, културология. Особено място в творчеството му заема осемтомната „История на античната естетика“ (1963-1994) – своеобразен свод на познанието за античността, който няма аналог в световната наука.

Своето изявление „Реальность общего“, дадено специално за читателите на Кирило-Методиевския вестник няколко месеца преди неговата кончина навръх 24 май в Деня на светите братя Кирил и Методий, той отправи към младите българи. („В. „За буквите“, бр. 24 от ноември 2006 г.) На международната научна конференция за 1 000-годишнината от покръстването на Русия през юни 1988 г. Аза Тахо-Годи прочете това изявление като негово завещание към потомците.

През октомври 2004 г. в родния дом на А.Ф.Лосев на ул. „Арбат“ № 33 в Москва бе открита Лосевска библиотека.

Проф. Аза Тахо-Годи говори на вечер в памет на А.Ф.Лосев

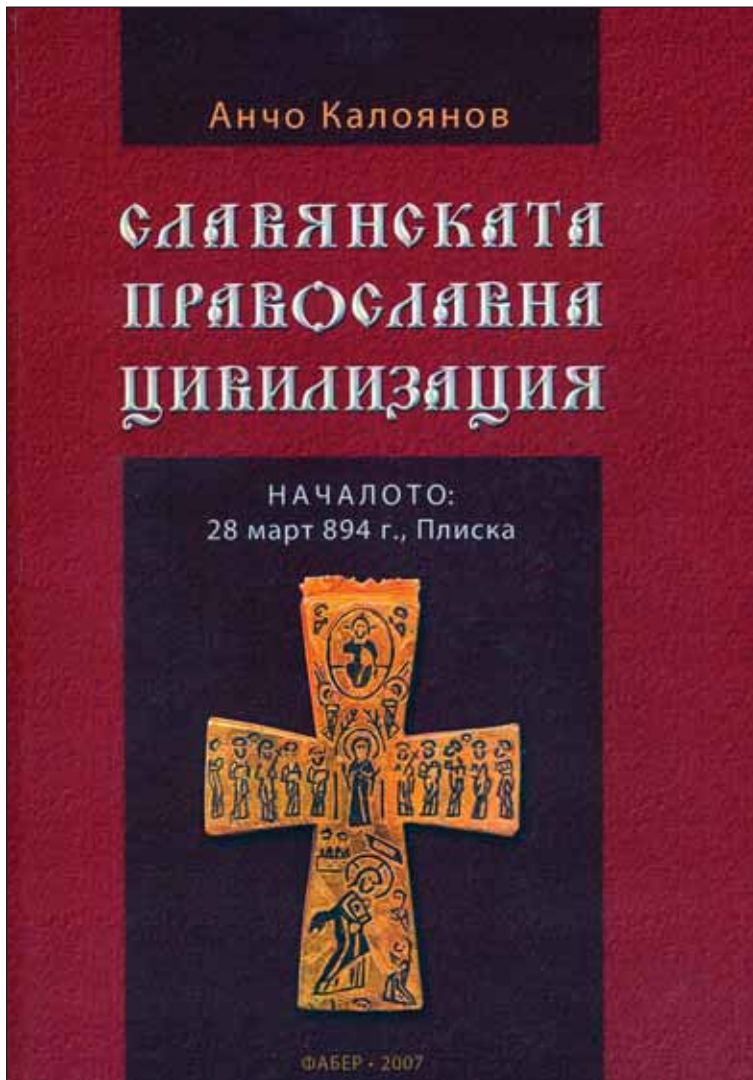
Алексей Лосев

„Сергей Аверинцев считам за свой пряк ученик. Ала той надхвърли моите научни занимания и премина към изследвания на византийската култура. Аз самият с Византия не съм се занимавал.“

Основатели на библиотеката: Юрий Ростовцев, Григорий Калужний, Павел Флоренски, Александър Бабури.

Снимките направи Игор Яковлев от сп. „Студенческий меридиан“. Предоставени са специално на в. „За буквите“ от Юрий Ростовцев.

Книгата е дело на Издателство „Фабер“-Велико Търново. Отговорен редактор проф. дфн Иван Харалампиев, 2007 г.

От Охрид през Цариград и Киев до Харвард

Григорий Философ – крупен старобългарски и староруски книжовник от XI век

Съчиненията на Григорий Философ са издадени за пръв път в Харвардския университет през 1997 година. Текстът е преведен на английски език от Уилям Федер, известен старобългарист от Католическия университет в град Неймеген, Холандия. Встъпителната статия е дело на Анатолий Турилов от Института по славянознание при Руската академия на науките в Москва, член на Археографската комисия при Академията, комуто принадлежи и откритието. Публикацията е включена в поредица английски преводи на книжовници от Киевска Рус, спонсорирана от Украинска културна общност в САЩ. Става дума за напълно неизвестен досега книжовник от XI век. За неговото съществуване не е предполагал дори най-големият познавач на славяно-руската книжнина акад. Н. К. Николски. След като Григориевите творби постъпват в Отдела за ръкописи на Държавната библиотека в Москва, се изяснява, че това всъщност е старобългарски книжовник. Ръкописите произхождат от сбирката на известния московски колекционер и старообрядец М. И. Чуванов. Григорий Философ пристига при княз Изяслав Ярославич в Киев от Цариград заедно с цяла свита не по-рано от март 1061 г. и не по-късно от февруари 1063 г., сиреч около 1062 година. Изобилието от българизми в съчиненията на Григорий Философ издава неговия български произход. С голяма доза вероятност може да се приеме, че той идва от Западна България, поточно от Охридската архиепископия. Но това не означава, че е роден в Западна България. Константинополският период на Григорий е белязан с прозвището Философ. Справедливо се смята в научния свят, че това прозвище е сигурен знак за онези, които са учили в знаменитата школа Магнаура на Константинопол. Григорий е автор на седем слова, предназначени за произнасяне при обикновени случаи. Съгласно реда на източноправославната църква те следват дните на седмицата: „За Христовото възкресение“ (неделя); „За ангелите“ (понеделник); „За Йоан Предтеча“ (вторник); „За Св. Богородица“ (сряда) и пр. Дошли са до нас в неголям брой и с доста късни преписи – от третата четвърт на XV в. – поради променливата употреба на подобни сборници.

Появата на старобългарски книжовник в Харвард хвърля духовен мост през океана с Европа.

В. „За буквите“ (бр. от 1983 г.) представи за пръв път новоткрития старобългарски и староруски книжовник Григорий Философ в статията на Анатолий Турилов, написана специално за изданието след неговия доклад пред Колоквиума по старобългаристика в София през август 1982 г.

Пространната публикация под заглавие „Из истории русско-болгарских культурных связей XI в. (Григорий Философ – малоизвестный писатель Киевской Руси)“ е дело на Ю.Д. Рыков и А.А. Турилов в книгата „Русско-болгарские связи в области книжного дела. Сборник материалов VII болгаро-советского семинара (Москва, 8-10 июня 1982 года). Държавна библиотека на СССР „В. И. Ленин“ и Народна библиотека „Кирил и Методий“ (НРБ), София, 1987.

Съдбовен поврат

Старобългарският църковен събор от края на IX век

Проф. д-р Надежда Драгова

ЮНЕСКО

Годишнини на бележити личности и бележити исторически събития през 1993 г.

1100 години от свикването на Преславския събор в България (893), който въздига старобългарския език в достойнството на официален език за държавните институции и религиозното богослужение. Поставят се основите на нова българска християнска държава.

Одобрено от представителите на 18 страни-членки (26 ноември 1991 г.)

Събора (заседал 12 дни според Дуклянския презвитер).

Съборът завършва с присъда над княз Владимир и с отказване от патронажа на Константинополската патриаршия, което е последвано от извеждане на византийското духовенство от България, окупирано след Покръстването за цели три десетилетия българската Църква.

Съборът извършва епохален поврат в славяноезичната християнска цивилизация с главна грижа: опазване и развитие на Кирило-Методиевото дело, пренесено в България от спасените им ученици.

Анчо Калоянов

Климент бива издигнат в църковната иерархия за примас (архиепископ), а хилядите негови български ученици, подготвени прикрито седем години, биват разпратени из цялата държава – във всеки от 10-те комитати по триста духовници-книжовници.

Съборът утвърждава собствена юридическа книга, за каквато князът Покръстител настоява още в 866 г. пред папа Николай I. Това е и причината същият княз, временно напуснал монашеството, лично да ръководи Събора, защото закони може да прокламира само монарх с международен престиж поради силата на държавата си. Първият старобългарски юридически кодекс представлява подготовеният от архиепископ Методий след 881 г. на славянски език номоканон, наречен Законоуправило. До Събора той е попълнен и с оглед на българските условия. Дуклянеца, който възхвалява благочестивия български княз и съветва „който иска да види какви добри закони даде този владетел, нека прочете книгата „Methodius“. Съборът избира и нов монарх.

Българските историци още дълго ще спорят какви са били реалните причини и вини за детронирването на княз Владимир – Расате. Безспорно обаче остава, че про-

мяната е извършена от гениален стратег – при новата програма: да бъде формирана народностна самобитна славяноезична култура той поверява държавната власт на личност като Симеон – измежду най-образованите в целия Европейски югоизток тогава.

Съборът поради своя мащаб и трайните последици вярно е определен в книгата „като най-голямото събитие в тринадесетвековната история на България“.

Това съзнание настройва всички изследователски антени на автора, познат ни от големи предишни негови монографии „Старобългарското езичество“ (2000), „Старобългарските шамани“ (2003), в които е придобил ориентации да преброява все енигматични полета. И в този случай пак не спира до достижимите свидетелства. Потърсва верните отговори „в слова и поучения, предисловия и послесловия, които са и себеописание от съвременници на събитието“. И тук се решава изключителният му принос. Правомерна е увереността му, че ще намери „самописанието на участниците“. След като тези участници са люде книжовни, не може смисълът на случилото се да е потънал безследно, колкото и през протеклите 11 века да са изронени знаците, или да са избледнели, или даже да са изстъргвани преднамерено от пергаментите. Ученият предприема една изнурителна, дългосрочна и трудоемка – непозната досега лабораторна проверка за старобългарските книги в чуждестранни архиви по техни южно – и източнославянски преписи и редакции. Но за предназначенията цел – с него се комплектува изцяло непознат нов изворов корпус за събитието.

Тази нова систематизация възкресява реалното протичане на събора. Очертават се функции на: Вносител на закона за съдене на хората, на Обвинител срещу княз Владимир, на Ревнителя, на Проповедника, на Апологета срещу противниците на славянската писменост и пр. Прави се и опит да се опише „общо поле на дневника на Събора“, композирано от знаците в беседи на Константин Преславски и Климент Охридски, в книги на Йоан Екзарх и др.

Безспорно научно завоевание – и фактологическо, и методологическо, и тълкувателно, което първа ще се коментира!

Авторът е старобългарист, фолклорист, изследовател на възрожденската книжнина, писател и драматург.

Чистопробно злато

Първата руска антология на старобългарската литература

Проф. Дмитрий Поливянный пред в. „За буквите“

През 1990 г. издателство „Художественная литература“ – Москва, издаде антологията „Родник златоструйный. Памятники болгарской литературы IX-XVIII веков.“ Превод на Игор Калиганов и Дмитрий Поливянный.

Рецензенти на книгата са акад. Петър Динеков, проф. Куйо Кувев, акад. Никита Толстой, чл.-кор. АН СССР Геннадий Литаврин, проф. Василий Кусков, дфн Андрей Робинсон. Съставители – Игор Калиганов и Дмитрий Поливянный. Предисловие – Игор Калиганов. Коментарии и статии към отделните раздели Дмитрий Поливянный. Оформление на художника Андрей Еремин. Подбор на илюстрациите – Игор Калиганов.

Книгата е разпространена в 100 000 тираж (20 000 допълнително) и се изчерпва за броени дни от книжарниците.

Идеята за тази антология дойде от тогавашното московско издателство „Художественная литература“. В началото на 80-те години то предприе издаването на поредица антологии на славянските литератури. Успя да осъществи само две: антологията на старата българска литература и на сръбския фолклор от сбирката на Вук Караджич. В самото начало двамата с Игор Калиганов разделихме тематично антологията на 6 дяла: „Книга на мирозданието (Светът)“, „Книга на писмената (Провесещието)“, „Книга на миналото (Историята)“, „Книга на борбата. Обществото“, „Книга на съдбата. Човекът.“, „Книга за отмора. Занимателно четиво“. В хода на работата съгласувахме всички подробности.

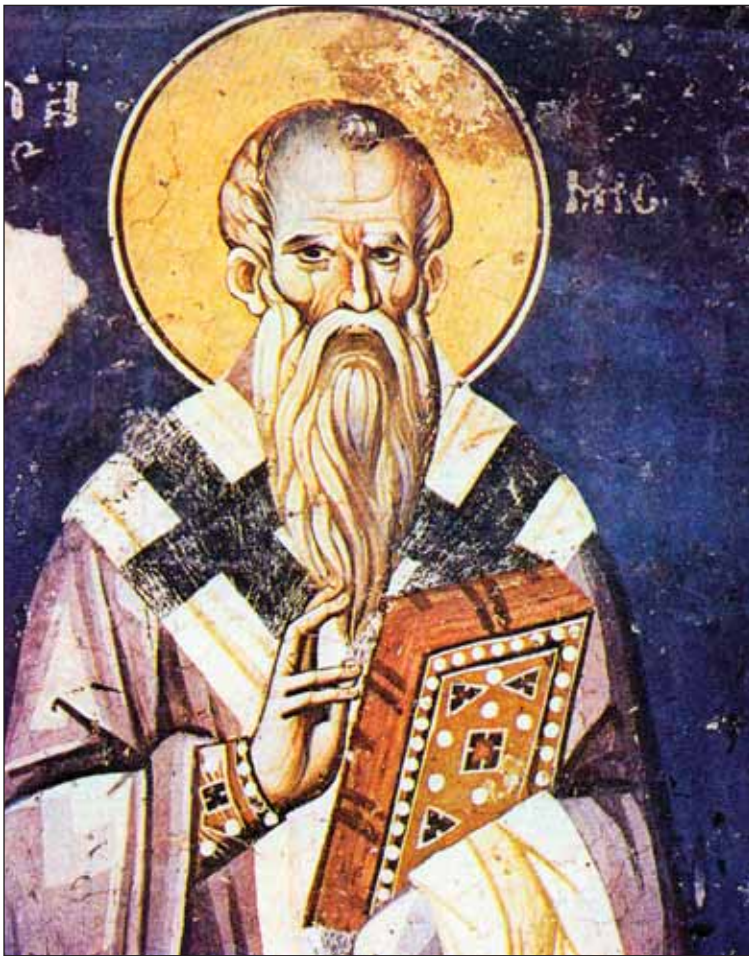
Нашата главна задача беше да превеждаме – ако е възможно – от най-старите запазени до наши дни преписи на класическите творби. Беше доста трудно да следваме този принцип докрай, понеже някои библиотеки по онова време бяха затворени и недостъпни. Но общо взето удържахме на този принцип. Естествено трябваше да се справим и с латински, гръцки преписи, като се придържаме към оригиналите. Досега не сме получили сериозни възражения (освен от белгийския славист проф. Френсис Томсън, който е известен с невероятната си ерудиция и прецизност.)

Консултирахме се с Васил Гюзелев, Климентина Иванова, Анисава Милтенова и целия състав старобългаристи. През 1988 г. вече бяхме готови, бяхме убедени, че никой у нас няма да се интересува от подобно четиво. Останахме изумени: целият 100-хиляден тираж изчезна от книжарниците само за броени седмици. Наложих се издателството да направи допечатка от 20 хиляди екземпляра, които също бързо привършиха. Книгата стигна и до библиотеките на Сибир, и до библиотеката на Конгреса. Отпечатани бяха множество рецензии в наши и чуждестранни издания.

Измислихме името ѝ по названието на Цар Симеоновия „Златоструй“. Същото название ползва и проф. Донка Петканова в своята антология, издадена на немски език в Германия. Предговора написа Игор Калиганов. Чудесна редакторска работа извърши Алевтина Севастиянова, съпругата на известния космонавт Виталий Севастиянов. Тя изпитваше верен усет към текста въпреки неговото

Дмитрий Поливянный

„Св. Климент Охридски“. Стенопис в църквата „Св. Климент“ в Охрид (1259). Илюстрация към антологията

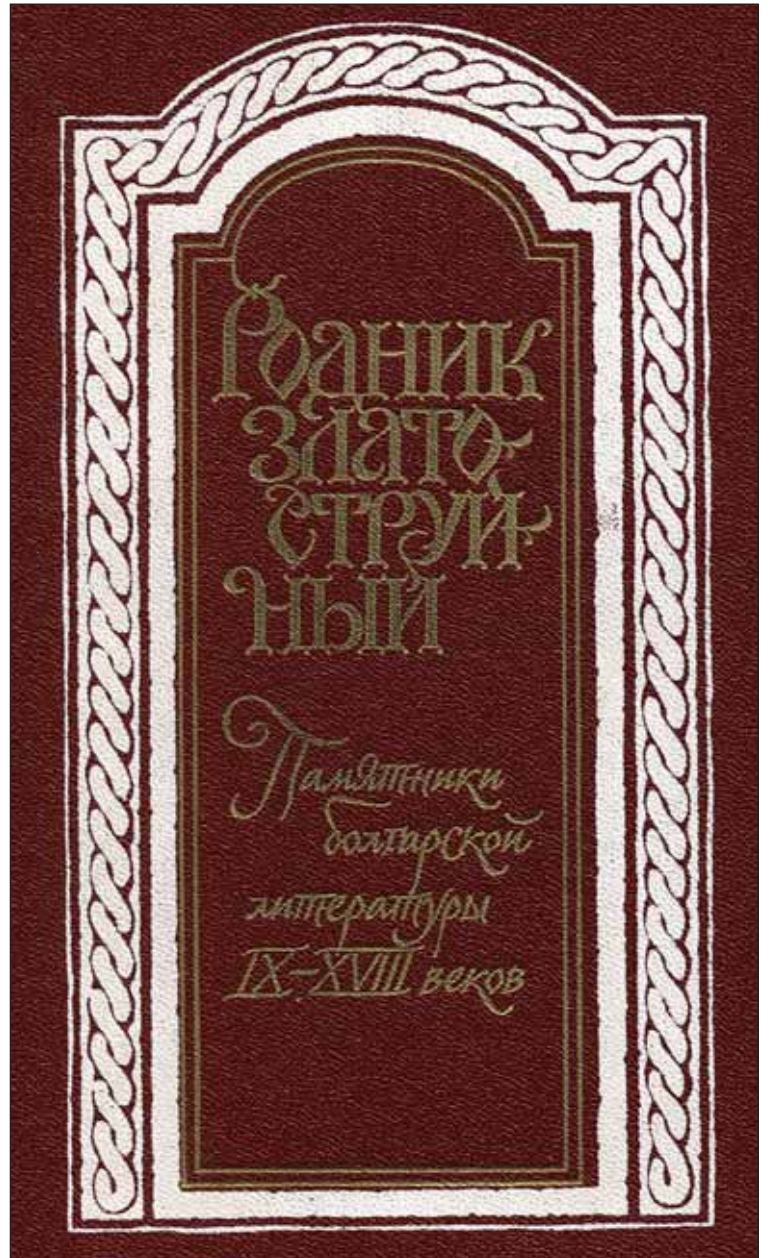
*Нека са живи и здрави
тези, които възвращават
Симеоново дело на славянските
парвеучители.*

*Дмитрий Поливянный
29 декември 2008 г.*

своеобразие и отдалеченост във времето. Това не бе лесен процес. Показахме превода в ръкопис на проф. Геннадий Литаврин, на проф. Петър Динеков, не пропуснахме и акад. Дмитрий Лихачов.

Предвиждаме ново издание, но не искаме то да бъде същото. В

Дмитрий Игоревич Поливянный е професор, доктор на историческите науки, заместник-ректор на Държавния университет в гр. Иваново, Русия. Роден е през 1953 г. в Алма-Ата. Завършва висшето си образование в катедрата по история на южните и западните славяни при Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“ при проф. Людмила Горина. Носител е на Макариевска награда на Руската православна църква и на Академията на науките на Русия за книгата му „Культурное своеобразие средневековой Болгарии в контексте византийско-славянской общности-IX-XV вв.“ (Иваново, 2000). През 1975/76г. и 1978/79 г. специализира при проф. Васил Гюзелев в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Говори и пише безупречно на български език.

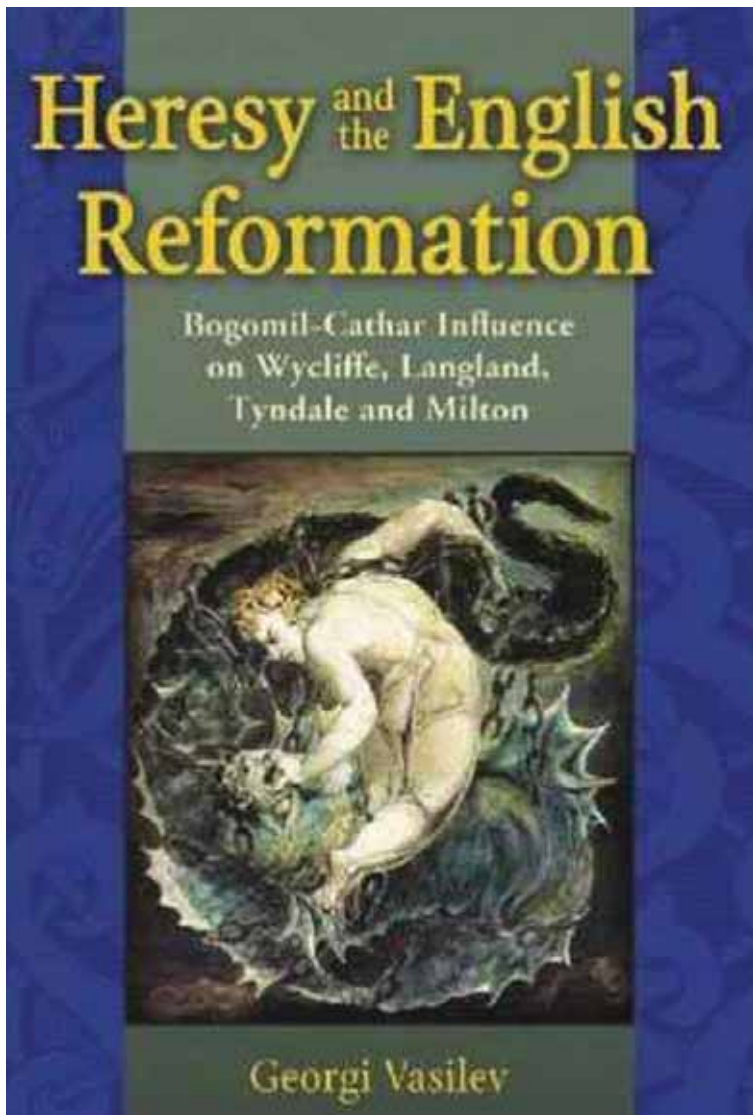
Тираж 120 000 бройки, разпространен по цял свят

Похвала царю Симеону

Великий среди царей Симеон
Желанием сильным воспытал,
Державный владыка – открыть
Сокровенный разум в глубине
Многострастных книг,
Премудрым Василием
Растолкованных.
И повелел мне,
Ничего не знающему,
Переложить его слова по-иному,
Соблюдая их тождество
Его мыслям,
Которые он,
Как пчела трудолюбивая,
С каждого цветка
Собирающая мед в свои соты,
Впитал из Писания
В многомудрое сердце свое
И изливает, точно сладкий мед,
Из уст своих перед болярами,
Он предстает перед ними
Новым Птолемеом,
Не по вере, но по силе желания
Собрать все многочисленные
Божественные книги,
Заполнил он ими свой дворец
И сотворил о себе вечную память,
Дабы память его почитали.
Пусть христолюбивой его душе
Станет наградой венец
Блаженных и святых мужей
Во веки веков бесчисленных.
Аминь.

Знаменитият езиковед на XX век Роман Якобсон, по произход руски еврей, дългогодишен ръководител на катедрата по славистика в Харвардския университет, САЩ, заявява в един разговор с Петър Увалиев:

„Вие, българите, следва докрай да осъзнаете какво означава през Десети век начело на държавата да стои възпитаник на школата Магнаура в Константинопол като цар Симеон.“

„Heresy and the English Reformation: Bogomil-Cathar Influence on Wycliffe, Langland, Tyndale and Milton“ („Ереста и английската Реформация (богомилско-катарско влияние върху Уиклиф, Лангланс, Тиндейл и Милтън“). Издателство „МакФарланд Пбблишерс“, САЩ (2007)

Христос като орач

Книгата на проф дфн Георги Василев бързо придоби челни позиции в най-голямата електронна книжарница в интернет amazon.com – рейтинг 5 със следния отзив от центъра за рецензии Midwest Book Review:

„Написаната от Георги Василев „Heresy and the English Reformation: Bogomil-Cathar Influence on Wycliffe, Langland, Tyndale and Milton“ е удивително изследване на дуалистичното религиозно движение, което се развива като култура на масите от XII до XVII век. В средновековна Европа избликва бунт срещу религиозната догма, приел много богати форми – за смут на официалната църква.

Българското издание на книгата „осъществено на английски език от Изд. „Бул-корени“ през 2005 г., спечели висока оценка от авторитетното оксфордско списание „The Year s Work in English Studies 2007“ („Годишен обзор на трудовете в английския език и литература“):

„Втората книга на Георги Василев съзира корените на английските реформатори назад – към дуалистичните движения на богомилството и катарството. Това е първото широкомащабно изследване, представящо лолардите като неизолирано движение, и представените аргументи са удивителни, макар невинно напълно убедителни, защото някои от така наречените преки връзки могат да бъдат обяснени като успоредни начини на мислене, извлечени от сходни ситуации. Въпреки всичко, последните три глави от книгата дават интересен поглед върху Петър орача (заедно с други текстове), насочвайки вниманието върху присъщия им дуализъм.“

Същата книга получи отлични рецензии от известния църковен историк и българист проф. Ханс-Дитер Дьопман (Германия), проф. Томас Бътлър (Харвардски университет) и от Норман Танър, професор в Папския грегориански университет – Рим и в Оксфорд.

На 21 февруари, 2008 г., книгата на проф. дфн Георги Василев бе представена в Генералното консулство на РБългария в Ню Йорк. Присъстваха проф. Ева Рикерт, българският оперен певец Валентин Пейчинов, група експерти към ООН, спонсорите Дона и Георги Хаджипопови, бизнесмени и интелектуалци от българската емиграция. Основни организатори бяха д-р Линда Стилман от Пейс Университи, генералният консул на България в Ню Йорк д-р Николай Милков и консултът Светлана Стойчева.

Ето и някои от оценките: проф. Томас Бътлър: „Поздравления за това напълно заслужено признание!“, проф. Кен Ланц от Университета в Торонто и редактор в електронното академично списание „Торонто славик куортърли“: „Поздрави за изданието и за полученото по този начин признание“, Жан Брьойар – професор в Сорбоната и университета в Пуатие: „Радвам се за Вас – поздравления за представянето на книгата ви.“ Подобни отзиви изпратиха професор Морийн Боултън от американския Юнивърсити ъф Нотр Дам, доцент Кристоф Турню, секретар на международното дружество за Милтънови изследвания, доцент Майкъл Джордж от университета „Св. Тома“ от Фредериктон, Канада.

На 2 април 2008 г. в Столичната градска библиотека бе организирана изложба и представяне на същата книга. Встъпително слово произнесе проф. дфн Румяна Златанова.

БОГОМИЛСКИТЕ КЛАДИ

Най-силни проповедници на българската ерес в Западна Европа

Проф. дфн Румяна Златанова

Ние, българите, сме призвани да живеем в една страна, чието местоположение я превръща в мост между Изтока и Запада, между Севера и Юга. Тук се кръстосват пътищата на различни народи. Независимо от историческите превратности и противоречия, духът, културното развитие на страната оказва влияние далеч над географските си и етнически граници, столетия наред в земите на Изток и Запад.

Далмация, романските земи, където за известно време (XIV в.) се превръща в официална религия на патарените, но и в Сърбия, Чехия, Италия, Франция (катари и албигойци), Германия, Англия, т.е. дълго преди появата на Цвингли, Лутер, и Калвин. Европа е обхваната от духовно движение, което по-късно – чрез хусизма, ще съзрее в протестантизма и френската революция.

но учение – в стремежа си към небесно съвършенство и преустройство по съвършен начин на земния си живот.

Няма нищо чудно, че първата саможертва в Европа, направена в защита на тези идеи, била на българския лечител и български предводител Василий – изгорен жив през 1111 г. на хиподрума в Константинопол – 400 г. преди чеха Ян Хус и цели 500 години преди италианеца Джордано Бруно.

Васил Стоилов (1904-1990), „Богомилска проповед“ (1969). Съхранява се в Художествената галерия-Велико Търново

Чрез създаването на Преславската цивилизация българите отпращат мощна духовна струя сред южни, източни славяни и някои неславянски народи, докато чрез възникването на богомилското учение през X в. духовното им присъствие прониква далеч на Запад. Това са два големи приноси на българите в духовното развитие на континента – богомилите и духовното им присъствие на Запад. Възгледите им са близки до павликянството и масалианството, разпространени във Византийската империя и проникнали в българските земи след покръстването в 864 г. Общ корен на тези учения е дуалистичното учение на манихеите, възникнало през III век. През X в. идеите им се застъпват у нас от богомилите.

Старобългарските извори и историята на Първото българско царство са основа за проучване на това бележито духовно учение, което с гностичните си и дуалистични схващания за материя – дух, добро и зло, небесен свят – политическа власт, официална църква, Бог, Сатанаил се разпространява не само сред славяните в Босна,

Румяна Златанова с проф. д-р Линда Садник на симпозиум по случай 70-годишнина й, Грац, Австрия, юли 1981 г.

Богомили, фундаити, албигойци, катарии, катарити, валдейци, патарени, лоларди се числят към 16-те богомилски църкви (XII-XIII в.), осеяли територията на Европа от Атлантическия океан до Черно море и на изток в Мала Азия („фундагиагити“ до началото на XV век). Въпреки жестоките преследвания от страна на официалната църква, тези християнски реформатори фанатично защитават политико-социалното и религиоз-

И кладите станали техните най-силни проповедници – по-силни от един войнстващ атеизъм.

Важен принос към проучването на богомилското влияние в Западна Европа е публикуваната през 2001 г. монография на проф дфн Георги Василев „Българските богомилски апокрифни представи в английската средновековна култура (образът на Христос Орач в поемата на Уилям Лангланс „Видението на Петър орача“).

Авторът е очертал връзките на богомилите, чрез катарството, с английското учение на лолардите, разкрито е влиянието на богомилската теология и практика върху основни фигури на Английската реформация – Джон Уиклиф и Уилям Тиндейл.

Авторът е дългогодишен преподавател в Славистичния институт на университета в гр. Хайделберг, Германия. Води занятия по палеославистика, славянска медиевистика, балканистика, старобългарски език и старобългарска литература. Има над 100 публикации в областта на кирилometодиевистиката, славянския превод на Библията, историята на българския език, историята на славистиката. Поддържа най-дейния в момента Славистичен център в Западна Европа.

Съ нами Богъ

Евангелско откровение върху сабите на освободителите

Пространно слово под название „Духът на източното православие, западната цивилизация и папизма в борбата на славяните с турците“ произнася в храма на Минската духовна семинария през 1876 г. нейният ректор архимандрит Атанасий, в което изтъква и следното:

„Да обърнем своя поглед преди всичко натам, накъдето сега са обърнати погледите на целия свят – към бреговете на Дунава и планините на Балкана, обогрени с кръв. Там живеят родните ни по кръв славянски племена. Да си спомним, че оттам дойде при нас светата православна вяра – тази духовна храна, с които израсна Русия и неведнъж ни предлагаха тази храна братята славяни, те дълго ни храниха с нея от времето, когато Светите братя Кирил и Методий ни дадоха писмената на славянската реч и преведоха словото Божие на славянски език.“

През есента на 1876 г. архиерейският наместник на Първи Богородички окръг, село Висотское, Тулска епархия, свещ. Иван Кутепов в свое поучение към местните енорияши говори:

„Славяните не са ни чужди, а свои, родствени. Те имат една и съща православна вяра с нас, един и същ произход и език. Ние, русите, от тях сме научени на славянски език и славянско богослужение. От тях сме получили богослужбени и свещени книги на роден език. Ние имаме с тях едни и същи славянски просветители Светите Кирил и Методий. Те, славяните, са наши братя, а словото Божие ни застава да правим добро на всички, а най-вече на своите по вяра.“

При засяване на есенниците свещ. Адриан Мухин от Санкт-Петербургска епархия произнася слово за подпомагане на южните славяни:

„Нашиите братя и сестри по кръв и вяра страдат на юг в славянската земя, откъдето ние, русите, първоначално получихме това наречие, на което са написани всички наши църковни книги, по които в нашиите храмове се извършва богослужение, откъдето сме получили, така да се каже, духовния хляб. Свято задължение поемат сега русите да облекчат тяхната жалка участ.“

Под влияние на духовенството и миряни-богослови и учители са произнасяли беседи в подходящи случаи. Например Михаил Николский заявява в своя беседа:

„Страдащите наши братя преди нас са станали християни, преди нас са чели Евангелието на свой роден език и предадоха това Евангелие на нас, когато на брега на Днепър се извърши кръщение то на руския народ. Преди нас те са имали книги, когато ние не сме знаели, не сме виждали дотогавашно една.“

На 20 ноември 1876 г., след обявяване на мобилизация на армията, на молебен в град Виница, преди тръгването на военен поход, свещеникът на 48-и Одески полк Михаил Георгиевски, който придружавал войните и по време на войната, заявява:

„Ние отиваме натам, откъдето преди почти хиляда години в

нашето отечество блесна лъчът на евангелската истина, направил нашите прадеди православни християни. Там, отвъд Дунава, е родината на нашите първоучители Светите братя Кирил и Методий, които са донесли в нашето отечество, което днес е славно и велико, самите основи на неговата слава и величие: светлината на Христовото учение и грамотността, сиреч семето на науката и просветата...“

На 13 април 1877 г. в Неделя на св. Православие, протойерей Йаков Бурлуцки произнася вдъхновените слова:

На 3 март 2008 г. Руският патриарх Алексий II и Варненският и Великопреславски митрополит Кирил, отслужиха тържествена литургия в катедралния храм на Московската патриахия „Христос Спасител“ за 130-годишнината от Освобождението на България

„Българската църква ни предаде на роден език драгоценния залог за спасение, Словото Божие...“

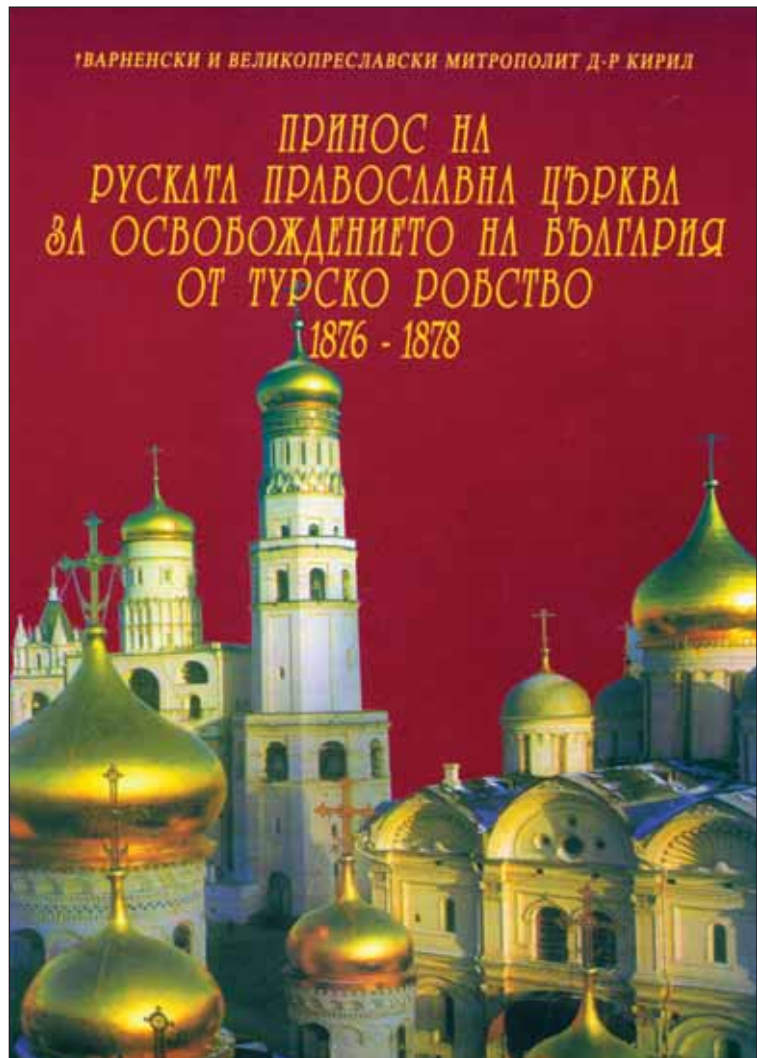
На същия паметен ден във величествения Исакиевски събор на Санкт Петербург, в присъствието на всички членове на Св. Синод на Руската църква, в това число на трима митрополити и четирима епископи, била отслужена тържествена света литургия и прочетен Височайшият манифест за въстпването на руските войски в пределите на Турция. Протойерей Йоан Янишев, ректор на Санкт-Петербургската духовна академия, произнася голяма реч, в която казва:

„Ако ли никой от другите християнски народи не дължи на западните християни толкова, колкото ние, то и никой не е призван от Самия Бог да им помогне толкова, колкото ние, и никой толкова не е призван от Самия Бог да им помогне по дълг на взаимност, колкото ние. Като посяха в нас духовното, те нямат никакво основание да пожънат телесното от някого друг, а най-вече от нас, русите. Руският ли народ ще се отвърне

от своя благодетел, когато той се оказва в невинно унижение, страдание и мъченичество?...“

На 24 април 1877г. по случай обявяване на манифеста за войната Пензенският епископ Григорий свидетелства:

„Източните християни, за които е вдигнато сега нашето руско оръжие, са били в свое време наши просветители: от тях ние сме приели светата вяра и кръщение. Те ни предадоха св. Евангелие. Те ни научиха на грамотност и ни дадоха писменост. Техните светотечески съчинения и в наше време имат велико ръководствено значе-

Докторската дисертация на Варненския и Великопреславски митрополит Кирил е защитена в Московската духовна академия през 1984 година.

България възкресе!

Писмо от Рилския манастир до Александър II

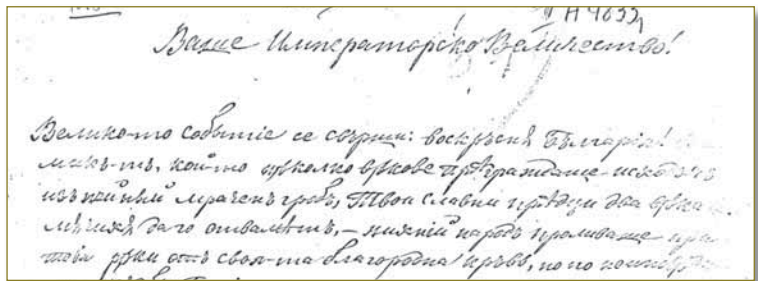
През 1878 г. монасите от Рилския манастир изпращат писмо-обръщение до руския император Александър II с благодарност за Освобождението. В него се казва:

„Великото събитие се свърши: Възкръсна България! Камъкът, който няколко векове преграждаше изхода из нейний мрачен гроб, Твои славни предци два века се мъчеха да го отвалят, нихний народ проливаше при това реки от своята благородна кръв, но по неизповедими съдби Божии, могила се не отваряше. Българския народ обаче не преставаше да вярва, че слънцето на неговата свобода ще изгрее от далечний север, че ще дойде време и оттам, а не от другаде Господ ще да прати своего Ангела да спаси жив заробенний свой народ. И не напразно биде това чаяние: часът настана и яви се Ти, божествений избранный, увенчан вече с велико титло Цар-Освободител. Ти поведе братский си нам народ и от кръв негов и от своя кръв със свои собствени ръце принесе безпримерно по величието си жертвоприношение и могилиний камик се отвали.“

Упоени от възторг ний из ново възклицаваме: Свърши се – възкръсна България!

Свърши се: българите встъпят в нов живот, добиват право да се именуват людье, могат вече открито и гръмогласно да славят име Христово, в душата им се ражда упование да щат да могат вече да развият дарованията си от Бога дадени...“

Александър II е коронясан за император на 3 март 1860 г. През следващата година на същата дата той издава Указ, който отменя крепостното право, поради което е наречен Цар Освободител. Като се има предвид този символ, и Сан Стефанският мирен договор е подписан отново на същата дата благодарение на граф Н.П.Игнатиев.

Факсимиле от писмото на Рилския манастир до Руския император Александър II. Обнародва се за първи път. (Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Български исторически архив, Инв. № IA 4833)

Финландският паметник край Горни Дъбник

Народни песни за Освобождението

Все се чуваше, чуваше
цели пестотин години,
чуваше, поменуваше,
че ще Русия да дойде,
всичко българско да стане...

Като московци надошли
турците да си прогонят,
българи стари и млади
всички си пушки грабнали
и при московци отишле,
отишли бой да се бият.
А що си бяха жените,
жените още момите
и тия деца невръстни,
те на войската помагат –
на едни рани вържеха,
на други вода носеха,
на трети куршуме пълнеха...

А що беше тая руска войска,
руска войска все с бели коньове,
руска войска все с тежки топове,
Бой се бият за милаго брата
за милаго брата българина,
бой се бият и Бог им помага.
Бой се били, сили не жалили,
та надвили на клетите турци,

на българе байрак подарили,
ален байрак с везана икона,
обкована със сърма и злато...

Викна се Гурко провикна:
„Дръжте се, храбри юнаци,
скоро ще помощ да дойде,
храбри орловски дружини.“
Още си Гурко говори
и орловците дойдоха;
като орловци гърмяха,
турците грозно ревяха
и си от Шипка бягаха...

Тъмен се облак зададе
от връх Мургаш планина.
Не било облак дъждовен,
най били руси руснаци,
руснаци-донски казаки,
на коне врани червени,
в гъсти редици строени.
Ставайте, братя желявци,
да срещнем донски казаки,
казаки, руси руснаци!

Подбор Елена Огнянова

„И буду голямо удивление, което стана юни 1877, доди московеца в Свищов на 11 юни, а за в Търново доди на 25 юни и тъй лесно влезе в Търново с божията сила. Турците фърлиха 60 тона, и ги съкруши и търтиха да бягат и оставиха си пушките и къщията и казаните с ястието както било на огъня само да избягат от московеца. От московците са убити само 2 души и 2 коня ранени, а турците безчет.

Страшна сила и страшна войска била тази Русия.

Който не беше запомвал толкова множество войска да изпадне в Търново, дете... на земята можеше да има, 50 хиляди каруци с коне впрегнати и конници аскер до 1 милион с маждраци до половин милион...

Из стара кондика, съхранявана в Държавния архив – Велико Търново.

От Хелзинки до Горни Дъбник

Записки на бойци от Финландския гвардейски батальон по време на Освободителната война

В Руско-турската война в състава на Руската армия се сражава и Финландски гвардейски батальон от 24 офицери, 72 подофицери, 719 войници, заедно с оркестър от 54 души. Десетки от тях оставят костите си на българска земя.

Военните упражнения на Финландския гвардейски батальон през пролетта на 1877 г. край Красное село, недалеч от Петербург, се водеха нормално, без никакви особени събития.

Настъплението на Руската армия в Северна България обаче не можеше да ни остави равнодушни. То изпълваше душите ни с удивление, особено преминаването през Дунава и смелия поход на генерал Гурко дълбоко в територията на страната. Завършиха военните упражнения и батальонът ни се прибра в Хелзинки. Не мина много време и дойде очакваното решение и ние да се готвим усилено, защото е насрочено на 6 септември в утринните часове да поемем дългия поход към Балканския фронт. Трудни и напрегнати мигове преживявахме. Особено като настъпи време да се сбогуваме с близките си! Дни наред хелзинчани ни устройваха богати обеди и пиршества. Сякаш искаха да ни кажат: „Яжте и пийте, че утре смърт ви чака!“

Ето че дойде уреченият ден. Още в ранна утрин батальонът бе строен в двора на казармата. Музикантите засвириха и вече не спираха тия скъпи родни мелодии... След тържествената церемония в строен марш ние се отправихме към площада на гарата. А там тълпи народ..., а когато влизаме във вагоните на специалната влакова композиция под съпровода на духовата музика, когато влакът бавно потегля, последното, което се връзва в паметта ни, са хилядите кърпички, размахани за последно сбогом... и по-нататък по всички големи и по-малки ж.п. гари на родната земя нашите съотечественици масово се бяха стекли да ни изпратят.

От Петербург потеглихме на 8 септември (1877) и през просторната руска шир достигнахме до Кишинев, където почивахме няколко дни...

От лявата ни страна атакуваше смело и безстрашно батальонът на Московския полк...

Нестихващи изстрели от противниковата и от нашата артилерия! Падаха покосени много бойци. Небето и земята се сляха в облаци от прах и дим...

Шрапнел разби главата на един войник от втора рота. Тежко ранен войник от нашата рота се взираше в картината на сражението и после каза на другарите си: „Ще победим или всички ще загинем?“ И издъхна.

Ранените се мъчеха безмълвни, но как да им помогнем... Спомням си един войник, който беше прос-

По редута на Горни Дъбник

Финландска войнишка песен

С „ура“ бойците в къщи се завръщат
към очарователните гори.
О, скъпо отечество Суоми,
мила северна страна,
никъде не можеш намери като нея.
Под марша на музиката
момчетата напредваха
по редута на Горни Дъбник.
О, скъпо отечество Суоми,
мила северна страна,
никъде не можеш намери като нея.
Много страдахме в мраз и глад
при боевете по възвишенията балкански.
О, скъпо отечество Суоми,
мила северна страна,
никъде не можеш намери като нея.
Момчетата загинаха по земята на Балкана.
При бреговете на Дунава.
О, скъпо отечество Суоми,
мила северна страна,
никъде не можеш намери като нея.
Когато тялото загине, оставяме душата
като наследство на нашата родина.
О, скъпо отечество Суоми,
мила северна страна,
никъде не можеш намери като нея.

Суоми – това е древното название на Финландия

В Освободителната война участва Императорският Трети гвардейски баталион с численост около 1 000 бойци. В началото на септември 1877 г. той преминава Дунава при Зимнич и Свищов. На 24 октомври води голямо сражение при Горни Дъбник.. На 1 януари сл. г. води бой за освобождаване на София при Враждебна, след като е прекошил по суворовски зимната Стара планина.. Освобождава също Пловдив и дочаква при Одрин подписването на Сан Стефанския договор. Десетки финландски офицери воюват в състава на други подразделения на руската армия.

трелян в гърдите, но живя още цяло денонощие, без да продума. Неотстъпно се доближихме до самите турски укрепления и мюзина вече се опитаха да проникнат в тях. Връщаха се обаче облени в кръв. Към 7,30 часа от турския укрепителен вал се вдигна бяло знаме.

И стрелбата стихна. Но съвсем скоро много турски войници наизскачаха по укрепленията и продължаваха да стрелят срещу нас.

Капитан Бремер изкомандува: „Стреляйте по тия дяволи!“ ...

Момчетата ни стреляха вече от 23-10 крачки разстояние и турците падаха като покосени...

Капитан Бремер се изправи пред колоната ни и каза „Добре, а сега да се огледаме!“

Фелдфебелът преброи войниците и преразпредели бойните групи.

Батальонът бе застанал пред самите турски укрепления. И не след дълго полковник Рамсай изкомандува: „Момчета, нито крачка назад! Ще останем тук до последния войник!“

С уважение и благодарност си спомням за нашите офицери, които със своята бодрост и героизъм бяха истински пример за нас. Та и кой не би се изправил срещу смър-

тта, като виждаше редом тия свои командири да ни поощряват и да ни вдъхват кураж. Те вървяха заедно с нас „към победа или смърт!“

Месецът бе огрял ужасната картина на бойното поле. Три хиляди убити и шест хиляди ранени се мъчеха в студената есенна нощ, докато най-сетне и те заспаха своя вечен сън в далечната гостоприемна страна.

Един войник от нашата рота, тежко ранен при Горни Дъбник, беше върнат на лечение в Хелзинки. По-късно пристигна отново с военните резерви в Сан-Стефано и когато го запитахме: „Защо се върна?“, той отговори: „В такова време не може да бъде истински войник оня, който спи спокойно и безгрижно в своя дом.“

На 25 октомври в 6 часа сутринта отидохме да отдадем последна почит на погребаните наши бойни другари там, край дъбовата горичка при Горни Дъбник. На братската им могила написахме:

„22 финландци
паднали с чест
на бойното поле
на 18-24.10.1877 г.
Спете в мир!“

Доробанци в бой

Румънски войски се сражават край Гривица и Телиш

В началото на Руско-турската война Дунава преминава и румънска войска с обща численост 35-38 000 души. В Букурещ те са тържествено изпратени с участието на министър-председателя Йон Братиану. В Горна Студена румънският княз Карол I се среща с руския император Александър II и бива назначен за командир на смесения руско-румънския Западен отряд. През ноември 1877 г. румънски войски освобождават град Оряхово. Най-големите сражения румънците водят при Гривица и Телиш. На турския редут Гривица-1 те пленяват турско знаме. Общо във войната загиват 4 239 румънци (сред тях 36 офицери). В тяхна памет при Гривица е издигнат внушителен монумент.

Разказват освободители

„През лятото на 1877 г. се заговори за война и беше дадена заповед за събирането на резервите.

Постъпих доброволец в конната батарея на 1-и артилерийски полк, който се намираше в Букурещ и вече беше получил заповед да тръгне за Крайова...

По това време руската войска напредваше към Дунав.

В продължение на две седмици ние бяхме напълно екипирани, раклите на батареята бяха пълни с боеприпаси...

Крайовчани, които бяха дошли да ни изпратят и пожелаят „на добър час“, викаха заедно с войниците „здравейте“.

След това полковникът изкомандува „Напред! Марш!“

Оръдията потеглиха отядно едно по едно, а ние, конната прислуга, тръгнахме подир тях на определеното разстояние.“

Ст. Жиржеску – сержант,
„Из дневника на един ветеран“
(1877)

„Даде се команда „Огън!“ и артилеристите заработиха. Свистенето на снарядите оглуши цялата околност, офицерите насочиха биноклите си към Радишево и Абдул Керим табия...

И стотици оръдия от обкръжението и защитата трещяха, пухкаха и пълнеха простора с облаци от беззвучен дим. „Дррум-дррум-дррум! Дррум-бум-бам!“ – като че ли някой биеше непрестанно гигантски барабан. Снарядите виеха във въздуха като есенен вятър, промъкваш се през пролуките на покривите, шумяха нещо на себе си. В турските укрепления се виждаха избухвания и пламъци; често пъти можеше да се наблюдава с просто око как летят към нашите позиции валчестите турски гранати. Някои от тях минаваха над нас и се забиваха в земята зад батареята, други падаха между оръдията и момчетата и ако някой не успееше да загаси горящите им фитили, те се пръскаха в черно-червени светкавици, разравяха пръстта и разхвърляха човешки трупове; трети се пръскаха горе, във въздуха, и засипваха батареята със сажди и парчета чугун.“

Михаил Садовяну,
„Военни разкази.“

„Напред!“ – вика храбрият командир майор Шонцу, който вървеше начело, но пада ударен смъртоносно от един куршум в момента, когато войниците му изгонват неприятеля от окопите пред реду-та...

Нашите стрелци и работни групи стигнаха до рова заедно с пехотинците. „След мене, момчета!“

– извика капитан Валтер Мъръчиняну и начело на батальона скача в рова, където е надупчен от куршуми и щикове.

Блестящото държание и храбрата смърт на майор Шонцу и капитан Мъръчиняну бяха пример, който всички техни другари искаха да следват в надпревара. Тези две имена на герои заедно с имената на ония, които като тях се пожертваха през този ден, ще останат незаличими в книгата на славата на румънската войска. Всеки ще си спомня за интелигентния офицер и красив мъж, за младия майор Шонцу, обичан и в салони-те, и в казармата, заради приятния си характер и елегантния му офицерски вид. Тази книга ще говори винаги за скромния офицер, но трудолюбив капитан Валтер Мъръчиняну, който от малък проявяваше храбрите си и благородни наклонности.“

Т. К. Вакареску,
„Боевете на румънците
във войната от 1877-1878 г.“

„Русите играят своя казачок, а румъните – народните танци с музика „бръул“ и „киндите“. Но всъщност те се обкръжаваха. Колко хубаво скачат казачите като коз-

лета – тези брадати хора с дрехи до земята, прегърнали нашите доробанци, които играеха в такта на музикалното изпълнение някоя „сърба“. А отгатък – гледаш доробанците сред русите се мъчат да играят казачок.... тъй си бърбеха и не им спираха устата, сякаш говорят един и същ език, сякаш са от едно и също село.“

Дж. Кошбук

„Като се завърнахме от сражението, българите ни посрещнаха с гозби и питиета. Вечерта заедно с русите дръпнахме му една веселба за чудо и помен. Нашите войници играеха по свирната на войника Чобанел Думитру. Казачите и кавказците, в кръг по 10 или 15 души, пееха в хор, тактуваха и ръкопляскаха с ръце. Песните им имаха геройски акцент. А в центъра на кръга един или двама играеха. Като ги гледах и слушах, струваше ми се, че се намирам по бреговете на Дон или по Кавказките планини.

Накрая всички направиха едно голямо пъстро хоро. На румънското хоро се хванаха румънци, каза-ци, кубанци, черкези и др. Това беше гледка, която рядко може да се види.“

Ст. Жиржеску – сержант,
„Из спомените на
един ветеран (1877)“

В. „Дейли нюз“,
септември 1877 г.

„Румънците изпълниха своя дълг по най-блестящ начин. От редника до генерала румънците показаха истинска воинска храброст.“

Солдат Мелинтеон

Кап. Николае Мъръчиняну

Бронзови барелефи на братската могила на руски и румънски воители
Парка на дружбата при село Гривица край Плевен

Румънски паметник – костница край Гривица

Без маска и грим

Руско-турската война през погледа на Александър Батенберг

Доц. д-р Жоржета Назърска

Първият български княз Александър Батенберг е роден през 1857 г. във Верона, Италия. Той участва в Освободителната война като руски доброволец – офицер за свързка при щаба на генерал Йосиф Гурко като влиза в състава на руската конница под командването на ротмистър Чилиев.

Участието на първия български княз Александър I в Освободителната война е слабо известно. Макар и добре документирано, вече столетие неговото участие непрестанно дава повод за разногласия сред историците. Според едни бъдещият държавен глава е изпратен нарочно на фронта от руската дипломация – император Александър II бил направил отрано избора си и решил да му създаде военен „ореол“ пред поданиците и контакти с балканските владетели (на бойното поле са румънският и сръбският княз). Историци като Симеон Радев смятат обаче, че кандидатурата на Батенберг е лансирана едва в края на войната, а срещу нея продължително се съпротивляват както руският император, така и самият той.

Основният исторически източник за участието на Александър Батенберг в Руско-турската война е неговият „Дневник. Моите преживявания по време на войната срещу турците, 1877/1878“. За 20-годишния момък, наричан от връстниците си Сандро, включването във войната на Балканите е продиктувано от желание да изпита уменията си на млад офицер като преживее тръпката на полесражението.

Дневникът показва, че Батенберг тръгва към приключението напълно неподготвен и с романтични представи. Аристократ, отраснал в двора на Хесенското княжество и прекарващ живота си между Виена и Петербург, той трудно привиква към реалностите на войната – уморителни многочасови преходи, непрестанна езда, глад, отсъствие на елементарни удобства. Професионален военен, школуван в Дрезден и Касел и лейтенант от драгунски полк, младият човек е отвлечен от насилието, демонстрирано от двете воюващи страни. Той едва ли си е представял войната като мародерство и грабеж на изоставени къщи, като невообразим хаос от мигриращи хора. Представена е и „бляскавата страна“ на боя. Участник в най-рискованите полесражения (при Свищов, Търново, Шипка, Плевен и Стара Загора) и очевидец на събитията в Сан Стефано, авторът описва осезаемо дързостта на доброволца, опиянението от успеха, радостта от победата, удовлетворението от получения орден. Но това е само едно от лицата на войната. Другото е всекидневното, лишено от патос и драматизъм. Него Сандро документира плътно – в дневника фронтът се олицетворява от променящите се климатични условия, болестите, кореспонденцията с близките и играта на карти, а тилът – от оперните представления и кафе-шантаните, покупката на расови коне, срещите с познати и официалните вечери.

Дневникът до голяма степен опровергава наложеното мнение, че Александър Батенберг пристига в България като неопитен юноша и без реална представа за действителността. Бележките му показват самостоятелно мнение относно действията на руския император и неговите военни. Впечатляват го сърдечното посрещане на българите, възмущават го премеждията на обикновените турски бежанци. Този балансиран подход – между Русия и Запада, между етническото мнозинство и малцинствата – бъдещият княз на България ще се старее да прилага по-късно по време на своето управление от 1879 г. до 1886 година.

Книгата е издадена през 1983 г.

Образ невъзможен

Поп Петър Драганов – четник в Дряновския манастир, осветил Самарското знаме

Генчо Арабаджиев

На заседание на Народното събрание Васил Радославов споменава гневно от трибуната поп Петър от Дъскот, поп Димитър от Михалци, поп Петко Франгов от Бяла черква с думите: „Тия Христови последователи постоянно подстрекават населението против законите, против правителството. И за зла чест администрацията не може да вземе против тях никакви мерки, защото те са един вид неприкосновени. Такива неприкосновени си остават и пред началството си, пред Светия Синод, не зная защо.“ „Защото казват истината!“ – обажда се от залата Цвятко Таслаков.

Поп Петър Драганов е закърмен от Дякона Левски и Отец Матей Преображенец, чиито сподвижник става едва тридесетгодишен като председател на тайния революционен комитет в търновското село Дичин. В началото на май 1876 г., когато четата на Бачо Киро и Поп Харитон води деветдневна битка в Дряновския манастир, той става член на въстаническият комитет заедно с 12 момчета от родното си село и началник на въстаническата стража, която заема отбранителна позиция тъкмо срещу двата нови крупови топа на генерал Фазлъ паша, командирът на Втора Дунавска армия в Шуменската крепост. След разгрома на четата успява да се спаси и през Дунава се озовава в Румъния. През пролетта на 1877 г. е вече в Кишинев. На 9 април се записва в Опълчението. А на 6 май, в Деня на Св.Георги Победоносец, в околностите на Плоещ нему – на хъша, въстаника и комитата се пада високата чест да освети Самарското знаме. След Освобождението в „Наградния лист“ на Петър Николаевич Драганов ще бъде вписано, че той е участвал както в отбраната на Шипченския проход, така и във всички следващи битки, които води опълчението. И ще бъде награден с орден „За храброст“.

Сподвижник на Стефан Стамболов отпреди Освобождението, попът става деен член на Либералната партия, избран е с огромно мнозинство в Първото, Второто и Четвъртото обикновено народно събрание. След това обаче той не се поколебава да изпрати гневна телеграма, в която ще се обяви „за по-скорошното сваляне на тирана Стамболов“. И ще подпише писмо до търновския адвокат, социалиста Никола Габровски, за да го покани в Дъскот, където попът живее и служи от 1882 година. То завършва с думите: „Да живеят работниците от целия свят! Да живее свободата!“ А когато през пролетта на 1896 г. в селото идва самият Габровски, след неговата сказка се основава социалистическа дружинка на чело с поп Петър. Той е строил и освещавал черквата, първи председател е на народното читалище „Напредък“, бивал и училищен настоятел по онова време. Създава „Самообразователна земеделска дружинка“ със 74 членове. През декември 1899 г. поп Петър е делегат на Първия земеделски конгрес в Плевен като става основоположник на Българския земеделски народен съюз. През 1913 г., седемдесет и три годишен, поп Петър Драганов ще се спомине.

Авторът е дългогодишен журналист и общественик, родом от с. Дъскот

Победоносно знаме

Кръст за храброст за Самарската светиня

Д-р Георги Вълков

Със заповед № 129 на Военното ведомство от 19 юли 1880 г.- три години след битката при Стара Загора – Самарското знаме е наградено с Големият Кръст – I степен и Български княжески военен орден „За храброст“ – единственото бойно знаме, удостоено с това отличие.

Оригиналът на знамето от Самара бе показано на Президента на Руската федерация Владимир Путин при неговото посещение в Националния военноисторически музей на 18 януари 2008 година.

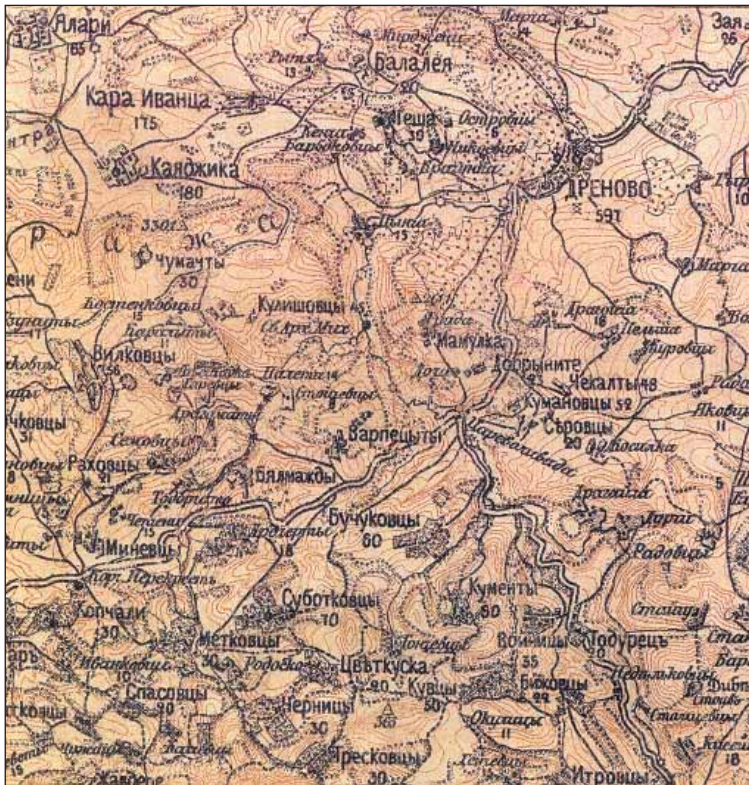
на дръжката на знамето по едно златно гвоздейче. Главнокомандващият Н. Николаевич го връчил на 3-та опълченска дружина. Първ го поел ген. Столетов. Той го дал на подполк. Калитин. От него го получил унтерофицер Антон Марчин (Марченко).

Главнокомандващият, след като поздравил с получаването на знамето, изразил надеждата, че българските юнаци доблестно ще служат под него и ще изтръгнат

Когато А. Марчин развял знамето, мощното ура на опълченците се сляло с овации на хилядите български гости:

„Тази минута така порази всичко, че много, особено българите, не издържаха: не само лицата на жените, но и закалените в мъка и боеве лица на мъжете се оросиха със сълзи.

Стихийно чувство овладя опълченците, когато знамето се понесе към техните редици.

Подстъпите към връх Шипка през Предбалкана. Руска топографска карта (фрагмент). Съхранява се в Исторически музей – Габрово

своите братя от турска неволя. П. Алабин им пожелал: „Вървете под сянката на това знаме! Нека то да бъде залог за любовта на Русия към вас... Нека то бъде знак на мир, спокойствие и просвета, които да настъпят във вашата многострадална земя!“

Трогателни били думите на воеводата дядо Цеко, бродил по планините 32 години и носец в гърдите си много рани:

„Да помогне Бог това свето знаме да премине от край до край нещастната българска земя; нашите майки, жени и деца да изтрият с това знаме скърбящите си очи; всичко нечисто, поганско, зло да бяга от страх пред него, а след него да настане траен мир и благоденствие.“

Като клетва на цялото опълчение прозвучали думите на подполк. Калитин, когато получил знамето:

„Братя, това свето знаме, наша гордост и чест, ние не ще дадем на врага дори и когато един остане жив, що се отнася до мене, кълна се пред вас, че под него ще умра, но не ще го предам.“

Във въздуха хвъркнаха хиляди опълченски калпаци и едно гръмогласно и нестихващо ура се изтръгна с необикновена сила от гърдите на опълченците, раздразносторите на равната като длан румънска земя и се понесе по сините простори, сякаш искаше да стигне там, далеч на юг, към притихналия в очакване Балкан.“

Тържеството завършило с церемониален марш на Опълчението пред главнокомандващия. За ритуала по освещаването и връчването на знамето Н. Николаевич изпратил телеграма до императора, като го осведомил, че в строя са били и шестте български дружини с личен състав 2500 души.

Още със стъпването на българска земя хилядното свищовско гражданство и селяните от околността посрещнали патриотите и „българското знаме“ с цветя и песни. Военният кореспондент на „Правителствен вестник“ В. Крестовски пише, че по призива на Олимпий Панов опълченците паднали на колене и плачейки, целували свещената българска земя.

Георги Вълков (28.04.1928 – 8.03.1990).

Връщане на дълга

Делото на солунските братя през погледа на граф Николай Игнатиев

№17. Бивакът на р. Янтра, в с. Бяла, 10 юли
10 юли. О. Николски сурми обидно в
Българската църква. Първа обидна Руска при
Руския Император, на почва Българската
ценно от Турците! Ми възвращае наш
долг родни Просветители Кирил и Методий!

Писмо на граф Игнатиев до съпругата му. 10 юли 1877 г. Факсимиле

10 юли. Отец Николски отслужи обедната служба в българската черква. Първата руска литургия в присъствието на руския император на българска земя, очистена от турците! Ние връщаме нашия дълг на родната на просветителите Кирил и Методий!...

9 юли. Бивакът край р. Янтра при с. Бяла

Мислено се пренасям в нашия край, в Круподеринци. Бяла е разположена край река, в дефилето, но се разпростира и по хълмовете. Същите бели къщурки от кирпич, както и нашите украински, гмуркащи се сред вълните от зелени градини и плодни дръвчета, заобикалящи всяка къща. Също такъв плет разделя дворовете. Навсякъде щъкат прасенца, Катя сигурно щеше да е доволна! Само че вместо сламени, покривите са керемидени.

Народът и с дрехите си, и с походката си, и с маниера си, и с говора си напомня на украинците. Преди щеше да ми е все едно, но сега българското село ми се струва някак особено мило само защото прилича на обстановката, заобикаляща милите на сърцето ми!... Българите ме имат едва ли не за светец и когато си седя на балкона, идват от всички страни да ме видят, усмихват се отдалеч и казват на хората ми: „Той беше нашият застъпник, доведе войската заради нас (!) и ние ще го изберем за цар и ще молим за това императора Александър!“ Другите нямат храна за конете, докато аз имам винаги достатъчно (разбира се, срещу пари)...

12-13 юли. Бивакът на река Янтра, село Бяла

Церетелев получи още един Георгиевски кръст (златен, войнишки). Нашият Христо (Карагьозов – б.а.) участваше в действията на Шипка, много помагал и също ще бъде награден с кръст.

Българите балканджии се държаха отлично, всякак помагали на войските ни, 3 хил. души излизали за подготовка на пътя, жените прибирали ранените и се грижели за тях. В Габрово направили – с частни дарения и с лично участие на жените на най-знатните и първи хора на града – болница за 200 души.

10 август. Бивакът при Горна Студена

От 7 часа сутринта (на 9-и) кипи ожесточен бой около Шипченския проход. Турците нападат отчаящо, въпреки отблъснатите атаки. При Столетов, който командва 5

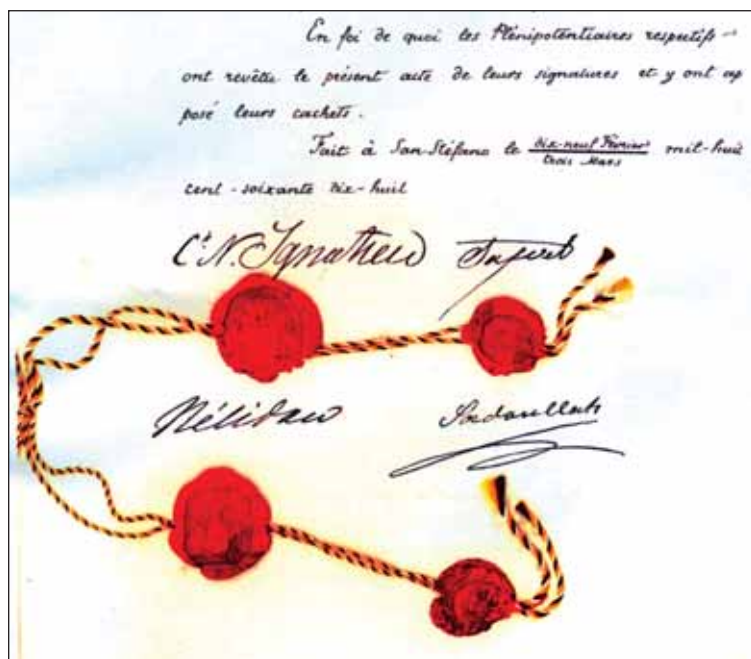
български дружини, успя да стигне навреме Дерожински с бригада от 9-а дивизия. Орловският полк (превзел Шипка) отбранява ук-

Съпругата на граф Игнатиев княгиня Екатерина Леонидовна Голицина е правнучка на гениалния руски полководец фелдмаршал Кутузов. Неоценим помощник на своя съпруг, тя блести с външната си и вътрешна красота.

Френски поет пише за нея: „Тази жена би могла да превземе Истанбул с една дума, а с една усмивка – цяла Азия.“

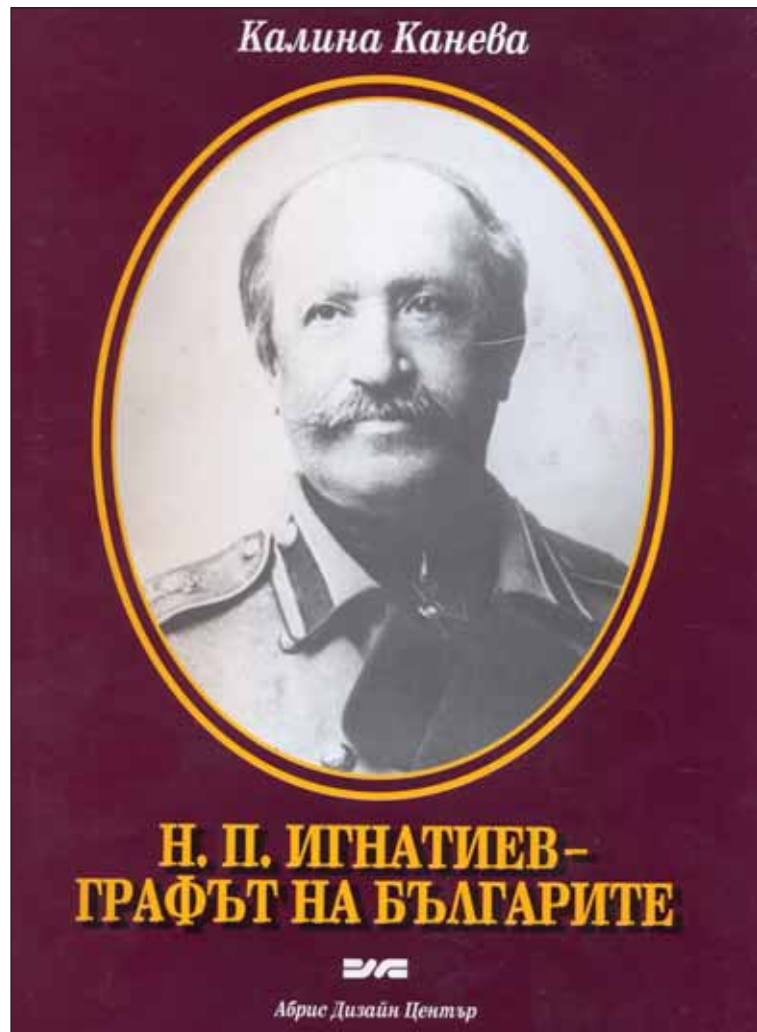
А английският посланик признава със злорада: „Тази опасна двойка Игнатиеви струва повече, отколкото няколко броненосца!“

Оригиналът на Сан Стефанския договор, факсимиле

реплението заедно с българите, а Брянский полк е застанал по на запад на връх Св. Никола, доминиращ над Шипка, където турците се катереха в обход. Сюлейман не се отчайва. Два негови батальона били вдигнати във въздуха (ние сме заложили мини с 5 фута динамит), но на тяхно място веднага се хвърлили нови табори. Всяка европейска пехота би се позамислила, но турците не се спират пред нищо – те с ожесточение се хвърлят напред. Минутата е решителна и трагична. Сюлейман заобикаля левия фланг, където в близост на нашата позиция за беда е пътят, влизащ във фланга и тила и по който турците карат оръдиата си. След залез се провежда яростна атака срещу левия ни фланг. Турците разбират, че това е битка на живот и смърт...

11 август. Съживявам се... Ура! Току-що се получи известие, че 10 яростни атаки на Сюлейман са отбити на Шипка. Нашите допуснали турците на най-близка дистанция, издържайки мълчаливо на огъня, за да не хаят патрони и снаряди, и откривали огън в упор. Загубите на турците са огромни – до 6 хиляди, нашите убити са 60, ранени са 200 (ето това е разликата да си в отбрана), но защитниците страдат от недостиг на вода и страшна преумора (няма вода в планината)...

Книгата излезе в самото навечерие на 3 март 2008 г.

Граф Игнатиев в Граф Игнатиево

На 1 март т.г. в пловдивското село Граф Игнатиево бе подредена и намери своя постоянен дом изложбата на Калина Канева за граф Игнатиев. На читалищната сграда бе открита и барелефна композиция за руския дипломат. В читалищния салон в присъствието на депутати, политици, кмета Иван Семерджиев, командира на поделенията на ВВС бригаден генерал Румен Радев и много жители на селото, се състоя премиерата на книгата на Калина Канева „Н.П. Игнатиев – графът на българите“. След руското издание, благодарение на г-н Яков Нив, тя се появи и на български. Всички присъстващи получиха екземпляр от книгата. След второто ѝ представяне в Регионалния исторически музей в Пловдив, „Графът на българите“ тръгна към всички училищни и читалищни библиотеки в региона.

Иван Семерджиев, кмет на село Граф Игнатиево, предава книгата на Калина Канева в читалищната библиотека.

Бригаден генерал от ВВС Румен Радев разглежда изложбата за граф Игнатиев

Снимки инж. Иван Стоименов

Паметник-костница в Сан Стефано (дн. Йешелкьой). Намира се недалеч от морския бряг, близо до италианската църква „Св. Феликс“. Осветен на 6 декември 1898 г. в село Галатария, където са пренесени останките на 6 000 руски воини. Съществувал до 1924 г. (Сп. „Илюстрация Светлина“, февруари 1899 г.)

Иван Тургенев

Крикет в Уиндзор

В парка на Уиндзор – прославен навред – кралица Виктория гледа как дами придворни играят крикет – модерна игра напоследък. Те мънички топки със смях и със вик търкалят и звънко се смеят... Кралицата гледа усмихната, в миг изтръпва, лице ѝ бледнее. Че вижда: не топки – играчи следят лопатките с удара пъргав, а много и много глави се въртят, опръскани с кал и със кърви: глави на жени, на юноши, деца – в очите с предсмъртно страдание, понесли по страшните бледи лица от зверски нокте изгертзание. И ето: княгинята – чудна мома – към майка си леко подгоня една от главите и ловко сама я тика в нозе ѝ пред трона: глава на детенце със златна коса и устните укор натякват... Изписква кралицата с ужас в гласа, притичва придворният лекар и тя разказва му своето видение: и той благочинно отвръща ѝ: - Да, Вий чели сте „Таймс“ без съмнение. Разправяше той, че в България страх и гибел е турчинът вършил... Вземете тез капки, Величество. С тях кошмарът Ви мигом ще свърши. В двореца кралицата мрачно стои, натегнали клепки привежда – о, ужас!, кръв черна се бавно струи по нейната кралска одежда. – По-скоро вода! Нека всичко измий! На помощ, реки на Британия! Не, Ваше Величество! Кой ще изтрий тез кърви невинно проляни!?

Санкт-Петербург, 1876

Преведе от руски език
Змей Горянин

Загиваше една империя

Как завърши войната

Дж. Макгахан

„Имам чест да поздравя Ваше височество с подписването на мира“.

Последва високо и продължително „ура“. Тогава Великият княз, последван от стотина офицери, пришпори напред към строените към височината войски, разположени точно зад фара на Сан Стефано; и мина пред редиците. Всички радостно викаха и овациите ставаха все по-шумни и по-възторжени. Това бяха дивизиите на граф Шувалов и генерал Раух, стрелците от гвардията, кавалерията и артилерията в разгънат строй.

След като войската премина между редиците, Великият княз се спря на едно възвишение, откъдето се виждаше целият строй, и обяви официално подписването на мира:

Паметник на Макгахан в Ню Ленсингтън. Скулптор Любомир Далчев. Издигнат през 1984 г.

„Имам чест да съобщя на войската, че с Божия помощ ние сключихме договор за мир.“

Отново избухна „ура“. Общият вик се понесе, разрасна и бавно замря. Тук бяха строени частите, които срещаша врага по усойните върхове на Балкана при Арабаконак в продължение на цял студен и дълъг мразовит месец. Тук бяха войниците, които се мъчеха по хлъзгавите планински пътеки, недохранени, принудени да изтеглят тежките топове по върховете, и след студа и умората да срещнат един обезумял враг, готов да насече на парчета и най-леко ранения войник. Тук бяха същите храбри бойци, които летяха по дългия път от София до Пловдив и се надпреварваха с армията на Сюлейман паша, като с много сила и безстрашие го надминаха, притиснаха го към склоновете на Родопите и разбиха армията му на части.

Тези храбри войници с ненадмината издръжливост ще влязат в историята. На съседния хълм бяха турците на групи и наблюдаваха с интерес тържеството. Двете армии стояха една срещу друга и се гледаха като истински войници;

които срещат мира като достоен завършек на войната.

След прегледа, като събра офицерите около себе си, Великият княз каза кратко и ясно:

„За една армия, която може да извърши такива дела, каквито вие, мои приятели, извършихте, няма нищо невъзможно.“

Сетне всички слязоха от конете си, свалиха шапки, а войниците коленичиха. Започна отслужването на тържествено молебен. На церемонията присъстваха и няколко жени, между които забелязах г-жа Игнатиева, коленичила върху кожена постилка на земята до каляската си.

Присъстваха всички генерали (с изключение на Скобелев, който се беше върнал на Чаталджа). Присъстваха още: австрийските аташета барон Льонхаузен и капитан Бола, първият – награден с кръста „Св. Владимир“, а вторият – с орден „Св. Георги“ за дейността му като адютант на Скобелев при превземането на редута по пътя за Ловеч; полковник Тайар, френското аташе, който е бил непрекъснато от началото на войната досега с Великия княз, цели 12 месеца – награден с ордена „Св. Владимир“; майор Лайгниц, пруското аташе – с орден „Св. Георги“ за заслуги при превземането на редута при Гривица; поручик Грин, американското аташе – със „Св. Владимир“ за участието му в последната балканска кампания при Шипка–Шейново; най-последвамата швейцарски аташета, които бяха току-що пристигнали за молебена. Тези офицери и няколко кореспонденти, придружавали армията, бяха чуждестранните свидетели на заключителния момент. В Плоещ към Главната квартира бяха прикрепени 80 кореспонденти на известни европейски вестници. Сега бяхме останали само петима. Мирът се сключваше при живописна обстановка и драматични условия – загиваше една империя – и при тревожни отношения между държавите. Двете армии стояха една срещу друга при угасващата светлина на деня, чуваше се плискането на вълните и тържественото песнопение на свещениците.пейзажът, винаги красив, сега беше чуден фон на картината. Стройните минарета на „Света София“ се издигаха високо към небето, слети с интересния силует на Цариград. Далеч на юг като висока планина се виждаше остров Принкипо, зад който знаехме, че се крие английската флота, а далеч надолу Олимп разбулваше величествения си връх, за да бъде огрян от лъчите на червения залез.

Щом свърши религиозната церемония, Великият княз зае мястото си и войските започнаха да дефилират с широка и бодра походка. Техният марш беше в пълен контраст с изнурената стъпка, с която те бавно се мъкнеха към края на онова дълго и изтощително преследване на армията на Сюлейман паша. Падаше нощ и тъмнината бързо обгърна всички.

Шуми Марица

Опълченците пеят при Стара Загора и на Шипка Чернаевия марш

Шуми Марица
окървавена,
плаче вдовица
люто ранена.
Марш! Марш!
С генерала наш!

Раз, два, три,
Марш, войници!
Напред да ходим,
войници мили,
Тимок да бродим
със всички сили!

Обучението на опълченците под вещото ръководство на руски офицери трае само 11 дни, от ранна утрин до късна вечер. Тогава българските доброволци чуват за пръв път маршови песни, които не са знаели. В техните редове е и младият учител Никола Атанасов Живков. Той е роден през 1847 г. в Търново. Учи при Петко Р. Славейков и Никола Михайловски, сетне при американски мисионери в Русчук, когато обхожда страната като представител на Дановата печатница.

От 1872 г. до 1873 г. Живков е товароварен от българското читалище в Цариград и Екзархията да открива читалища из Българско и да разпространява сп. „Читалище“. Учителства във Велес, Прилеп, Варна, Берковица, Свищов, Севлиево и Тулча. През 1875 г. отива в Берковица с революционни задачи, но е заловен и откаран във Видин, после в Русчук, откъдето успява да избяга в Гюргево. Тук се среща с Ботев и става сътрудник на неговия вестник „Нова България“. През лятото на 1876 г. взема участие в Сръбско-турската война (от юни до октомври) като доброволец. Тогава отряд българи под командването на ген. Чернаев се бият храбро с турците.

След примирението българските доброволци през Зайчар се придвижват към България. Сетне мнозина от тях, и Никола Живков също, след обявяване на Руско-турската война се записват в опълчението. По-късно опълченците се придвижват към град Плоещ в Румъния. В този град те играят пиесата на Никола Живков „Илю войвода“, в която се пее създаденият от него „Чернаев марш“.

В тази песен Живков има предвид народни песни и легенди за гибелта на цар Иван Шишман. В тях се разказва как тялото на умъртвения български владетел било хвърлено в бистрите води на Марица, която се развълнувала и зашумяла с окървавените си води. В друга легенда главата на пленения цар е захвърлена и на това място бликват три извора; всяка година при тях се явява сърна, която надава тъжен рев; това била майката на цар Иван Шишман, преобразена като сърна.

В боевете при Стара Загора и при защитата на Шипченския проход опълченците пеят „Шуми Марица“. Това известява и един френски вестник.

Българският лекар в Цариград д-р Никола Каранов, заточен заедно с много българи в Йемен, трескаво си тананика на френски по своя мелодия тази песен и умира от тифус с нейните думи на уста.

Ген. Михаил Чернаев
(1828-1898)

През 1864 г. начело на един отред без разрешението на войсковото командване и на правителството завзема Ташкент. През 1876 г. отново без официално разрешение той отива в Белград, където е назначен за главнокомандващ Тимошко-Моравската армия. Там руски и български доброволци формират отделна бригада. Тя се сражава храбро, но при Алексинац е разгромена. През последвалата Руско-турска война ген. Чернаев не е допуснат от руското командване да участва в нея. (Из „Българска енциклопедия“ на Братя Данчови.)

Никола Живков
(1847-1901)

Създател на българския национален химн „Шуми Марица“ и на първите детски градини в България. Дългогодишен началник учител. Автор на много учебници за началните класове в следосвобожденските училища.

През 1912 г. Иван Вазов редактира и дописва текста на химна. Съвременните български хорове го изпълняват по така вече променения текст.

Информацията е извлечена от книгата на д-р Никола Русев „По следите на една безсмъртна песен“ (том първи). Издадена на български език в Париж през 1988 година.

Звездоподобната Шипка

Подвигът на българските опълченци и руските воители во веки веков е отбелязан върху небето с астероид № 2530

В каталога на малките планети в Международния планетен център при Смитсъновата астрофизическа обсерватория в град Кеймбридж (САЩ) е вписан астероид, открит на 9 юли 1978 г. от астронома Людмила Черних в Кримската астрофизическа обсерватория по програмата на Института по теоретична астрономия към Руската академия на науките в Ленинград (сега Санкт Петербург). Той се движи в центъра на астероидния пояс между планетите Марс и Юпитер отпреди четири и половина милиарда години. Може би той е отломка от някогашната планета Фаетон. Отстоява на разстояние 453 милиона километра от Слънцето и прави една обиколка около него за 5 години и 3 месеца. Неговият диаметър е около 14 километра. Наблюдаван е също на 11 юли и 9 август 1978 г. от астронома Николай Черних.

Наименованието е одобрено според общоприетите правила по предложение на откривателите. То е вписано в каталога от астронома Брайън Марсден на 26 май 1983 г. и е задължително за употреба от всички „звездобройци“ по света.

Астероидът е открит в съзвездието „Орел“. Не напомня ли това наистина за августовските боеве на Орлово гнездо, когато съдбата на България е била замряла в колебание между миналото и бъдещето!...

На старогръцки език „астероид“ ще рече „звездоподобен“.

Руски астрономи са кръстили също астероидите „Кирил и Методий“ (№ 2609), „Димитров“ (№ 2371) и „Габрово“ (№ 2206).

В. „За буквите-О писменехъ“
Бр. 9/1984 г.

„Българите и русите сме заедно не само в историята, но и в природата.“

Изявление на откривателите – сем. Черних

„Защитата на Орлово гнездо“. Худ. А. И. Попов

Първата „Антология на българската поезия“ на руски език е издадена през 1924 г. в София. Неин съставител и преводач е Александър Митрофанович Фьодоров (1868 – 1949), руски писател от началото на XX в., който живее от пет години в България и преподава руски език в Трета мъжка гимназия. Като кореспондент на руските вестници и списания, издавани в Европа, редовно осведомява за българите и България. Два пъти Руската академия на науките е удостоила А.М. Фьодоров с най-високото литературно отличие – Пушкиновата премия. Той е представил Иван Вазов, Пенчо Славейков, Кирил Христов и Дора Габе.

Издателите на месечното сп. „Перезвони“ посвещават неговия 31 брой от 1927 г. на „Балканската освободителна война“. Списанието се печата в Рига, Париж, Харбин и Ню Йорк. Между сътрудниците са Иван Бунин, Константин Балмонт, Марина Цветаева, Николай Бердяев, Борис Зайцев, Дмитрий Мережковский и др.

Александър Фьодоров превежда за пръв път на руски език безсмъртната ода „Опълченците на Шипка“ от Иван Вазов. (Кирил Момчилов)

ОПЪЛЧЕНЦИ НА ШИПКА (11 август 1877 г.)

Пусть следъ позора мы еще не стерли,
Пусть еще рыданья стьнут в нашем горле,
Пусть мрачнее тучи, полночи черней
Память униженья, горечь прошлых дней.
Пусть еще мы светом и людьми забыты,
Пусть народа имя трауром повито,
Пусть в прошедшем нашем, точно злая тень,
Скорбный день Батака, Белаицы день*.
Пусть иные люди осмелят готовы
Болъ, что принесли нам старые оковы,
Укорить нас гнусной памятью ярма;
Пусть твердят, что вольность к нам пришла сама!
Пусть. Но в нашем прошлом, не таком уж давнем,
Веет чем-то новым, богатырским, славным,
Чем-то необычным, что, вздымая грудь,
В ней сумело пламя гордое раздуть;
Потому что в грозном, роковом молчанье,
Подпирая небо мощными плечами,
Вся в костях холодных, кручами остра,
Высится седая, мшистая гора.

Смертью богатырской, в битве побеждая...
«Видит нас сегодня вся страна родная:
Ей ли наше бегство с высоты узреть?
Отступать не станем — лучше умереть!»
Больше нет оружья! Бойня, гекатомба, —
Каждый кол — оружье, каждый камень — бомба.
В каждом сердце яркий пламень запыхала,
Камни и деревья рухнули в провал!
Кончились и камни — стало биться нечем, —
Мы с крутого склона в турок трупы мечем!
И на орды вражьи черными, страшным роем
Падают с обрыва мертвые герои.
И трепещут турки: никогда пред ними
Не сражались рядом мертвые с живыми;
В воздухе витает одичалый крик,
Алую дорогу пролагает штык.
Но герои наши, встав скалою твердой,
Встретили железо мощной грудью гордой
И рванулись в сечу, отменяя страх,
Чтобы гибель встретить с песней на устах...
Но опять взметнулись орды полчищ диких,
Захлестнуть пытались воинов великих...
Кажется, достигнут храбрости предел...
Вдруг Радецкий* славный с войском подоспел!
.....
И теперь — лишь буря грянет на Балканы,
Вспоминают Шипку горы-великаны,
И пронесет эхо — гром былых побед,
Через перевалы, в сонм грядущих лет.

5 ноября 1883 г., Плоещ

Иван Вазов, „Опълченците на Шипка“.

Превод на руски А.М. Фьодоров. Факсимиле. Сп. „Перезвони“

Обнародва се за първи път.

Изследователска задача на Стилияна Баталова, научен сътрудник
в Кирило-Методиевския научен център при БАН

Св. Кириле и Методие, които с възхитително подвижничество донесохте вярата на жадните за истина и светлина народи! Направете така, че цялата Църква да прославя во веки веков разпнатия Христос, спасителя на човечеството!

О, Св. Кириле и Методие, които, с искрен дух на братство общувахте с различни народи, за да предадете на всички тях посланието на всеобща любов, проповядвана от Христос; направете така, че народите на Европейския континент, осъзнаващи своето общохристиянско наследство, да живеят във взаимно уважение на справедливите права и в солидарност и са съзидатели на мир за всички народи по света!

Съвременен благослов

Срещу Новата 1981 година Папа Йоан Павел II провъзгласява Св. Св. Кирил и Методий за Съпокровители на Европа редом със Св. Бенедикт Нурсийски, основателят на западноправославното монашество, обявен 16 години по-рано за Патрон на Стария континент от Папа Павел VI.

Юбилеен медал на Ватикана

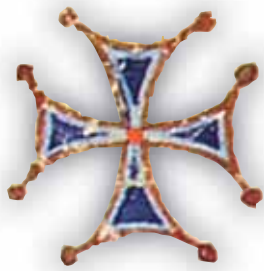
„Похвала на Цар Симеон“

Из „Изборник на Цар Симеон“. Кирило-Белозерски препис, създаден през XV в. в едноименния северен манастир, в който вместо името на княз Светослав е запазено името на цар Симеон. Открит по време на експедиция от С.П. Шевиъръв, професор в Московския университет, през XIX век. Според проф. Емил Георгиев, д-р Зое Хауптова и други учени-слависти автор на „Похвалата“ е Йоан Екзарх. Други учени предполагат, че тя е дело на епископ Константин Преславски. Съхранява се в Държавния исторически музей – Москва.

Великі вці хъ
новий п

Великі въ црѣхъ сумѣнь.
 Бже ланіє мѣ ѡбловѣтѣ
 державѣи вѣка. ѡбавѣтѣ
 кровѣи разоумѣ. въ глобѣ
 не много стрѣны сѣхъ кнѣгѣ
 прѣмодраго вѣсѣла вразомѣ.
 повѣлѣмѣи вѣсѣтѣи вѣдѣю.
 прѣмѣно сѣтѣ вѣрѣти прѣчѣи на кѣ
 на вѣдѣтѣе то жѣ сѣтѣ вразоумѣе
 со. іаже акѣ вѣтѣла любодѣла на
 сѣвѣтѣко го цѣ вѣта писанію. сѣ
 бравѣ акѣ вѣ едѣнѣ со тѣ. вѣ
 вѣлѣмы сѣно е сѣчѣе свое. пролі
 вѣе акѣ сѣтѣ вѣ сѣла вѣкоу. изѣ
 оустѣи свои прѣдѣ бо ларѣ. на вѣ
 разоумленіе тѣхъ мыслѣмѣ
 іа вѣлѣмѣ сѣмѣ новѣи пѣло мѣ
 и. не вѣброю но желаніе пѣте. и
 сѣборадѣла много тѣстѣи.
 бже тѣвѣны хѣ кнѣгѣ вѣсѣ хѣ.
 и мѣи жѣе. во іа полѣты и сполѣ
 ни. вѣчѣноу іа сѣпѣмѣ сѣтѣ вѣри. е
 же пѣмѣтѣи вѣнѣ вѣсѣ прѣлѣтѣ. вѣ
 ді хѣ любѣи вѣе сѣдѣшѣ. вѣ. ѡмѣ
 чѣніе вѣцѣ, блжѣны хѣ ісѣтѣи мѣи.
 вѣи прѣбрѣмы, вѣсѣи вѣсѣи,
 іа мѣи тѣ. ~

всѣмѣмъ.
поломѣи

Княз Симеон.
Рисуван владетелски образ върху керамична плочка
от Кръглата църква на Велики Преслав (X в.)

Йоан Екзарх
„Шестоднев“

Слово за шестия ден

Когато някой обикновен и беден човек и при това чужденец, идвайки отдалече, стигне до портите на княжеския двор, още щом го зърне, започва да се учудва и изпълнен с възхита, пристъпва към вратите и моли да го пуснат, и, като влезе вътре, той вижда да се издигат къщи от двете страни, украсени с камък и дърво и целите изписани. А като влезе в самия дворец и съзре високите палати и църквите, украсени необикновено богато с камък и дърво и различни краски, а отвътре с мрамор и бронз, сребро и злато, той няма да знае с какво да ги сравни, защото в своята родина този бедняк не е виждал такова нещо освен бедни сламени колиби и той ще им се учудва и ще изглежда, сякаш си е изгубил ума.

Но ако му се удаде да види и княза, седнал облечен в обкичена с бисери дреха, с огърлица от златни монети на шията и пръстен на ръката, препасан с пурпурен пояс и със златен меч, висящ на бедрото, и от двете му страни седят боярите със златни огърлици, пояси и пръстени, и ако някой, когато той се върне в своята страна, го запита, казвайки: какво видя ти там, той ще каже:

„Не зная как да ви разкажа това. Най-добре е да видите със собствените си очи, за да се възхитите, както трябва, от красотата, която аз видях.“

Така и аз не мога да опиша, както трябва, тази красота и ред. Но всеки от вас, като гледа сам с плътските си очи и като разсъждава с безплътния си ум, може по-сигурно да се възхищава. Защото собствените очи никога не лъжат. Макар и понякога да се заблуждават, те са по-сигурни от очите на някой друг.

Докато всички животни гледат надолу, Бог е създал тялото на човека така, че да може да гледа и нагоре, и надолу. Той го е създал да се движи по земята, но с очите си и с разума си да се стреми към небето. Затова човекът е наречен анатропос. Това име идва като обяснение: АНТРОПОСЪ означава гледащ нагоре.

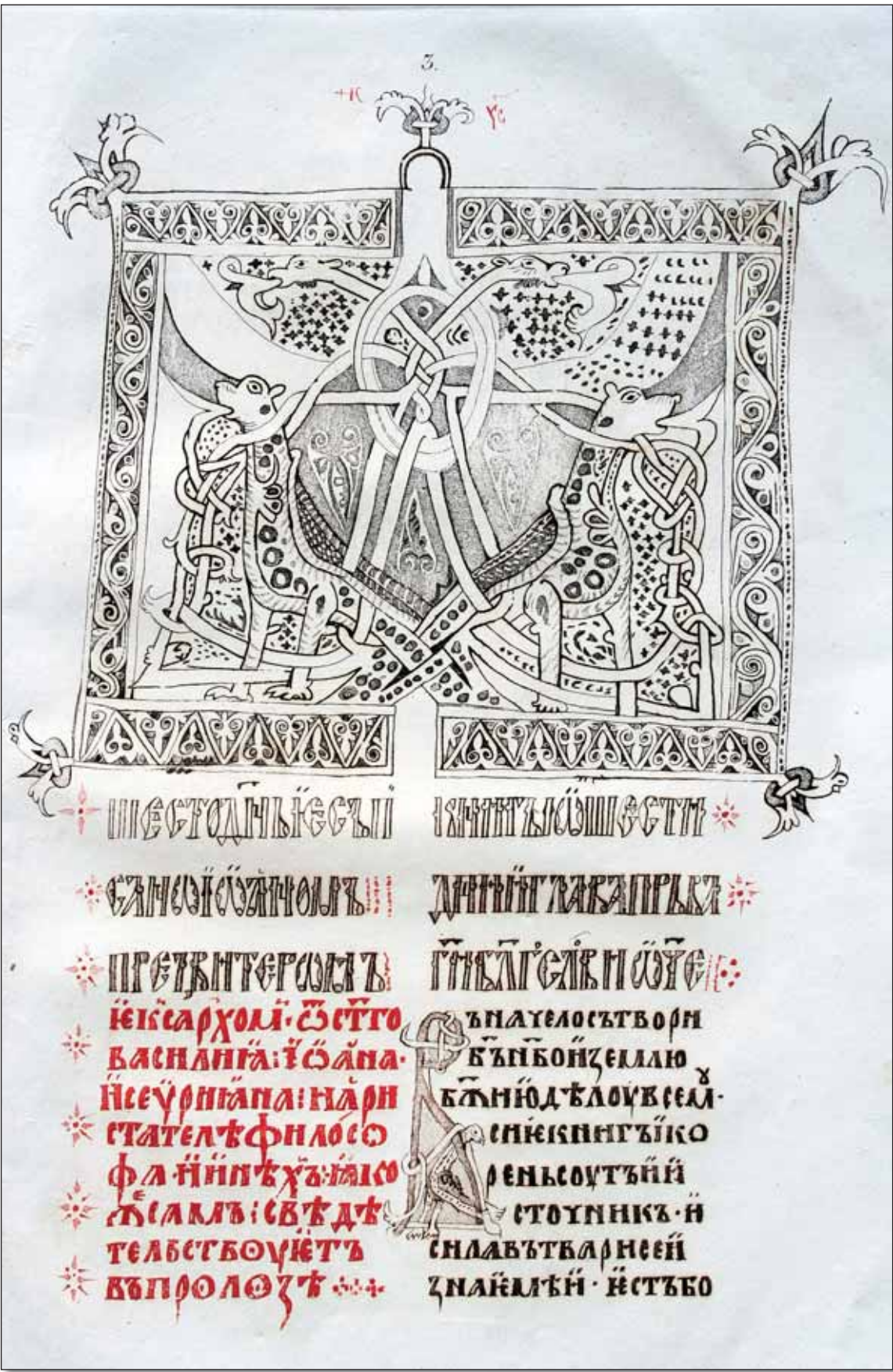
И това естествено обяснение не само казва, но едва ли не вика: ти, човече, притежаваш по природа подобие и сродство с небесните войнства и сили. На тебе е заповядано да се стремиш към тях поради образа, който ти имаш, и с това се отличава от всяко друго живо същество. Ти сам трябва да проумееш високото положение на твоята същност. Не се оставяй поради леност низостта да те завладее и не погребвай в пръстта на скверния живот силите на твоята способна за познание душа. Не допускай лекомислено единственият владетел и цар на природата, разумът, да се подчини на войника.

Защото тялото е войник, а разумът е княз и цар.

Не се отклонявай никога от тези висини, нито заменияй това високо достойнство с недостоеен живот, с любов към мимолетни и пагубни страсти.

По-скоро превърни тялото си в слугиня на душата господарка, за да получи то полза, и презирай всичко, което е недостойно и суетно, земното и тленното, изправи се и устреми очите си към небесното и духовното, в мислите си се издигни нагоре и с помощта на вечните сили на твоя разум тръгни по пътя на собствената си разумна душа, сродница на небесните сили, и се радвай с небесните войнства, съзерцавайки мислено Бога, и се постарай в стремежа на твоите мечти да се издигнеш до него.

Превод на новобългарски език
Николай Цв. Кочев

Йоан Екзарх – „Шестоднев“
Синодален препис от 1263 г.

Съхранява се в Държавния исторически музей-Москва

Желязната църква „Св. Стефан“ на Златния рог

Единственият православен храм, изграден изцяло от стомана, който се нуждае от неотложна реставрация

Цариград, 1857 г.

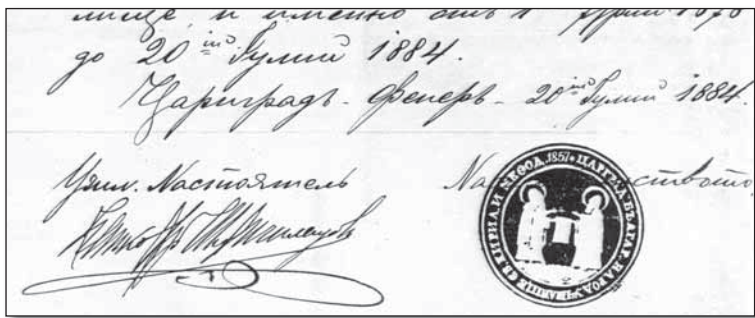
През 1874 г. Лазар х. Георгиев, православен българин, завършва успешно трети клас на българското училище във Фенер (квартал на Цариград). Свидетелството, издадено от училищното настоятелство, е подпечатано с два печата – на училището и турски. Училищният печат е метален, кръгъл. В него са разположени с лице един срещу друг светите братя Кирил и Методий. Около тях има текст: „Цариградско народ(но) училище *Св. Кирил и Методий*“. Отбелязана е годината, в която е открито училището – 1857 г.

Свидетелството е издадено на 20 юли 1874 година. На него личат подписите на трима наши възрожденци, разположени под изписания текст „Учил. настоятел“. Единият е на Петко Хр. Тъпчилещов. Неговият баща Христо е роден в Калофер, по това време е от най-заможните българи в Цариград, с голямо влияние и авторитет пред Високата порта и своите сънародници. Една от своите къщи в града той предоставя за пансион на българските ученици във Фенер. Освен това той ги подпомага и парично. По тази причина синът му Петко, роден през 1854 г., завършил Роберт колеж и търговско училище в Лондон, е включен като настоятел на българското училище. През февруари 1875 г. той е избран за председател на Българското благотворително братство „Просвещение“ в Цариград, а през следващата година – и за секретар на българското читалище. След Освобождението е секретар в кабинета на д-р Константин Стоилов, който бил женен за неговата по-малка сестра Христина.

Другите два подписа са на Петко Р. Славеиков и Димитър Павлов. Навярно те са били учители на Лазар х. Георгиев. През 1874 г. Петко Рачов Славеиков е учител в Одрин, а през следващите две учебни години – в Стара Загора. Вероятно през първата половина на посочената година той е бил учител в българското училище „Св. Кирил и Методий“ в Цариград.

Димитър Павлов също е известен възрожденски учител. Роден е в Щип на 8 ноември 1840 г. и наследява бащината си професия. Завършил е пловдивското училище на Йоаким Груев. Придобил добра подготовка, той учителства няколко години в Щип и Щипско, а от 1870 до 1875 г. е учител в българското училище в Цариград, после отново се връща в родния край, а към края на века се премества в София, където почива на 3 март 1919 година.

Кирил Андровски

Факсимиле от свидетелството на Лазар х. Георгиев

За диалог между религиите

Вселенският патриарх Вартоломей I –
почетен доктор на Висшето училище (СВУБИТ)

„Идвам в България с особена радост, понеже страната ви вече е пълноправен член на Европейския съюз и защото една страна с предимно православно население влиза в Европейската общност, като носи със себе си ценностите на тази вяра и култура.“

На 14 ноември 2007 г. Вселенският патриарх Вартоломей I, който дойде в България по покана на Светия синод на Българската православна църква, беше гост на Висшето училище по библиотекознание и информационни технологии.

Още на летището той беше посрещнат от главния секретар на Светия Синод епископ Наум, Варненско-Преславския митрополит Кирил и Видинския Дометиан, както и от проф. Иван Желев, директор на дирекция „Вероизповедания“ към Министерския съвет, д-р Емил Велинов, ректора на СВУБИТ проф. д.ик.н. Стоян Денчев.

След посещението си в учебния параклис „Св. Николай Чудотворец“ високият гост бе посрещнат в тържествената зала от ръководството и Академичния съвет, преподаватели, студенти и гости.

На тържеството присъстваха митрополитът на Лимнос (Северна Гърция) Йеротей, Синадският епископ Дионисий (Вселенска патриаршия), Стобийският епископ Наум, главен секретар на Св. Синод, Великият епископ Сионий, ректор на Софийската духовна семинария, Русенският митрополит Неофит, Варненско-Преславския митрополит Кирил, Врачанският митрополит Калиник, Великотърновският митрополит Григорий, преподаватели от Богословския факултет при Софийския университет „Св. Климент Охридски“, проф. Иван Желев, бившият премиер Симеон Сакскобургготски, посланиците на Турция, Гърция и Русия в България. Техни превъзходителства Мехмет Т. Гюджюк, Магдалени Куманак, Анатолий Потапов, също и Светлана Шаренкова, председател на Форум „България-Русия“.

Доц. д.ф.н. Мария Младенова, декан на Факултета по библиология, печатни комуникации и информационни технологии, представи Вселенския патриарх Вартоломей.

Ректорът на СВУБИТ проф. д.ик.н. Стоян Денчев прочете решението на Академичния съвет, с което заради „положените усилия за укрепване на православно християнство, за насърчаване на диалога между религиите и за за-

Негово Светейшество
Патриарх Вартоломей I
изнася лекцията си

пазване на естественото и екологичното равновесие на планетата Земя“ на Негово Светейшество Вселенския патриарх Вартоломей I се присъжда почетното звание „Доктор хонорис кауза“.

Вселенският патриарх получи в дар картината „Патриархеският храм „Св. Александър Невски“ на художника Павел Митков и розово масло от Долината на розите.

Патриарх Вартоломей благодари за оказаната му висока чест и изнесе пространна лекция на английски език за мястото на Църквата в съвременния свят.

Ректорът проф. д.ик.н. Стоян Денчев връчва диплом
за почетен доктор на Вселенския патриарх Вартоломей

Официални гости на тържеството

Снимки Валя Чрънкина

„Тогава Исус рече на учениците си:

Каква полза за човека, ако придобие цял свят,
а повреди на душата си? Или какъв откуп ще
даде човек на душата си?“

„Свето Евангелие от Матей“

Църквата и Европа

Традиционното вероизповедание на Стария континент

На 12 ноември 2007 г. по покана на ректора проф. д.ик.н. Стоян Денчев гост на Висшето училище по библиотекознание и информационни технологии беше Негово Високопреосвещенство Ахайският митрополит д-р Атанасий, директор на Представителството на Гръцката православна църква при Европейския съюз.

Епископ Атанасий е роден в Атина, Гърция. Учи в Атинския университет, специализира в Рим, Германия, Англия (Оксфорд). Преподава в Икуменически институт в Босе, Швейцария, и в Института на Вселенската патриаршия в Швейцария. През 2000 г. е хиротонисан за епископ, а през 2007 г. е избран за Ахайски митрополит. Член е на смесената международна богословска комисия за диалог между православни и католици. Има публикации в областта на християнската история и православната духовност. Говори гръцки, английски, френски и италиански език.

В тържествената зала пред Академичния съвет на училището, преподаватели, студенти, академичната общност на Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, представители на Светия Синод на Българската православна църква, игумена на Добродолския манастир йеромонах Харалампий, Техни преосвещения Русенския митрополит Неофит и Видинския митрополит Дометиан, митрополит д-р Атанасий изнесе лекция „Ролята на църквата в Европа“.

Той отговори на зададени въпроси от слушателите относно включването на Българската православна църква с представителство при Европейския съюз в Брюксел, признаването на православия като традиционна религия на Европа, преподаването на вероучение в училищата и университетите и пр.

Никита Михалков

президент на Руския фонд на културата

„В попрището на европейската цивилизация само славянското православие може да се противопостави на интелектуалния и културния Макдоналдс.“

Изявление на пресконференция по време на филмов фестивал в София, 7 март 2008 г.

Псалом Давидов

„Защото той знае нашия състав, помни, че ние сме пръст. Дните на човека са като трева; като полския цвят цъфти той., понесе се над него вятърът, и няма го, и мястото му вече не го познава.“

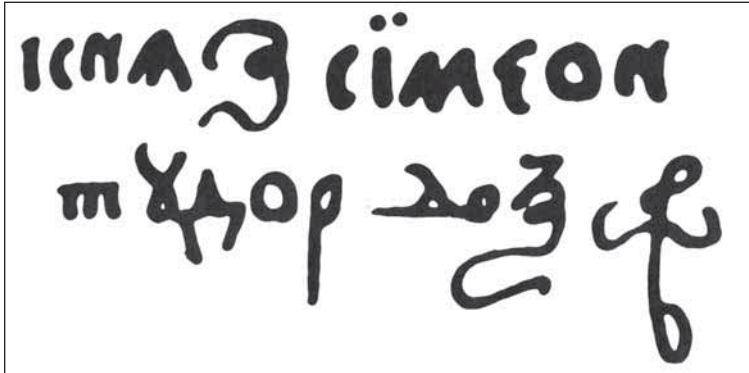
„Св. Св. Кирил и Методий“. Стенопис (XIX в.)
Български скит „Св. Богородица“ при манастира „Пантократор“ на Света гора

Ректорът проф. д.ик.н. Стоян Денчев връчва дарове на митрополит д-р Атанасий

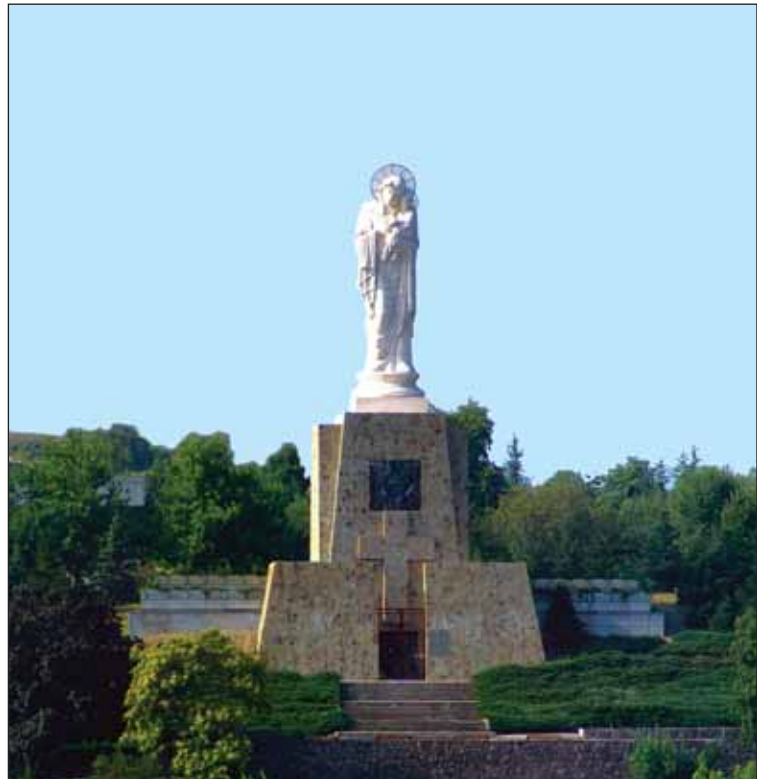
Снимка Борис Янев

По поръка на цар Симеон

Приписка към превода „Слова срещу Арианите“ – полемически беседи срещу ересите в България от Св. Атанасий Александрийски, византийски писател от III-IV в., направен по нареждане на цар Симеон от Константин, пряк ученик на Кирил и Методий, виден представител на Преславската книжовна школа (X в.). Документът съобщава за изграждането на Златната църква в Преслав. Предава точната дата за смъртта на княз Борис-Михаил, 2 май 907 г. Датира покръстването на българите – 864 г.

Написано от книжовника Тудор Черноризец Доксов, племенник на Борис I. Досега са известни шест руски преписа от XV-XVI в. Най-старият от тях е предаден дума по дума от руския книжовник Митя Поповка.

Монумент „Св. Богородица“ над Хасково

Най-голямата в света статуя на Божията майка с Младенеца (висока 14 м с фундамент 17 м и тежина 80 т). Открита на 8 септември 2003 г. на Празника „Рождество на Пресвета Богородица“ над град Хасково.

Автори Петьо Александров, Никола Стоянов и колектив.

В. „Крисчън сайънс монитър“
(Април 2007 г.)

Православието

В Източна Европа хиляди се завръщат в лоното на православната църква. Тази растяща сила би могла да стане посредник между Изтока и Запада и да обогати секуларизираната политическа култура на Западна Европа. Но в Европа вече твърде дълго не приемат източното православие като част от християнската култура на континента.

Причината за предразсъдъците спрямо източното православие в Европа датира от 1054 г., от времето на Голямата схизма, която разделя християнската църква. Идеите на редица западни философи от XVIII век насам, сред тях Освалд Шпенглер и Арнолд Тойнби, допринасят за окончателното вкореняване на предразсъдъка.

В по-нови времена Самюъл Хънтингтън предупреждава мрачно за възможни сблъсъци между славянската православна и западната католическо-протестантска цивилизация.

С изключение на Гърция това тъжно наследство е причина западноевропейците да бавят приемането на държави с голямо православно население в паневропейските институции. Но сегашното разширяване на Европейския съюз на изток, което включи православните България и Румъния, ще доведе до засилване на влиянието на по-традиционните виждания и идеи на православия. Това ще намали влиянието на идеите, ръководещи модерните секуларизирани западноевропейски демокрации.

Православните християни вече надминават по брой протестантите в Европа, а според някои източници дори са по-многобройни от католиците. Ако Европа на XXI век успее да развие религиозен облик, той ще има предимно източноправославен характер.

Източното православие е обявено за шанса на Европа да се пребори с разделението „Изток – Запад“, както и с настъплението на исляма.

Интеграцията на Русия и други православни държави би наклонила везните на страната на православия и би допринесла много за укрепването на християнската културна идентичност на Европа. Но католиците и протестантите виждат православия като един от проблемите на отношенията изток-запад, вместо да гледат на него като на част от решението. Както би трябвало да бъде.

Възможностите на Западна Европа са две. Може да избере тясна дефиниция на западното, която настоява на пропастта в ценностите между Изтока и Запада, и на секуларизма (превръщането от църковно в светско) като златен стандарт за демократичност. Но така нещата ще си останат там, където бяха по времето на Студената война, въпреки европейската интеграция.

Другият избор е да се разшири дефиницията на западното, за да включи общите гръко-римски корени на християнското наследство на Европа. Това би означавало и приемане на факта, че секуларизмът не е единственият възможен демократичен модел. Навлизането на източноправославните в западноевропейските институции ще доведе до засилване на ролята на църквата в социалната политика. Противно на вярването, че православната църква е свързана най-вече с авторитарните управления и национализма, тя по-скоро е най-голямата недържавна организация в Източна Европа, проповядваща филантропия, социално равенство и граждански права.

Време е да се преосмислят остарелите представи за източното православие и да се използва огромният му потенциал, който може да допринесе много за създаването на мирна и просперираща Европа.

Послания на кирилицата

Езиковото многообразие и межкултурният диалог

Проф. д-р Аксиния Джурова

На 15 април 2008 г. в Европейския парламент в Брюксел с лекция на проф. д-р Аксиния Джурова бе открита изложбата „Кирилицата“. Присъстваха лидерът на Партията на европейските социалисти в Европейския парламент Мартин Шулц, Атанас Папаризов, председател на Групата на българските социалисти в Европейския парламент, областният управител на Пловдив Тодор Петков, български и европейски дипломати, представители на Българското посолство в Белгия, на Постоянното представителство на България към Европейския съюз, български културни дейци, които живеят в Белгия. Поместваме лекцията със съкращения.

Появата и утвърждаването през IX в. в рамките на младото Българско царство на новата славянска азбука – кирилицата и създаването на национална книжнина на славянски, респективно, старобългарски език, носи *многозначни послания, в основата на които стои съдобносна идея за равнопоставеност с останалите народи*. Тази идея е осмислила съществуването на най-голямата етническа група, определила в следващите векове съдбата на европейския континент. Успехът на това послание тогава е зависел от далновидността на българския държавник – княз Борис. Този, който приема в своята столица Плиска и по-късно – Преслав претърпелите крах ученици на Кирил и Методий във Велика Моравия и така спасява от забравя и унищожение просветителската им мисия сред славяните. За осъществяването на този ход на българския княз Борис спомагат и самите исторически обстоятелства – опитът на славяни и прабългари, установили се на Балканите още през V-VI в., да приспособят гръцката азбука към особеностите на славянската реч и близостта на славянските езици. Близост, която по-късно позволява създаденият в България корпус от преведени от гръцки на старобългарски книги да се превърнат в общ фонд за всички славянски народи. Корените на културата на славянска Европа не са различни от тези на стария континент – Гърция и Рим. Ако се върнем още по-назад, към прародината на номадските племена, образували по-късно славянските държави, то към европейските корени би трябвало да прибавим и културата на евразийските степи. Така сблъсъкът, сливането и взаимопроникването между различните културни традиции се явяват решаващи за културата на славянска Европа.

По-голяма част от славянските народи влизат в семейството на европейските християнски народи в епохата на ранното средновековие, когато традициите на двата културни центъра – Гърция и Рим, са представени, от една страна, от Византия, и от друга – в сферата на римското влияние, където се появяват вече франките и германите. Самата култура на Централна, Южна и Източна Европа, както и на Византия, не е монолитно явление. Славяните обаче имат преимущество, благодарение на езиковата култура, да притежават литературна база, в известна сте-

пен приводима към някакъв общ знаменател. Това определя славянската култура преди всичко като култура на словото.

И именно на България, най-старата от славянските държави (681 г.) се пада да изиграе изключителна роля в периода на обособяването на новата славянска цивилизация на Словото в Европа. Тя приема, съхранява и предава във вековете славянското писмо и книжнина, а по времето на сина на княз Борис – цар Симеон, начертава първия модел на славянска християнска държава, превръщайки старобългарската литература, като най-ранна сред славяните, в литература – образец и модел за останалите славянски държави. Тази отговорна мисия налага да си припомним историческите обстоятелства, шансове и политическите водачи, приели и реализирали подаденото им от съдбата.

Запазените по българските земи каменни надписи, написани на гръцки език, свидетелстват за трайното установяване на писмената традиция на византийското унциално писмо. То се свързва с християнството и се възприема като свещено писмо, докато на Балканите не се отваря нова страница – създаването на славянската азбука от византийските мисионери – светите братя Кирил и Методий. Тя е опит да се овладее огромните маси славянски племена, които като мощна вълна заливат не само Балканския полуостров, но и Централна Европа, достигайки на запад до Адриатика, на юг – почти до линията Солун-Епир.

С приемането на християнството през 863/64 г. българската държава е изправена пред ново предизвикателство – новата религия остава неразбираема. Нито гръцкият, разпространяван от византийските духовници, дошли в страната, след като Борис приема кръщение от Константинополския патриарх, нито латинският, проповядван от малката група прелати начело с Формоза Портуенски, по-късно папа на Римо-католическата църква, който пребивава в България от 866 до 869 г., успяват да обединят разнородното население на Първото българско царство. Става ясно, че новопокръстената държава трябва да търси свой език и писменост, които на практика да я приобщат към голямото семейство на християнските народи. По това време във Византия вече се разработва политиката на културна и духовна експанзия, която е целяла

да приобщи огромните територии, населени със славяни, като им даде възможност за извършване на богослужение на роден език, но при признаване върховенството на патриарха и приобщаване към неговия църковен диоцез. За многоетническата и многоезична империя като Византия това не е новост. Използването на т.нар. мисионерски азбуки и езици вече е утвърдено сред арменските и грузинските провинции. През IV в. библията е преведена на езика на готите от епископ Вулфила в създадената тогава на територията на северозточна България конфедератна държава на остготите. Всички тези опити са давали положителен резултат за експанзионистичните амбиции на империята, поради което през IX в. патриарх Фотий

им е дала *спокойствие*“ и *„жадувала за такива мъже“*, според Теофилакт Български (Охридски). Така, приемайки учениците на Кирил и Методий, България става продължител на делото на двамата солунски братя и родина на славянската писменост. Защо тогава, въпреки почитта на учениците на Кирил и Методий към техните учители и към тяхното дело – създаването на глаголицата – първата славянска азбука, която и до днес се счита за едно от най-големите филологически открития на континента, в България се създава втора славянска азбука – кирилицата, която ще стане азбуката на славяните и ще влезе днес като една от трите азбуки в Европейската общност? Защо, след като глаголическото писмо е използвано от двамата славян-

Откриване на центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“, септември 1988 г. На снимката проф. Аксиния Джурова с проф. Дмитрий Лихачов и проф. Рикардо Пикио

новото мотивира създаването на азбука за славянските народи и приобщаването им към диоцеза на Константинопол. Така стигаме до мисионерската азбука на Кирил и Методий.

В дългия и мъченически път на своята апостолска мисия Константин-Кирил трябва да опровергае написаното от испанския епископ Исидор Севилски (570-636) в неговите Етимологии (книга IX): *„Три са свещените езици – еврейски, гръцки и латински, които най-много блестят по цялата земя. На тези три езика Пилат е заповядал да бъде надписът на Господния кръст“*. Сиреч да се пренебрежи с наложеното становище, че християнската книжнина и богослужение може да се извършва само на тези три езика. Сирийци, копти, етиопци, арменци, грузинци са създали писменост на своя собствен език преди VI в., когато написаното от Исидор Севилски е неприкосновен постулат.

Делото на Кирил и Методий станало факт, благодарение именно на далновидността на българския княз Борис. След неуспеха на Кирило-Методиевата мисия при западните славяни (Великоморавия и Панония), т.е. след смъртта на Методий на 6 април 885 г., учениците на двамата славянски първоапостоли намират приют в едно от най-древните славянски държавни обединения – България. При княз Борис Михаил (852-889) и цар Симеон (893-925) учениците имат благоприятна среда и условия за работа, тъй като *„България*

ски просветители и техните ученици по време на мисионерската им дейност във Великоморавия и Панония, а в Хърватско глаголическата азбука остава в употреба до средата на XVII в., в България тя се възприема като езотерично писмо? Отговорът е в това, че в тези региони глаголицата се възприема като възможност за етническа идентификация, и като преграда за чуждите езикови влияния, а по българските земи е било познато гръцкото писмо, далечно от паралелите, които глаголицата дава с непознатите еврейска, коптска, етиопска и самаританска азбуки.

От Източна България в сръбските и руските земи прониква, почти без изключение, само кирилското писмо (напр. Остромировото и Мстиславово евангелие, и сръбското Мирославово евангелие от XI-XII в.). Всички тези данни в съвкупността си сочат Преслав като най-вероятния център, където се създава и оформя кирилицата. Това става вероятно през 893 г., когато на Църковния събор в Преслав официално се въвежда славянски език, а езотеричната глаголица, напомняща коптския или етиопски тип писмо, бива изоставена.

Редица историци на европейската цивилизация, като проф. Рикардо Пикио например, отбелязват в своите изследвания, че *произходът на съвременна Европа* *твърде често се търси в по-късни епохи, или само в латино-германския Запад*. Така се пренебрегва жизнената важност на славянския

православен свят в епохата от преди Реформацията, преди Контрареформацията и от времето на създаването на общоруската държава под егидата на Москва.

Проф. Арнолд Тойнби отнася създаването на азбука и писменост на роден език в България към *„проблясъците на творческия гений на православното общество“*, а България определя като *„втори център“* (след Византия) на православната цивилизация.

Известният френски историк Алфред Рамбо сравнява сина на княз Борис – българския цар Симеон, известен със своето покровителство към книжнината, с Карл Велики:

„Симеон бе Карл Велики (Шарлеман) за България, по-образован от нашия Карл Велики и много по-щастлив от него, защото положи основите на една национална литература“.

Според Арнолд Тойнби мисията на България в бъдещето е *„мост“*, *„транслатор“*, *„посредник“* на християнската култура за славяните. Така в резултат на културното посредничество на България се оформя и третият център на православната култура, *„последен и вероятно най-велик творчески акт на православната цивилизация – Русия“*.

Според Франтишек Дворник, използвайки универсализма и стремежа за всевластие на Римската църква, Борис успява да получи самостоятелност на българската църква, а чрез приемането на учениците на Кирил и Методий в България – да превърне страната в родина, *„люлка на славянската култура“*. Така той постига нещо изключително важно – вътрешно духовно единство в държавата, основано върху връзката между език и вяра, и послание към единство за останалите славянски народи на базата на езиковата им общност.

И така, посланието на кирилицата е в идеята за равнопоставеността на всички народи. А това е така, защото от гледна точка на установената тогава доктрина Кирил и Методий са се отнасяли към своята дейност като към апостолска, като дълг и необходимост.

Религиозната, социалната и политическата среда, в която се обособява Кирило-Методиевият език, напомня тази, в която бяха използвани от римската църква за проповед сред народа и първите народни (*„вулгарни“*) романски и германски езици. След края на Кирило-Методиевата мисия този език изоставя характера на *„апостолски диалект“*, за да се превърне при княз Борис и цар Симеон в България в официален църковен език. В това е решителният принос и вече собственото послание на самите ученици на Кирил и Методий. Именно те успяват да доразвият отношението към новия език и от един *„апостолски диалект“* да го превърнат в литературен език на цялото славянство, като в своята първа родина, България, той приема отговорната мисия на литературен образец – модел.

Памет българска

Директорът на Националния исторически музей
Божидар Димитров –
почетен професор на СВУБИТ

На 3 април 2008 г. в тържествената зала на Висшето училище в присъствието на членовете на Академичния съвет, заместник-министъра на културата Надежда Захариева, директора на Дирекция „Музеи, галерии и изобразителни изкуства“ при Министерството на културата Руси Русев, директора на Дирекция „Регионални дейности“ при министерството Венцислав Велев, заместник-кмета по учебната и културната дейност в Софийската община Йорданка Фандъкова, гости и студенти директорът на Националния исторически музей ст.н.с I степен д-р Божидар Димитров бе удостоен с научното звание „Почетен професор“.

Проф. д.ф.н. Мария Младенова, декан на Факултета по библиология, информационни системи и обществени комуникации, представи неговия жизнен и творчески път. Ректорът проф. д.ик.н. Стоян Денчев прочете решението на Академичния съвет, с което Божидар Димитров получава почетно звание заради „неговата цялостна научна и обществена дейност в подкрепа на развитието и популяризирането на българското културно-историческо наследство и за заслуги за усъвършенстването на информационните фондове на културно-историческото наследство в нашата „Алма матер“.

Новият почетен професор, развълнуван, произнесе кратко академично слово, в което припомни двете изобретения, белязали общочовешкото развитие – колелото и азбуката.

Всеки съботен предиобед Божидар Димитров води вече години наред по Българската национална телевизия авторитетното предаване „Памет българска“, което осъществява поредица благотворителни инициативи за спасяване на културни паметници в страната и в странство.

„Цар Борис I очевидно е съзнавал, че силата на меча, който дотогава не е изневерявал на българите, един ден може да се пречупи, както и става на два пъти в нашата история. Тогава започва да действа другото оръжие на българите – азбуката. Винаги, в най-трудните години, когато всичко изглежда безнадеждно, изведнъж ще се появи някой дотогава неизвестен монах и ще напише „История славянобългарска“. В това е силата на азбуката, в това е силата на книгата, това е непобедимото оръжие на българите през всички времена и епохи.“

„Княз Борис-Михаил“. Стенопис в ман. „Св. Наум“, Охрид (1806)

Ректорът д.ик.н. проф. Стоян Денчев връчва дипломата „Почетен професор“ на ст.н.с. д-р Божидар Димитров

Снимки Валя Чрънкина

Понятието „Симеонов век“ въвежда създателят на българската наука за Средновековието (медиевистика) Спиридон Палазов (1818 – 1872), родом габровец.

На 2 май 1852 г. той защитава магистърска дисертация в Санкт Петербургския университет на тема „Векът на българския цар Симеон“.

Негов научен ръководител е големият руски славист Измаил Срезневски (1812-1880).

„Златният век“ – ученическо театрално представление в гр. Добрич за 1000-годишнината от кончината на Цар Симеон Велики (1927).

Фотографията е от сбирката на историка Христо Яновски. Публикува се за първи път.

Евангелски текст на кирилица върху керамична плочка, ползвана за обучение в Преславската книжовна школа (X в.)

Пазете Преслав!

Писмо от военния министър
граф Д. А. Милютин до А. Д. Блудова

Ливадия, 4 ноември 1878 г.

Милостива господарке, графиня Антонина Дмитриевна!

Негово величество господарят император благоволит да ми предаде получената от него собственоръчна Ваша записка относно намиращите се недалеч от Шумен, около днешния Ески-Стамбул, развалини на древната столица на Българското царство Преслав. Тази записка беше препратена от мен на императорския комисар в България с разпореждане към него за проверка на съобщенията от Ваше сиятелство сведения.

Днес княз Дондуков-Корсаков ме уведоми, че по негово поръчение командированият на място шуменски окръжен началник е представил подробна записка за това, което е останало от древната столица и което е било възможно да се узнае от местните жители.

Като препращам на Ваше сиятелство копие от тази записка, имам чест да добавя, че княз Дондуков е разпоредил на местното началство да предприеме мерки за съхраняване на намерените там останки от древността.

Приемете, милостива господарке, уверение в истинността на моето почитание и преданост.

Подпис: **граф Д. Милютин**

Документът се съхранява в Руския държавен военноисторически архив в Москва (фонд 970, оп. 2, док. 2233, лист 27).

* Милютин, Дмитрий Алексеевич (1816-1912) – граф, крупен руски държавен и военен деятел, генерал-фельдмаршал. От 1861 г. до 1881 г. е военен министър на Русия. По негово настояване е организирана обсадата на Плевен След Берлинския конгрес фактически ръководи руската външна политика. ** Блудова, Антонина Дмитриевна (1812-1891) – графиня, дъщеря на известния държавен деятел граф Д.Н.Блудов. Писателка и мемоаристка. Видна деятелка на славянофилството. През 1865 г. основава Кирило-Методиевско братство в Острог, Волинска губерния с начално и девическо училище, пансион за селски момчета, лечебница и странноприемница.

В един разговор с директора на Българския културен център в Москва Лъчезар Еленков, поетът Булат Окуджава заявява по повод трагедията „За буквите“ на Черноризец Храбър:

„Удивен съм, че през Девети век е създадена подобна творба, на която дължим нашето духовно оцеляване до днес – и българи, и руси.“

След като научава, че зад псевдонима на преславския книжовник вероятно се крие самият Цар Симеон Книголюбец, бележитият бард възкликва:

„Ето такива властители са нужни и на нашето време, за да оцелеем!“

„Св. Климент Охридски – пръв епископ на българския език“. Стенопис в църквата „Св. Седмочисленици“ в София (1993). Худ. Асен Гицов

Снимка Огнян Билански

Величания на Св. Климент Охридски

Съчинени от Козма, митрополит Драчки и Охридски

Българският народ, Клименте, те има за защитник, помощник и освободител. Градът Охрид славни, с химни възхвалява паметта ти като просветител на България. Сега почитаме Климента, великия патриарх и Лихнидска слава. Мизийското множество те позна и те провъзгласи за апостол, Клименте! Хора и народи, нека горещо ублажим Климента учител, който просвети всички с благодатта на Утешителя.

(XVII в.)

Преведе на български език Константинос Нихоритис

Козма Драчки е охридски архиепископ от 1685 г. до 1693 г. Предполага се, че е родом охридчанин. Пише т. нар. „величания“. Те са открити и представени в превод на български език от Константинос Нихоритис в сътрудничество с Иван Желев („Кирило-Методиевски студии“, книга VII)

Между Рим и Византия

Проф. д-р Хайнц Миклас, ръководител на Институт по славистика при Виенския университет, Австрия

Преславският събор е повратна точка в българската история. Решението да се преведат богослужебните книги от гръцки на старобългарски език има преки или косвени последици върху общото развитие на цялата православна общност (Славия Ортодокса). България се включва окончателно в християнската общност. Оттук произтича и своеобразието на нейната позиция, което по-късно се превръща в модел за всички останали славянски държави. Същността на Кирило-Методиевата мисия по начало е в търсенето на трети междинен път – между Рим и Византия, между Изтока и Запада. Преславският събор дава решителен тласък именно на тази историческа посока. Тя се оказва най-присъща на славяните. Те търсят тогава свой собствен път – нито да се приближат много до Византия, нито да се сближат прекалено с Рим. (1993)

Анатолий Алексеев, старобългарист и библист от Санкт Петербург

„Както и преди хилядолетие, така и днес ние отново отправяме с надежда взор към България, където се възражда наследството на Кирил и Методий.“ (1982)

Ти си по-горе от всяко достойнство

Цар Симеон се прекланя пред светителя Климент

Илия Илиев

Нов паметник на Св. Климент в Охрид

Снимка Събина Ефтимова

и манастира „Св. Пантелеймон“ в чест на светеца, запазил живота на тежкоболния княз Борис.

Известно време след като заема епископската си катедра Климент е натоварен да се грижи за духовното укрепване на народа в „третия дял“ на българската държава. В него влизат югозападните български земи с учителската област на светеца - Кутмичевица и неговата епископия. Това става най-вероятно след настъпилото териториално разширение на България след успешния край на поредната българо-византийска война през 904 година.

Последната среща на Климент с българския цар Симеон е и последният известен епизод от неговия живот. Ето какво разказва житиеписецът Теофилакт:

“И вече прегърбен от старост и изтощен от работа, Климент решил да се откаже от епископството не защото бягал и напуснал мястото, на което Светият Дух го поставил да пасе Църквата на Бога, но от блажена и боговдохновена боязън. Той се страхувал да не би поради неговата немощ да се разруши делото Божие и като отишъл при царя, рекъл му: „Преблагочестиви царю, докато моето тяло издържаше на църковните дела и грижи, които, както смятам, са по-тежки от светските, да напусна Църквата на Бога, която Той сам ми върчи, като Си послужи с властта ти като с ръка, смятам, че би било еднородно осъдено и недостойно дори за наемник. Защото ако за него е присъщо да оставя овците и да бяга, когато дойде вълкът, какво оправдание би имало за мен, дето оставям стадото Божие, без да се вижда никакъв вълк? Затова и не го изоставих до този момент. Понеже виждаш, че ме е налегнала старостта и множеството дела ми отнеха всичката сила, погрижи се за Църквата и постави в

дома Божий някой, който е с добра телесна и душевна сила и е по-млад, за да издържа на църковните грижи...

А царят, който бил поразен от новината, която чул, понеже неочакваното узнаване на нещо нежелано поразява, казал: „Защо говориш такива работи, отче? Как бих понесъл аз да видя друг седнал на този трон, докато ти си жив? Как бих лишил моето царство от твоите архиерейски благословии? Твоето напускане на епископския трон е за мен злоещо предзнаменование за свалянето ми от царския престол. Ако съм оскърбил някак Твое Преподобие, като съм съгрешил несъзнателно, понеже не зная да съм съгрешил в нещо, и ти, щадейки ни като баща, не желаеш да разобличиш лошото ми поведение към теб, скривайки истинската причина под маската на немоцта, кажи, моля те, аз съм готов да понеса наказание и като син да излекувам болката на баща си. Ако ли пък нямаш в какво да ни обвиниш, защо искаш да наскърбиш тези, които не са те наскърбили? Ти не можеш да обвиниш и клира, че е непослушен и непокорен, понеже ти роди всички чрез Евангелието и ги обрече на себе си и на Бога. Не можеш да обвиниш и нас самите, че сме се възпротивили по друг начин на твоите заповеди, нито пък нещо друго, свързано с теб, заслужава порицание. Защо тогава оставиш децата си да жалят за твоето необосновано оттегляне? Така че или се съгласи, отче, или ако не, твърдо съм решил: каквото и да казваш, не ще те послушам, каквото и да направиш, няма да склоня, понеже отказването, смятам, подхожда единствено на недостойните, а ти си по-горе от всяко достойнство!“ Старецът склонил при тези думи и без да добави нищо повече към това, което казал на царя за своето оттегляне, се върнал в манастира, като намерил, че Небсният цар е съгласен с неговото намерение...

Наистина ли престарелият Климент е пътувал от Охрид чак до столицата Преслав, за да помоли за освобождаването си от епископския пост? И от владетеля ли е трябвало той да иска разрешение, след като без съмнение е ръкоположен от архиепископа на Българската църква, може би по препоръка на Симеон? Здравият разум и познанията ни за условностите на византийската житийна литература от XI-XII в. (Теофилакт е един от най-ярките ѝ представители!) подсказват, че целият епизод с „оставката“ на Св. Климент представлява благочестива измислица на житиеписеца. Чрез нея той възвеличава спомена за покровителя на Българската църква, първоучител на българския народ и патрон на Охрид, а от друга страна създава морален образец за подражание и на светския, и на духовния елит.

Авторът е старши научен сътрудник в Института по история към БАН

Зажъдица

По Климентовата пътека

Илия Пехливанов

По пътя от град Петрич към Охрид и до днес съществува редица от едри дървета чинари, които според народното предание бележат пътеката на Св. Климент, изпратен от Княз Борис I Покръстител в юго-западните предели на отечеството да обедини в едно ценностите на Преславската книжовна школа с Охридската. Най-новите открития на български учени категорично потвърждават единството на двете просветни школи, градени по общи принципи и създавали творби с обща насоченост.

Ще възприемат ли навреме днешните български азбукарчета този насъщен урок за първоосновите на нашата духовност като стотици от тях вече живеят надалеч и българския е втори или трети техен език. Ала има все още понятието „майчин език – в това е надеждата.. Учените твърдят, че генетичната памет се пробужда у всекиго.. Само трябва да те обземе критично напрежение по-рано или по-късно отвсякъде.

Има си вече столицата ни София метро. По средата на първия му маршрут модерна по европейски станция е наречена „Вардар“. Означена е с едри букви да се вижда отдалеч.

На Трети март или 24 май – все официално неучебни дни – баби и дядовци повеждат внучетата си – накъде? – най-често към закусвалните „Макдоналдс“. Там заедно със сандвичите дават и пластмасови подаръчета...

Но можеш да отведеш внучето си и на метро (както преди години младежи водеха гаджетата си на подлеза, за да хлътнат за минута време с векове назад върху плочника на древна Сердика).

Поисках да слезем с Ана-Мария на станция „Вардар“. Внучето се възпротиви: защо пък точно на станция „Вардар“? Тогава му обясних, че нейният праядо Илия, на когото съм кръстен, е тръгнал да

види с очите си Св. Климентовия Охрид и старата славянска река – и не успял да ги види, угасва от тифус тъкмо на мястото, където се събират три граници на днешни балкански държави и е погребан там в общ гроб неопят. В общината пристига само някакво смачкано листче от фронта с дата 14 юли 1916 г.

Внучето мълчаливо се съгласи да разгледаме станция „Вардар“. А на тръгване с парите, спечелени от сурвакане по Нова година, то си купи аудиокасата с приказки.

Димчо Дебелянов

През 1916 г. на датата 27 юли – денят, в който се почитат Светите Седмочисленици, се навършват „Хилядо години от смъртта на Св. Климент Охридски и хилядо години българска просвета“, като официалният календар на държавата изисква тяхната българска прослава. Подпоручикът от 22 полк, 2 дружина, 8 рота на Седма тракийска дивизия Димчо Дебелянов говори пред войниците си за Кирило-Методиевите ученици, като ползва познанията им за местата, където те са воювали и където преди хилядолетие е минавала пътеката на Св. Климент. Това ста-

ва под връх Каргалтепе, източно от връх Дебелар, където полкът престоява в спокойствие.

В писмата си Димчо се жалва пред близките си, че войниците нямат цигари, а им се пуши много – от мъка ли, от скука ли; пише, че е намерил цветенца в шубраките край пътя; оплаква се, че повечето офицери са си ходили вече в домашен отпуск по два и по три пъти, а за него все не идвало ред... и на едно място въздъхва: „Каква е **зажъдица** за писма по тия чукари...“ Нова дума създава – няма я в Речника на Найден Геров, нито в Речника на остарели и изоставени думи, съставен от академични стилисти.

Д-р Николай Сиклунов, доайенът на стоматолозите в България, живущ в София (ул. „Хан Аспарух“ 34-А), писа преди години:

„Не помня къде бях чел, че на Южния фронт Димчо е щял да бъде убит по-рано. Когато е спокойно, сиреч, между две сражения или нощем, поетът превежда сонетите на Шекспир. За да бъде винаги на разположение книгата с текста им, той я сгъва на четири и я слага в левия горен джоб на куртката си. Един куриум удря точно книгата, пробива почти всички нейни страници, но спира там, без да пробие сърцето на подпоручика...“

А пада убит от английски куршум!

Следва да наричаме тази изконна българска земя, в която избликват първоизворите на нашата духовност, не Македония, а *Мъкидония*, както е писал навремето Кузман Шапкаров .

Е, успях ли аз, внукът, да засия донякъде тази страшна **зажъдица** по .основите на нашата духовност, продължавам да се питам.

„Св. Климент Охридски“

Икона от църквата „Св. Богородица“ (Св. Климент) в Охрид (XIV в.)

Български Великден

Една дългогодишна начална учителка, която е прекарала своите детски години в Добруджа, по-точно в град Балчик, разказва, че най-тържествените дни са били около Празника на Св. Св. Кирил и Методий през май. Пригответенията за него са започвали във всеки дом, още щом се запролет. Почитствал се целия град, всяка къща и двор. Повторно след Великден са се месили козунаци и са се боядисвали яйца. Смятало се е, че това е истинският български Великден. Него ден хората се поздравявали с думите „Честит празник!“ и „Честит Св. Св. Кирил и Методий!“ В училищния двор се слагала обща трапеза, къщи също е имало празнично угощение, а сетне всички са се събирали на градския площад за веселие. Съобщил го Веселина Василиева, съпругата на известния изследовател на Българското Възраждане проф. Асен Василиев.

Петър Т. Корунув, строителен работник от с. Добърско, Разложко, краевед, извести, че като деца всяка година за празника на Кирил и Методий учителите ги завеждали в гората да си наберат здравец, с който окичвали образите на славянските първоучители, поставени над училищния вход. Още от 1860 г. местното училище носи името на Св. Климент Охридски, а в старата черква, строена през 1614 г., е изографисан стенописен образ на Св. Константин Философ-Кирил, който е най-отдавнашният в сегашните български предели редом с образите на Св. Климент Охридски, Св. Иван Рилски и други светители. В селото са били настанени ослепени воители на цар Самуил след битката с Василий II при Беласица, които дават начало на Добърската певческа школа.

Под заглавие „България остана вярна. Новоиздирени свидетелства за народна почит към делото на великите славянски първоучители в Търновско“ етнографът Васил Мутафов от Окръжния исторически музей – Велико Търново публикува оброчни паметници от Средния балкан, единствени доказателства за съседството на езичество и християнство.

Край с. Големаните, в околностите на историческия Килифаревски манастир и Килифарската исихастка школа на Теодосий Търновски, е поставена пясъчникова плоча с размери 65/95/15 см. Върху нея е изобразен равнораменен кръст и надпис „СТИ КИРИЛА И МЕНТОДИЯ, сене 1867“ и имената на 23 местни ктитори (дарители). Автор на плочата е каменоделецът Васил Марков, изградил и други подобни паметници в Средния балкан.

По народно предание на 11 май 1866 г. паднала голяма градушка, която унищожила всички посеви и тогава старейте на селото решават, че това е заради незначитането на Кирило-Методиевския празник като решават да бъде поставена плоча на древен оброчище. Свещеник от Килифарския манастир освещава плочата, вари се курбан на празника. Оттогава на сетне всяка година на 11 май селските учители водели децата с цветя и песни на празника.

В с. Куцаровци, Еленско, е поставен през 1874 г. сив пясъчник с размери 130/50/18 см, върху който са изобразени наивистични образи на Кирил и Методий с цветя в саксии до тях. Надписът върху плочата гласи: „Знай-ну да бъде как направемъ Цоню Райю този камак“. Каменоделецът Цоню Раев е построил десетки оброчни плочи през 1871-1824 година.

Носовки от Сухо

Едно семейно предание за Кирило-Методиевския език

Д-р Николай Сиклунов

Когато бях на десетина години, сиреч около 1920 г., моята баба Еленка, майка на баща ми, на няколко пъти ми е казвала:

„Ти си най-любознателният от десетте ми внучета и аз искам да запомниш, че съм от Егейска Македония и че фамилието ми име е Хаджи Бургазли. Родното ми село е Сухо. Та аз знам от нашите старици, те знаят от своите дядовци и така се предава от поколение на поколение, че Кирил и Методий по майка са от Сухо. Сега градчето се нарича на гръцки Сохос и се намира на 40 километра североизточно от Солун, по пътя към Серес.

Автобусите от България спират там, местните хора посрещат с любопитство българите, ала се боят да говорят с тях...“

Баба ми Еленка навремени се пренасяше в ранната си младост и почваше да говори така, както едно време се е говорило в Сухо – с голямата и малката носовка: „зъмби“ вм. зъби, „рънци“ вм. ръце, с променено ударение.

Ето примери за заровския диалект. С тях ни запознава Мария Вачева-Хотова, потомка на преселници от Зарово, завършила история и философия в Софийския университет „Св. Климент

Охридски“, която години наред прави етнографски и диалектоложки проучвания:

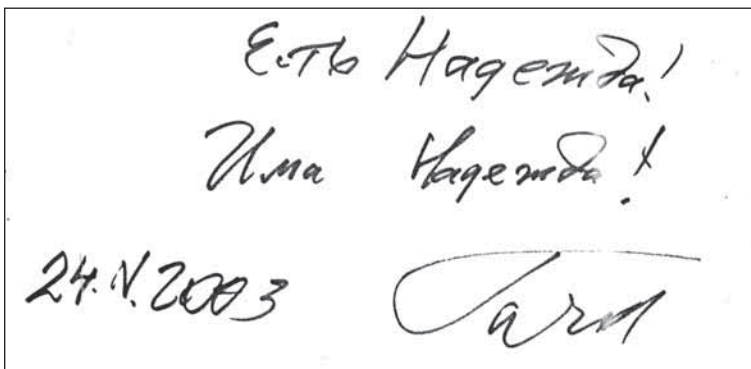
„Голу здрави-живъ болкъ“, „Желнъ душъ песнь не слушъ“, „Купривъ йъде, коприна носи“.

Мария Вачева бе наградена от президента Първанов с медала „100 години от Илинденско-Преображенското въстание“.

Авторът е роден в Санкт Петербург на 28 ноември 1910 г., съученик на Петър Динеков и Ангел Балеvски от Трета софийска гимназия „Уилям Гладстон“.Постоянен сътрудник на седмичника „Антени“ и на Кирило-Методиевския вестник, както и на много други издания.

„Св. Владимир, Св. Борис и Св. Глѣб“. Руска икона от XVII в.

Автограф специално за в. „За буквите“

Георгий Гачев и Калина Канева, София, май 1986 г.

Георгий Гачев

(1 май 1929 г. – 24 март 2008 г.)

Отиде си от нас нелепо и внезапно един гений от бъдещето и наш съвременник. Неговият парадоксален ум бе побрал целия свят. Без да го обходи физически, той го видя, осмисли и описа в многотомния си труд „Националните образи на света“. Освен това е автор на 30 книги и 250 труда по литературознание, изкуствознание и философия на културата. Неговото изследване „Ускореното развитие на българската литература“ даде повод за ново осмисляне на особеностите в дълговечната ни книжовна традиция. Наричаше себе си „историософ“, пкато наблягаме не върху документалното проучване на миналото, а на неговото вътрешно съдържание, на скритите причини за определени събития.

В неговите жили течеше българска кръв. Роден и творил в Русия, той проникна в дълбините на българския дух и носеше в сърцето си България с любов и познания. Включен бе по достойнство в международния редакционен комитет на Кирило-Методиевския вестник и ни подпомагаше всячески.

Достойно естѣ!
Вечная память!

„За буквите“

Похот очесъ

Рисковете на видеоцивилизацията и очеблуднето

Георгий Гачев

По време на Втория международен конгрес по българистика през май 1986 г. Георгий Гачев се среща с редактори от в. „За буквите“. В многопосочна непринудена беседа той сподели свои убеждения, наричайки себе си „историософ“. Предлагаме откъси от нея, записани от Калина Канева.

Тревожи ме, че днешният човек е станал роб на информацията. А информацията не замества мисленето.

Кой се смята днес за учен човек? Онзи, който подобно на компютър е много осведомен. Но това не значи, че той е мислещ човек. Техниката може да помогне на човека да овладее информацията, но тя не може да му помогне да разбере смисъла на живота, да придобие моралните ценности на личността, свободата на волята, съвестта и т.н. Тези проблеми са проблеми на личното мислене, проблеми на духа.

Загрижен съм, че хората престанаха да четат. Нямат време за четене. Понякога изглеждаш като последен мохикан на умиращата цивилизация на книгите, на четеното.

Незаменима цивилизация. Човек има много време да бъде сам, в самота, затворен да събеседва с книгите. Четенето е труд, труд в уединение. А сега хората навсякъде са сред колектива – по време на работа и по време на почивка. Телевизията се гледа също колективно. Хората отвикват да четат. Не знаеш за кого пишеш. Ако си написал разказ, статия – все някой ще ги прочете. Но за дълъг роман, задълбочено изследване? Рисуваеш да станеш за присмех.

Мисли се със затворени очи. Древният философ Демокрит се е ослепил, за да засили вътрешното си зрение. А днешната цивилизация - наричам я видеоцивилизация - прави обратното. Човекът непрекъснато гледа – отвсякъде го привличат дразнители. Колкото повече се засилват външните въздействия, толкова повече отслабва способността за вътрешно зрение. Четенето е работа на вътрешното зрение. Когато някой гледа екранизацията на „Братя Карамазови“, той получава готови образи. Телевизорът бомбардира с образи. С четенето се развива вътрешното въображение, читателят сам плете паяжината от образи. Творческа дейност на личността, на духа.

Неслучайно има един древен израз „похот очесъ“. Телевизията, киното са именно похот на очите. Човекът като алкохолик не може без нея. „Как, не си гледал този филм?“ – ще каже всеки срещнат. Но аз самият бих предпочел да разгърна една книга на Толстой, Радичков или на Лихачов, на Платон, да ми се нахрани душата, съвестта.

Безпокои ме официалният курс за задоволяване на потребностите, като се имат предвид най-много материалните потребности – все

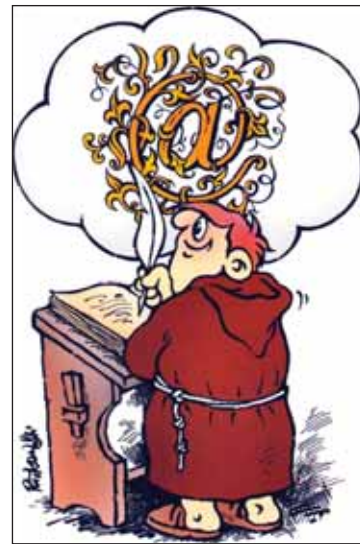
повече и по-удобно облекло, поголеми къщи, апартаменти, коли и т.н. Какво правеха мъдреците? Те казваха: има два пътя на богатството в живота – или да бъдеш богат като Крез, или да съкращаваш потребностите си. Колкото са по-малко външните потребности, толкова е по-свободен духът на човека, по-малко си зависим, по-малко могат да те притискат. Ние всички сме притиснати от много потребности. И като рекат да ни ги окастрят – крешим.

Изследвам националния менталитет. Разбира се, особено пристрастно се вглеждам в българина. Почитам и знам всички подвизи на българските духовни светци. Но се безпокоя, искрено да си го кажа, за днешния българин. Той много обича да се гордее с подвизите на тези светци: Ботев, Левски, поп Минчо, а самият той какъв духовен подвиг върши днес? Те платиха своя духовен подвиг с живота си, а той може да си плати с някое намаление на заплатата, най-много уволнение.

Но не вършим такъв подвиг. Говоря за писатели, литератори, учени. Колко проблеми има сега, за които трябва да се мисли, да се пише, но трябва риск, лично мнение и мъжество. Хората отвикнаха да мислят. Сега, надявам се, настъпва време, когато и личното мнение, и различното мнение се уважават. Защото да се приема всеки въпрос с единодушие е само всъщност негово умъртвяване. Никой проблем не е едностранен – той има много страни. Един човек вижда една страна, друг – друга. Писателите, дейците на духа трябва да защитават различни лични мнения по даден въпрос. Пише се прекалено много, но за онова, за което е прието. Без риск не се прави голямо творчество. Съвсем обикновено нещо е надареният с ясен ум човек да вижда по-различно от т.нар. единодушно мнение. Единодушното мнение вижда онова, което е общоприето. А когато трябва да се открие нещо, талантиливият винаги е нарушител на спокойствието. И тогач почват да го тъпчат. Ето тук се проявява личността – до колко има в себе си сили, извори за подвиг на духа, за извисяване.

Има два варианта на безкрайност: руска и българска. Руската безкрайност е, както Гогол казваше, необятен простор – пространство, територия, населена от хора. Българската безкрайност е в общуването между хората.

Всички са в течение на работите на всеки. Взема участие, пред-

Яцек Рутковски. Сатирична рисунка от изложбата „Европа по полски“ в Полския културен институт-София (март-април 2008 г.)

„И ще дойде едно време, когато Дяволът ще се завре в едни кутии и ще крещи и вика от тях, а рогата му ще бъдат на покривите.“

Написано е през VIII в. от Козма Маюмски, роден в Дамаск, възпитаник на Йоан Дамаскин.

лагат варианти. Особено на маса – всичко се изприказва. И като се върне вкъщи, българинът няма нужда да пише. Всеки българин е вграден в безкрайността от други българи – понеже всеки е в течение на работата на всеки. Тази близост отначало е много приятна, но след това... Всеки е прострелян от знанието на другите. Българинът живее гол-голеничък пред очите на всички.

Такава е според мен народната българска култура, на която може би Радичков е последен изразител. Всичките му персонажи са философи – мъдърстват, говорят. Той създаде лебедовата пиеса на българския народен менталитет. Колкото и да умира, той все пак трудно ще се унищожи, понеже непрекъснато се подхранва от ярката сила на народния бит.

В днешния свят, където всичко се унифицира, българинът като троскот има дълбоки корени, за да оцелее, въпреки силните ветрища и различните моди.

Има такъв здрав и читав народ на земята, който продължава да съществува! Щом като е издържал пет века турско иго, ще издържи и на атаките на днешната видеоцивилизация и на компютрите.

Славянската взаимност

Не е възможно да си представим Европа без славяните

Проф. д-р Константин Никифоров,
директор на Института по славянознание
при Руската академия на науките в Москва, пред в. „За буквите“

В продължение на поне две последни хилядолетия славяните съставляват значителна част от населението на Източна, Централна и Югоизточна Европа. След заселването на славяните в ранното Средновековие на огромното пространство от Балтика до Балканите, трудно е да се говори за тях като за нещо единно и цяло. До началото на XIX в. всички славянски народи освен руския са изгубили своята независимост. И това, разбира се, е повлияло върху тяхното самоусещане и самосъзнание. Активно е вървял процесът на тяхната асимилация, а сред поробените славяни се появяват много потурчени.

Научни знания за миналото у самите задгранични славянски народи почти отсъстват. Дори и в Русия често се споменават митични представи за това, като например известната легенда за произхода на всички славянски народи от трима братя – Чех, Лех и Рус. Преломът настъпва някъде на границата на XVIII и XIX в., когато започва мощен процес на национално Възраждане на задграничните славянски народи, свързан с тяхното национално пробуждане, ръст на национално самосъзнание, период на романтизъм в националните култури, формиране на литературен език, начало на борбата за национално освобождение и възстановяване на тяхната държавност. И всичко това започва с появата на велики просветители, или както са ги наричали тогава „будители“ в почти всички задгранични славянски страни.

Всички дейатели на славянското национално Възраждане обръщат поглед към Русия – да повторим, единствената независима славянска държава по онова време. Мнозина от тях пристигат в Русия с надеждата, че великата славянска страна ще помогне на братята си в тяхното освобождение от чуждоземния гнет. Освен влечение към Русия се появява и стремежът на славяните един към друг. Точно от този период може да се говори за славянска взаимност. Нейно отражение стават Славянските конгреси през 1848 г. в Прага и през 1867 г. в Москва.

От началото на славянското Възраждане и в Русия рязко нараства интересът към славяните зад граница. Резултатът от това е откриването на славистични катедри в четирите най-големи университета в страната – Петербургския, Московския, Казанския и Харковския, а за събиране на книжовни паметници и разнообразен фолклорен и етнографски материал за славянските страни заминават известни руски учени. От онова време в Русия близо 200 години като отделна хуманитарна дисциплина съществува славянознанието или славистиката. От самото начало развитието на славянознанието в Русия върви далеч не толкова лесно, което е отражение на неадекватно отношение на властите към „славянската идея“. Пречка

Проф. Константин Никифоров пред Царевец

за това е и полският въпрос и боязънта да не се усложнят отношенията с Австрийската империя. Много по-усърдни спрямо тази идея са съпричастните обществени дейатели, които не са обвързани с официални държавни задължения. Оттук тръгва и вододелът на западници и славянофили в руското обществено мнение.

Появата на идеята за славянска взаимност не е могло да не срещне противодействие отвън. Преди всичко от страна на съседи на славяните – немци и австрийци. Немскоезичната литература е направила от идеята за славянска взаимност жупел, свеждайки я до „панславизъм“, сиреч до уж някакви експанзионистки планове на Русия. Политиката на раздухване на лъжливи страхове пред т. нар. „руска заплаха“ като правило маскира собствените експанзионистични планове.

Двадесетият век за славяните се оказва абсолютно различен от предходния. От една страна в началото на века германската заплаха породила сред славяните т. нар. „неославистко движение“, признаващо равенство в славянския свят на православие и католицизъм и самостоятелно развитие на всеки славянски народ. Това право в много отношения е постигнато, когато след Първата световна война се разпадат империите, в които те влизали. Но от друга страна идеята за славянска взаимност е дълбоко чужда на „ленинската национална политика“. През 20-30-те години фактически е унищожен цветът на руската славистика. През 1934 г. е затворен просъществувалият само три години Институт по славянознание в Ленинград – първият академичен център по славистика. Той направо бил наречен „легална база на контрареволуционна дейност“. Само непосредствената заплаха в Европа и все по-расистките и антиславянски изказвания на ръководителите на фашистка Германия карат съветското ръководство да обърне внимание на славянските страни. През пролетта на 1939 г. е взето решение за създаване на катедра

„Основният въпрос пред нас днес е: не противоречат ли тенденциите към глобализация и евроинтеграция на славянската взаимност“

Никифоров

по история на южните и западните славяни към Историческия факултет на Московския държавен университет и сектор по славянознание в Института по история на Академията на науките на СССР в Москва. След 5 г., по време на войната, във Филологическия факултет на МГУ е създадена катедра по славянски филологии. През 1947 г. в системата на АН на СССР е създаден Институт по славянознание – признат център на руската славистика. Той вече навърши шест десетилетия.

Ние смятаме, че едното е напълно съвместимо с другото. Едни и същи страни могат свободно да влизат в най-различни глобални, регионални и субрегионални обединения. Нищо не пречи да членуват в няколко подобни обединения, сформирани по различни критерии – политически, икономически, географски, културни, конфесионални.

Задължително трябва да има и славянски организации, преди всичко – културни, просветни, образователни, научни. Именно съживяването на културните и научните връзки създава днес предпоставки за общото задълбочаване на отношенията между славянските народи. През 2004 г. е създадена една подобна организация – Форум на славянските култури. Без развитието на отношенията със славянския свят Русия просто няма да може да съществува. Принадлежността към славянството е част от руското самосъзнание.

Паметник на светите братя Кирил и Методий в град Владивосток, на едно възвишение край Тихия океан

Открит на 5 ноември 2006 г. Скулптор Игор Колцов. Снимка Виктория Попова, журналистка от градския вестник. По традиция младоженци отиват при паметника след бракосъчетанието.

Солунските братя по руската земя

През 2007 г. столица на Кирило-Методиевия празник е старинния руски град Коломна. Там през 2003 г. е открит паметник на светите братя. Скулптор Александър Рожников.

✿ ✿ ✿

Първият паметник на славянските първоучители зад Урал се строи в град Сургут, Тюменска област, където преди години работеха много български строители. Те пренасят в тайгата, край бреговете на река Об, почитта към личността и делото на Солунските братя.

✿ ✿ ✿

През тази година столица на Кирило-Методиевия празник е град Твер.

България неведнъж се е възвращала, като дрекисе от непа.
Така ще бъде и през 21 век.
Страна дала на света Ботев и
Вазов е нутка и на съвременния свят - предикто
съе своята духовност
14 септември '06
Крестовден
Марина Смолянинова

Марина Смолянинова работи години наред в Института по славянознание при Руската академия на науките-Москва. През 2005 г. тя е удостоена с орден „Марин Дринов“ (с лента) „за изключителни заслуги пред Българската академия на науките и голям принос при изучаването на българската литература през епохата на Възраждането и за укрепване на българо-руските научни връзки“. Проучването на документалното наследство на Васил Друмев (Търновският митрополит Климент) е наречено „научен подвиг“. Тя е автор на раздела за българската възрожденска литература в тритомно издание „История на славянските литератури“.

Специално за в. „За буквите“ Марина Смолянинова написа автограф на български език.

Христо Ботев

Пълно фототипно-печатно издание

Поезия

Издателство „Касиопея-Б.Д.“ София, 2008 г.

Изданието е посветено на 160 години от рождението на Христо Ботев

БОРБА.

Възгъди, въ неволи, младостъ минува,
Кръвта са лъво въ жила волнува,
Поглъдът мраченъ, умът не види
Добро ли зло ли насреща иде...
На душа лъжатъ спомъни тѣжки,
Злобна ги память чѣсто повтаря,
Въ грѣди ни любовъ, ни капка вѣра,
Цито надѣжда отъ сѣнь мѣтвѣшки
Да можешъ свѣсенъ човѣкъ събуди!
Свѣстните у насъ считатъ за лудѣ,
Глупецътъ вредомъ сѣки почита:
„Богатъ е,“ казва, пакъ го не пита
Колко е дупи изгорилъ живи,
Сироти колко той е ограбилъ

И предъ ол
Съ молитви.
И на общо

Грабете го, неразбрани!
Грабете го! Кой ви бърка?
Скоро той не ще да стане:
Ний сме синца съ чаши въ рѣка!

Пиемъ, пѣемъ буйни пѣснѣ
И зѣбимъ са на тирани;
Механите сѣ намъ тѣсни —
Кръщиямъ: „хайде на Балкана!“

ЕЛЕГИЯ.

Кажѣ ми, кажѣ, бѣдний народе,
Кой та въ тазъ рабска люлка люѣе?
Тозъ ап, что спасителътъ прободо
На кръстътъ нѣвга зѣрски въ ребрата,
Или тозъ, что тожко съ годинъ ти пѣе:
„Тѣрпи, и ще си спасишъ душата?!“

„Песни и стихотворения от Ботйова и Стамболова“. Книжка първа.
Букурещ. В печатницата „Знаме“, 1875. Факсимилета.

Грабето го, неразбрани!

Ботевите стихове сякаш са писани за самите нас

Борис Данков, носител на националната награда
на фондация „Христо Ботйов“, пред в. „За буквите“

– Кои отделни Ботеве стихове звучат и днес съвсем злободневно, като свидетелство за гениалността на поета?

– Те наистина носят в себе си онази социална острота и прозрение, които са присъщи само на Ботевия гений. Зачетем ли се в „Елегия“ и „Моята молитва“, в „Борба“ и „В механата“, в „Гергьовден“ и „Патриот“, ще открием с удивление една и съща гражданска непримиримост „извън времето“, която е неподвластна на политическите конюнктури и философските утопии, на съвременните „проекти“ и провиденчески прогнози.

Изреченото от Ботев и до ден-днешен си остава злободневно за нашения манталитет и късогледството ни провинциално мислене, за бедняшкия ни хал и ориенталски провинциализъм, за робското ни търпило и наивитетната неориентираност към света.

Както го е изрекъл той примерно в „Елегия“: „Смок е засмукал живот народен, смучат го наши и чужди гости!“, което се върши от „нов кърджалия в нова полуца, кой продаде брата, убил баща си?!“ Нещо да се е променило оттогава насам? Сто и косур години по-късно да сме отишли към нещо по-различно и добро? Или чисто и просто сме се върнали отново към „мъртвата точка“, към същото онова време, в което „свѣстните у нас считат за луди, глупецътъ вредом секи почита“ („Борба“).

А нима и до ден-днешен „стадото“ не върви сляпо и вярно пред „кривакът хубав“ и „министри верни“ („Гергьовден“)? И с какво е по-различен днешният български патриот, който „душа дава за наука, за свобода, но не своята душа, братя, а душата на народа!“ („Патриот“).

Отличава ли се по нещо днес участта на народа ни, когото „граби подъл чорбаджия, за злато търговец жаден...“? Научили ли сме нещо повече в своя бунт и недоволство от това, че най-голямото ни „постигновение“ е да се напием в кварталната кръчма, а след като изтръзем „да забравяме думи, клетви“ и да „немеем и се смеем пред народни свети жертви“ („В механата“).

Изглежда почти абсурдно, но наредено и да се обърнем днес, ще забележим същите гърчове и агонии, хленчове и безпътици, патриотарски пустословия и поданическо послушание, парвенюшка мегаломания и перверзно подражание, както ги е усетил навремето Ботев.

– Как възприемаш размяната на двойката Ботев-Левски в подолечното минало с Левски-Ботев според някои днешни анкети?

– Във всеки случай не като футболна терминология. Нещо като Левски победи Ботев с 2:0 или обратното, което илюстрира до каква степен са обезценени от употреба днес националните ни митове и са станали част от лексикона на масовите хистерии по стадионите и площадите.

Замислям се дали в по-далечното минало почти религиозното идеализиране на Ботев и Левски не е довело до тяхното превъзсяне като „революционера“ и „идеолога“ на националната ни борба за освобождение от турско робство. А днес пък като „светеца“ и „бунтаря“ на националната ни съвест в условията на спогодили ни дивашки капитализъм и развихрили се глобализъм. Така че разменените места не променят нищо съотношението на двоицата ни национални гении. Друг е въпросът дали непременно и на всяка цена трябва да ги съизмерваме по такъв начин.

– Какво представлява най-новото издание на Ботевите стихове?

– Повече от сто и шестдесет са изданията на Ботевата поезия у нас след излизането на стихосбирката „Песни и стихотворения от Ботйова и Стамболова“ през 1875 година. От тях 10 са се появили през последните 15-20 години. Във всяко от споменатите издания със-

Като литератор и създател на основаното неотдавна ново издателство „Касиопея-Б.Д.“ аз си поставих за цел да предложа на читателите едно пълно фототипно-печатно издание на „Поезия“ от Христо Ботев върху основата на окончателната редакция на неговите стихотворения. В книгата за пръв път са включени две неиздавани досега строфи.

Богато илюстрирано и оформено, изданието е с мека и твърда корица. То е посветено на 160-годишнината от рождението на Христо Ботев и излиза с подкрепата на Министерството на културата, на Общонародната фондация „Христо Ботйов“, на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

– Как се справи с текстологичните проблеми, имайки предвид подробното изследване на Илия Тодоров?

– Опрял съм се върху окончателната редакция на всяко стихотворение, изхождайки от правилото, че истински автентичен е именно последният публикуван

Откриване на паметник на Христо Ботев в Китай, 20 ноември 2007 г.

Пресфотото БТА

През 1868 г. хъшове в Браила поставят театрално представление на новата пиеса на Добри Войников „Покръщение на Преславския двор“. Христо Ботев играе ролята на жреца Светолид.

тавителите и редакторите, почти без изключение, винаги са си поставяли за цел да представят цялостното поетическо наследство на Ботев.

През 1976 г. излиза и първото негово фототипно издание. В своите два последователни сборника „Христо Ботев, стихотворения“ (1992) и „Автентичният Ботев“ (1998) покойният даровит изследовател на поезията му Илия Тодоров за пръв път събра и публикува всички известни редакции на неговите стихотворения. Нещо повече: във второто издание той е осъществил своя оригинална нормализация на автентичните поетични текстове на Ботев, запазвайки „аромата“ на неговото време.

текст. Затова редом с окончателната (фототипна) редакция на Ботевата поетична творба в книгата е представен нейният съвременен вариант, съобразен с нормите и изискванията на актуалния български правопис, но не върху безсловната адаптация. Стремил съм се да запазя някои елементи от тогавашния правопис, които дават по-пълна представа за Ботевия поетичен стил и език.

– Защо често смесват Ботевите стихове с народна песен и обратно?

– Майката на Ботев е била прочута певица и знаела около триста народни песни. Самият Ботев бил записал всичките и сам е пеел повечето от тях.

Наистина трудно може да се отдели Ботевата поезия от народното песенно творчество. Това е доказателство за дълбочината на нейната същност и знак за непреходност.

В заключение: Ботев е такова изражение на народния дух, което науката е безсилна да обясни.

Въпросите зададе
Петко Тотев

Духовно огнище

Министърът на културата Стефан Данаилов откри библиотека и музейна сбирка в българската църква „Св. Георги“ в Одрин

Доц. д-р Ирена Петева

На 7 януари 2008 г. Министърът на културата проф. Стефан Данаилов откри в църквата „Св. великомъченик Георги“ библиотека (подготвена по инициатива на проф. д.ик.н. Стоян Денчев, ректор на СВУБИТ и председател на Съюза на народните читалища) и музейна сбирка „Делници и празници на българите в Одринска Тракия“ (подготвена от Министерството на културата, Националния исторически музей и Генералното консулство на България в Одрин).

На тържественото откриване присъстваха Старозагорският митрополит Галактион, който освети новооткритите музейна сбирка и библиотека в съслужение с отец Александър Чакърък, генералният консул на България в Одрин Ангел Ангелов, консултът Пламен Теодосиев, проф. д.ик.н. Стоян Денчев, ректор на СВУБИТ, членове на Академичния съвет и преподаватели от Висшето училище, проф. Божидар Димитров, проф. Иван Желев, журналисти.

Българската църква „Св. Георги“ се намира в североизточната част на град Одрин, Република Турция, в квартал „Кайък“, махала „Барутлук“, която някога е била населена с българи. Отвътре църквата е просторна, трикорабна базилика с висок таван, облицован с дърво, а стените са украсени с красиви икони.

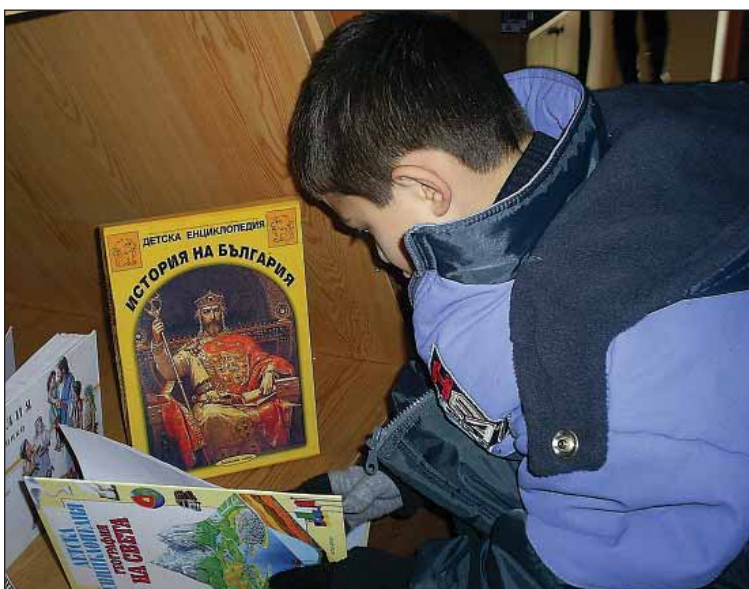
Основите на храма са положени на 23 април 1880 г., като той е изграден изцяло още същата година. Построен е със съдействието на тогавашния областен управител на Одрин Рауф паша и с разрешението на султан Хамид II. Църквата е разположена на площ от 320 кв. м. като трикорабна базилика в характерен за българското късно Възраждане стил. Първоначално богослуженията са се извършвали на гръцки език, но под натиска на българската общественост започва да се служи на български език.

През последните години църквата е поддържана на доброволни начала от един от малкото потомствени българи в Одрин Филип Чакърък. Неговият син Александър, настоящият свещеник, е учил от 1992 до 2000 г. в Духовната семинария „Св. Йоан Рилски“ и Богословския факултет при Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 2001 г. той е ръкоположен за свещеник от Старозагорския митрополит Галактион, а в началото на 2003 г. Негово Светейшество Вселенският патриарх Вартоломей дава официално разрешение на отец Александър да служи в Одрин.

През 2001 г. е изготвен проект за реставрация на черквата в рамките на подписаната между Република България и Република Турция „Програма за опазване на недвижимото културно наследство за периода 2002-2003 г.“. Реставрирани са иконостасът, амвонът, владишкият трон и част от иконите. Възстановеният храм е тържест-

Проф. д.ик.н. Стоян Денчев, ректор на СВУБИТ, в разговор с отец Александър Чакърък

Един от първите читатели

Предстои в близко време към църквата „Св. Георги“ да бъде открито българско читалище.

вено открит и осветен на 9 май 2004 г.

Оборудването на библиотеката започва през 2007 г. Формиран е екип от специалиста на СВУБИТ, който разработи и осъществи проекта съвместно с българския генерален консул в Одрин Ангел Ангелов.

В момента библиотеката разполага с фонд от 2200 тома литература на български език от различни области, в която преобладават произведения на български ав-

тори. Всички книги са дарение, както от частни лица, така също и от СВУБИТ, Българския червен кръст, издателство „Захарий Стоянов“, издателство „Аргус“, издателство „Балкани“ и др. Отделено е място и за Български информационен център, който разполага с издания от различни краища на България. СВУБИТ дари и компютърна конфигурация с инсталиран на нея програмен продукт „Автоматизирана библиотека АБ“, осигурена с любезното съдействие на фирма „PC-TM“ ООД, България.

Авторът е директор на Библиотечно-информационния център в СВУБИТ

Съвместен брой на сп. „Битие“

Издание на Одринската секция на Съюза на турските библиотекари Год. XV, бр.58-60 (април – декември 2007 г.)

Симпозиум за управление и сътрудничество на научно-документалната информация между библиотеките на Балканските страни 5-7 юни 2008 г., Одрински университет „Тракия“ – Турция.

Издава се веднъж на 3 месеца.

Редактори: Ендер Билор – завеждащ Одринската секция и доц. д-р Хикмет Асутай, доц. д-р Ратип Казанджъгил, доц. д-р Севинч Сакариа Маден, доц. д-р Хикмет Асутай, Бахаттин Демифели, Салих Донмез.

Автори в броя: Добринка Стойкова, Кристина Върбанова-Денчева, Евгения Русинова, Текин Сайънбаш, Нуран Йозлюк, Ендер Билар, Ратип Казанджъгил.

Ирена Петева

ИНФОРМИРАНИЯТ ГРАЖДаниН
ПРОЗРАЧНОСТ И СИГУРНОСТ
НА ИНФОРМАЦИЯТА

Издателство „За буквите – О писменехъ“ (2008)

11 май отвъд Босфора

Николай Домусчиев

Изкристализиралият в Пловдив в началото на 50-те години на XIX в. самобитен български празник на духовността, тогава ежегодно отбелязван по стар стил на 11 май, с времето излиза не само извън етническите граници на нацията, но и преминал в съседния континент Азия. Съвсем естествено носители на отбелязването му в тези места на Османската империя са доброволно или принудително заселени малки или по-големи групи от българи, различни общности от свободни люде и заточеници. Техните прояви допълват широкото народно възрождение: бързото развитие на новобългарската просвета, утвърждаването на обявените днес като духовни закрилници на Европа равноапостоли Св. Св. Кирил и Методий, на които дължим и въздигането на кирилицата като една от трите основни азбуки в днешния Европейски съюз.

В 1866 г. в търсене на параход, който да ги пренесе в Америка, група от четирима българи, които искат да изучат нови занаяти, водени от Христо Иванов-Книговезеца, съкровен другар на Васил Левски от Българската легия в Белград, достига до град Измир. Разположен в удобен залив, градът е един от центровете на оживена износна търговия на плодове. Подходящите почвено-климатични условия и непрестанните грижи на населението, всяка година дават богати реколти от портокали, лимони, мандарини, смокини, фурми, маслини, грозде и др. Твърде рано в търсене на пазари за продажба на произведените от тях стоки, предприемчиви българи достигат и до Измир. Пряко доказателство е и наличието на фамилното име Измирлиев, носено от пребивавали там българи. В спомените си Книговезеца отбелязва: „Казаха ни, че в Измир може да се намерят гемии американски, които товарят оттам смокини и други овошки, които се намират там. Ставаме ние и отиваме в Измир. Но като обиколихме много пристанища, не можахме да намерим и американска гемия (тоест никаква гемия за нататък),където ние искаме. Седяхме ние и там 2 недели. Това беше през майа, щото надувахме колкото абаджиши има там, тоест ножари габровци, колкото българи имаше, че сбрах за пръв път да се празнува Св. Св. Кирила и Методия, за които служиха на български в една черкова над чифутската махала с един грък епископ и той чете на български евангелието.“

Това инцидентно честване е в Мала Азия. Що се отнася до празнуването на Кирило-Методиевския празник във вътрешността на континента, то следва да се припомнят проявите на българската общност в град Диарбекир – един от паметните центрове за заточаване на политически затворници, дръзнали да се опълчват срещу порядките в Османската империя в името на народната свобода. Те са в продължение на три години – 1874, 1875 и 1876, свързани са с всички заточеници в града, а празнични слова произнасят Янко Т. Кочев през 1874 г. и Петър Ив. Берковски в 1876 г., като последният споменал и за въстанието в България.

Няма сведения за отбелязването на празника през 1877 г. А през 1878 г. излезлите на свобода заточеници имат възможността да участват в празника по своите родни места във вече освободената от робство Сантефранска България.

Авторът е научен сътрудник II степен, дългогодишен сътрудник в Националния военносторически музей.

ЖИВОТ СРЕД КНИГИТЕ

ЮБИЛЕЕН СБОРНИК В
ЧЕСТ НА
85-ГОДИШНИНАТА
НА ПРОФ. Д-Р
ЕЛЕНА САВОВА

Юбилеен сборник в чест на 85-годишнината на проф. д-р Елена Савова, издаден от Българска академия на науките, Международна асоциация по библиология, СУ „Св. Кл. Охридски“ – клуб „Жените в науката“, Съюз на учените в България, София, 2004

От 1948 г. до 1988 г. в продължение на 40 години Елена Савова е директор на Библиотеката на Българската академия на науките, която ръководи всеотдайно и с присъщата ѝ енергия я утвърждава като водеща научна институция в България и авторитетен чуждестранен партньор.

Паралелно с ръководството на най-старата и най-голямата научна библиотека в страната тя специализира библиотекостане и библиография в библиотеките на Руската академия на науките в Москва и Ленинград (1949-1950), а натрупаните знания прилага умело в работата по създаването и изграждането на библиотечната система на БАН, състояща се от 48 специални библиотеки, на чието развитие посвещава десетилетия и има безспорни приноси за утвърждаването им като научни институции.

През 1981 г. тя постави началото на активно българо-френско сътрудничество, което доведе до учредяването през 1988 г. на Международната асоциация по библиология, в името на която тя работи почти тридесет години.

Персоналната ѝ библиография включва над 180 заглавия на студии, статии, рецензии, справочници, библиографии и монографии.

На неуморимата търсачка на книжовни съкровища, дърво клонато, израсло между Рила, Пирин и Родопите в легендарната Белица, устояло, преживяло всякакви житейски бури, запазило нежност и виталност, пренесло мъдростта на своя род, на научните си занимания и откривателства до 90-тия рожден ден, пожелаем:

Да живее, да хиляди, да поболее като снежните върхове на Рила, да зеленее като родопските поляни, с вихрен пирински дух да пребъде.

Останете все такава жизнена, борбена и мила, скъпа проф. д-р Елена Савова!

Достойно ест!

За многая лета!

„За буквите“

Връчване на ордена „Академични палми“ на Елена Савова като знак на благодарност за разширяването на българо-френските културни връзки, София, 1984 г.

Личен архив

Библиологията – 1

Международната асоциация по библиология Френски научен център и БАН – 30 години

Проф. д-р Елена Савова на 90 години и носител на Почетния знак на

На 10 април 2008 г. в зала Тържествена на Висшето училище по библиотекостане и информационни технологии се състоя тържествена церемония по повод награждаването с почетния знак на Училището на проф. д-р Елена Савова и удостояването със званието „Почетен професор“ на проф. Робер Естивал. Обединяващото звено на събитието е 20-годишнината от създаването на Международната асоциация по библиология по време на Първия туниско-френски колоквиум „Образованието в книжовните професии и новите технологии на комуникация“. Предисторията е от 1977 г., когато проф. Робер Естивал идва в България по линията на научния обмен между Френския научен център и Българската академия на науките. Негов пръв домакин е Централната библиотека на БАН, чийто директор е проф. Елена Савова. Трийсетгодишното сътрудничество е наситено с поредица симпозиуми и колоквиуми в България и чужбина, с публикации за българското книгознание във Франция и със създаването през 1988 г. на Българска секция по библиология. Плодотворното сътрудничество е заслуга на почетния председател на Българската секция на МАБ проф. д-р Елена Савова, на проф. д-р Ани Гергова, председател на Българската секция по библиология, на секретаря на секцията ст.н.с. д-р Никола Казански, проф. д-р Искра Арсенова.

Събитието бе повод в зала Тържествена да бъдат Мария Нейкова, управител на област Стара Загора, г-н Юбер Гишарус, аташе за университетско и научно сътрудничество при Посолството на Франция в РБългария, акад. Петър Кендеров, председател на Висшата атестационна комисия, проф. Валентин Станков, председател на Специализирания научен съвет за национална сигурност към ВАК, проф. д-р Ани Гергова, г-жа Тодора Топалова дългогодишен директор на Библиотекарския институт и член на Постоянния комитет на ИФЛА, директори на библиотеки, библиотекари, студенти.

Проф. д-р Мария Младенова,

декан на Факултета по библиология, информационни системи и обществени комуникации, представи номинираните. Тя изтъкна, че в продължение на 9 години от 1950 до 1959 г. Елена Савова е хоноруван преподавател в Държавния библиотекарски институт (днес СВУБИТ) и е автор на първия учебник по специална библиография у нас, издаден през 1956 г., а от 1964 до 1965 чете лекционен курс по научна информация в ръководената от проф. Т. Боров катедра по библиотекостане и библиография към Софийския университет.

научна информация в Отдела за естествени науки в структурата на ЮНЕСКО, което е международно признание за нейните качества на организатор и учен. Желан член на редица международни организации, проф. Савова е била секретар на ИФЛА, а като председател на секцията „Специални библиотеки“ (1973) тя многократно участва в нейните конгреси.

Ректорът проф. д-к.н. Стоян Денчев прочете решението на Академичния съвет, с което се присъжда „научното звание „Почетен професор“ на Робер Естивал

Ректорът проф. д-к.н. Стоян Денчев връчва Почетния знак на СВУБИТ на проф. д-р Елена Савова

Проф. Савова произнася благодарствено слово

Снимки Валя Чрънкина

Тя е канен лектор и в редица страни по света като Франция, САЩ, Индия, Италия, Германия, Англия и др., което е показател и за голямата ѝ международна активност. Освен това от 1959 до 1963 г. работи в Париж като специалист по

като основател на Международната асоциация по библиология и в знак на благодарност за десетките години съвместна дейност и сътрудничество с българските библиолози, а проф. Елена Савова да бъде награден с почетния знак на СВУБИТ по повод нейната 90-годишнина, като основател на Българската секция към Международната асоциация по библиология и като личност, която носи в себе си силата и тенденциите на вечните човешки ценности“. Удостоените получиха цветя, подаръци и сърдечни приветствия от колеги и приятели. Проф. Елена Савова, като „човек отдаден 70 години на книгата“, благодари за признанието и оказаното внимание. В своето академично слово проф. Робер Естивал говори преди всичко за плодотворната съвместна работа с Елена Савова, за двуезичните публикации, за създадения от нея и проф. Ани Гергова интерес към България, нейната култура и успехи в областта на библиологията. Ректорът проф. д-к.н. Стоян Денчев прочете поздравителни адреси до проф. Елена Савова от председателя на Народното събрание Георги Пирински, от проф. д-р Валерий Леонов, директор на Библиотеката на Руската академия на науките в Санкт Петербург, от ръководството на БАН и Централната библиотека на БАН, от ст.н.с. д-р Радка Колева, директор на Народната библиотека „Иван Вазов“, Пловдив, от съратници, общественици, библиотекари.

Елена Савова на младини

МОСТ КЪМ БЪДЕЩЕТО

1 по библиология на 20 години.

1 години ползотворно сътрудничество

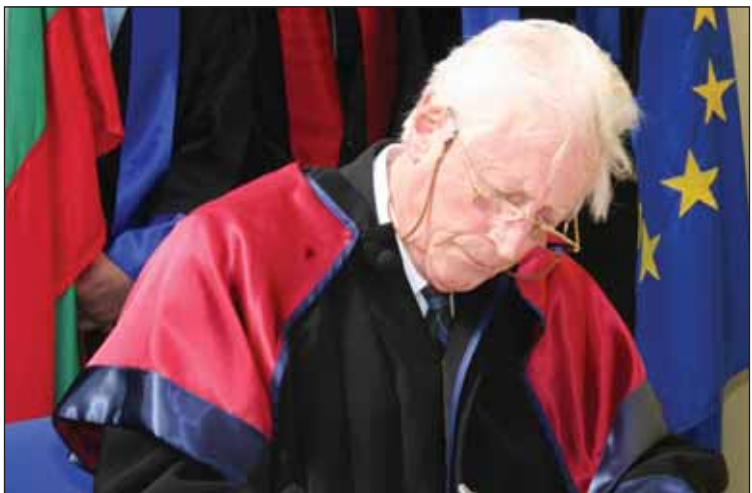
на СВУБИТ, проф. Робер Естивал – „Почетен професор“ на СВУБИТ

нѣ много стрѣны сѣхъ кнѣгъ
прѣмодраго ва сѣль а вразомѣ.
повѣстѣмъ нѣкѣтѣнъ вѣдѣю.
прѣмѣно сѣтѣ вѣрѣтѣ нѣнѣ
на вѣдѣтѣ по жѣтѣ вѣразомѣ
со. иже а кѣтѣ а любодѣ а нѣ

„Похвала на цар Симеон“ (X в.)

Проф. д.ик.н. Стоян Денчев връчва свидетелство за „Почетен професор“ на СВУБИТ на проф. Робер Естивал

Проф. Робер Естивал оставя автограф в почетната книга

„Изпитвам особена благодарност към ректора проф. Денчев за оказаната почит, защото тя съвпада с 20-годишнината от създаването на Международната асоциация по библиология.“

Майсторски клас на проф. Естивал за библиотекари от цялата страна

Според старобългарската и староруската литература книгата е паметник, по-важен и от своя създател, и от своя читател.

Априлски празници на книгата

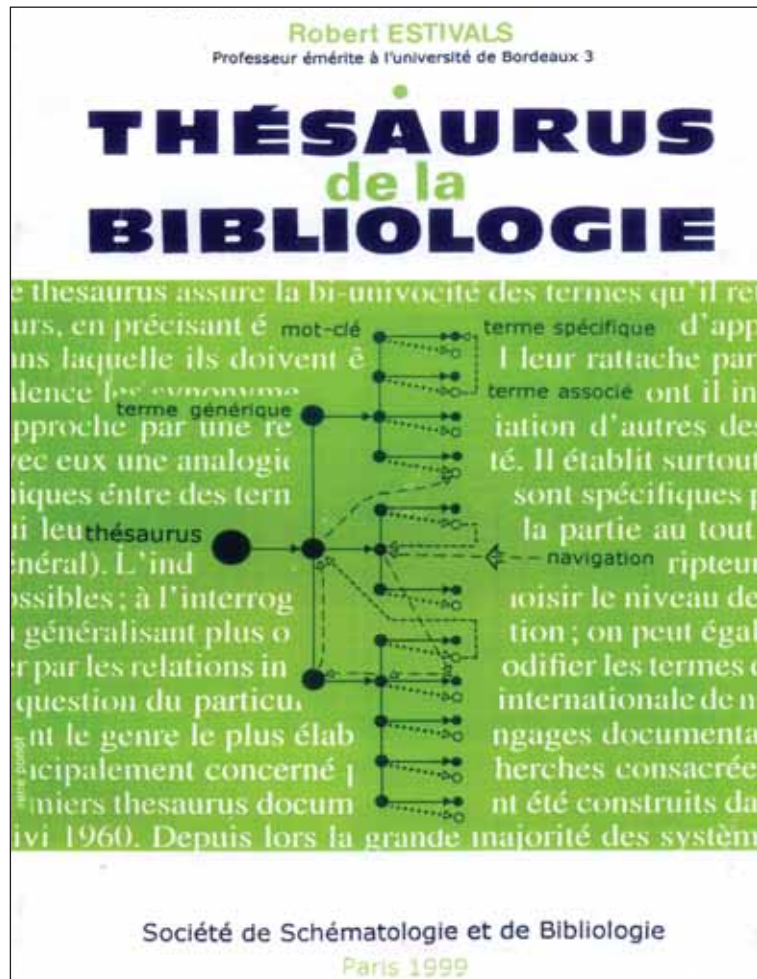
За трети пореден път от 17 до 23 април 2008 г. по инициатива на Съюза на библиотечните и информационни работници (СБИР) бе организиран Национален марафон на четенето, с който се отбелязва Световният ден на книгата и авторското право – 23 април. Акцията бе под патронажа на г-жа Зорка Първанова. Програмата бе свързана и с 21 април - Световният ден на младежката активност, и с 22 април - Денят на Земята.

Маратонът на четенето в Стара Загора започна от 2 април – Международния ден на детската книга, когато в залите на регионалната библиотека се проведе първият от поредицата шест празника на буквите с деца от първите класове на местните училища. Децата с радост показаха пред родители и връстници, че са вече грамотни. Заедно прочетоха «Молбата на книгата», получиха подарък книжка и безплатна читателска карта за детския отдел.

В продължение на цяла седмица в библиотеката бяха показвани филми, свързани с географията, климата, биоразнообразието и екологията на Земята и различни младежки дейности.

Традиционният семинар с библиотекари от региона започна с авторско четене на поета Таньо Клисуров, придружено с изява на творци от различни етноси.

Снежана Маринова
Директор на Регионална библиотека „Захарий Княжески“ в Стара Загора

„Тезаурус по библиология“, Париж (1999)

През 1971 г. Робер Естивал защитава докторат в областта на литературата. През 1976 г. става инициатор и създава Библиологично общество, а от следващата година е професор в Университет Бордо 3. Член е на Националната секция, посветена на изследвания, насочени към преподаването на книгознанието във Франция (1984). Годишите от 1981 до 1988 г. посвещава на активна работа, насочена към създаването на Международната асоциация по библиология (МАБ).

През май 1988 г. той създава Международната асоциация по библиология по време на първия тунинско-френски колоквиум „Образованието в книжовните професии и новите технологии на комуникация“ и е избран за неин президент. Благодарение на Асоциацията и на Робер Естивал влиянието на концепциите на френската библиология в света значително се разширява. През 1993 г. е определен за директор на Международната библиологична енциклопедия. През 1996 г. е избран за академик на Международната академия Greci-Marino.

Създател е на Музея на схематизацията, който организира и открива през 1996 г. на един от етажите на семейната вила в Ноайе льо Съорен. От 2008 г. е директор на списанието „Shema et Schématisation“ и е избран за почетен професор на Университет Бордо 3.

Проф. Естивал е автор на над 30 сериозни научни труда. Сред най-значимите му върхови изследвания е трилогията „Тезаурус по библиология“ (1999), „Теория на графичната схема“ (2000) и „Биография, библиография, библиометрия, библиотека“ (2002).

На 9 април 2008 г. в Центъра по наукознание и история на науката при БАН се проведе заседание на Българската секция на Международната асоциация по библиология (МАБ). Участие взеха проф. Робер Естивал от Франция, почетен президент на МАБ, проф. д-р Елена Савова, почетен председател на Българската секция, проф. дфн Ани Гергова, председател на Българската секция, ст.н.с. д-р Никола Казански, секретар на Българската секция, проф. дфн Искра Арсенова, проф. дфн Мария Младенова, ст.н.с. д-р Николай Матеев, доц. д-р Татяна Янакиева или общо над 30 членове на Българската секция на МАБ.

Проф. Гергова направи преглед на дейността на секцията от 2003 г. досега. Проф. Естивал изказа благодарност на ръководството на секцията и лично на нейния председател проф. Ани Гергова за плодотворното сътрудничество в областта на библиологията. Накрая единодушно за нов председател на МАБ бе избрана проф. дфн Искра Арсенова, а проф. дфн Ани Гергова – за почетен председател.

Заседание на Българската секция на Международната асоциация по библиотекознание (2003 г.): (от ляво надясно) проф. дфн Искра Арсенова, проф. дфн. Ани Гергова, Ваня Грашкина, председател на Съюза на библиотечните и информационни работници (СБИР), проф. д-р Елена Савова и ст.н.с. д-р Никола Казански, секретар

Четвъртата памет

Формулите на Карл Сейгън

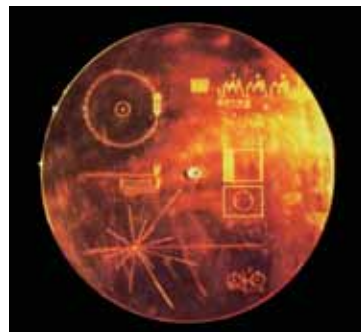
Иванка Ангелова

всяка човешка клетка – нашата енциклопедия на живота – съдържа 1000 тома печатна информация. А мозъчната ни библиотека е десет хиляди пъти по-голяма, отколкото генетичната.

„Писмеността вероятно е най-великото човешко изобретение, свързващо жителите на отдалечени епохи, които никога не са се познавали. Книгите разбиват оковите на времето и са доказателство, че хората могат да правят чудеса. Ние, хората, сме единствените същества на планетата, създали колективна памет, която не се съхранява нито в нашите гени, нито в нашите мозъци.“ – твърди Карл Сейгън

„На Ан Драян. В разточителността на пространството и нищостта на времето за мен е радост да споделя една планета и една епоха с Ани.“

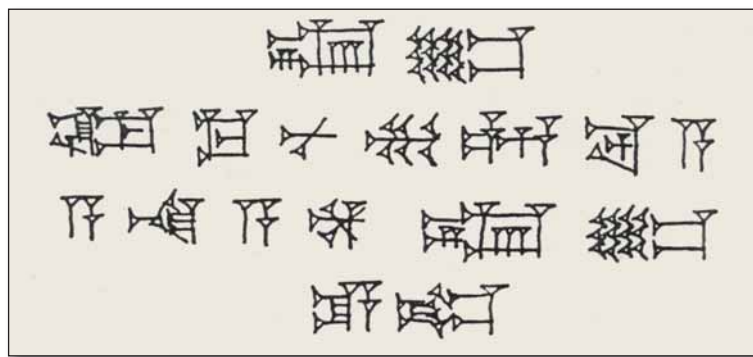
Епиграф на книгата „Космос“

Междувездният запис на космическата сонда „Вояджър“

Гръцки текст с името „Птоломей“ от Розетския камък, чрез който археологът Шамполион разчита древноегипетските надписи.

„Що за писател е онзи, който не знае шумерски!“

Автограф на клинописно писмо от проф. Гейза Комороци, преподавател по древни езици в Будапещенския университет

В средата на XIX-то столетие френският математик Блез Паскал смайва със своето изобретение – сметачната машина. Нейните основни елементи прилага в своя прототип на първия електронен цифров компютър американският математик и физик от българско потекло Джон-Винсент Атанасов през 30-те години на отминалия век. Но едва ли този човек, който твърди, че никога нищо не е измислил, защото идеята вече е съществувала и преди него, би могъл да предположи какво място ще заеме неговото изобретение в дългата история на човешката памет.

Компютърът е обещание за десетократно удължаване на истинския творчески живот на човека и ново освобождение на човешкия интелект. Умният, точен и нелицемерен „събеседник“ ще съхранява, подрежда и решава всичко, което не може да се побере в „мозъчна-

та“ и „книжната“ библиотека. Компютърът или четвъртата памет на човечеството са и надежда, и опасение за неговото бъдеще. Скептицизмът по повод на него е само едно доказателство, че пред нас е поставено ново стъпало към все по-разширяващо се познание за нашата планета и Вселената – и за Вселената вътре у самите нас.

Компютърът или четвъртата памет отново ще разпъне човечеството на неизбежния кръст: дали то ще възкръсне или изчезне – две напълно възможни и взаимно изключващи се алтернативи, които може да разреши все пак човекът, а не самото човешко изобретение само по себе си – компютърът.

Авторката е редактор-основател на в. „За буквите“, по специалност филолог-американист, преводач, понастоящем преподавателка по английски език в Езикова хуманитарна гимназия „Проф. д-р Васил Златарски“ и Нов български университет.

Иванка Павлова

ДИГИТАЛНИ БИБЛИОТЕКИ
И
ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИОННИ РЕСУРСИ
ЗАЩИТА НА ДИГИТАЛНИ КОЛЕКЦИИ

Книгата е на издателство „За буквите – О писменехъ“ (2008)

Писмо до България

Джон Атанасов

Баща ми е роден в Бояджик няколко месеца преди Априлското въстание. Дядо ми е бил убит от турците, когато е бягал с жена си, носейки на ръце невръстния си син. Куршумът засегнал и главата на детето – този белег му остана за цял живот. Баща ми се преселил в Америка на 15-годишна възраст и никой от семейството ни до моето идване в България през 1970 г. не се беше връщал в родината. Но у дома се запазиха много спомени и любов към нея.

През 1970 г. Българската академия на науките обяви, че имам решаваща роля в поставянето на основите на електронноизчислителната техника. Този факт не беше широко известен и признат в САЩ. С указ на Президиума на Народното събрание на България бях награден с ордена „Кирил и Методий“ – I степен.

През октомври 1973 г. след досадно и скъпо струващо дело, което продължи повече от 6 години, съдията Ърл Ларсън от Федералния съд в Минеаполис обяви, че нашата работа в Държавния университет в Айова е оригинална разработка и че от нея са произлезли няколко значителни открития. Оттогава в някои търговски списания и в много публикации започнаха да ме наричат „баща на електронноизчислителната машина“.

Получи се странна аномалия: благодарение на усърдието на БАН България оцени моята дейност преди Съединените щати. Аз дължа благодарност на академиците за оказаното ми внимание.

Имам и друга лична причина да благодаря – това, което съм, се дължи на смесването на кръвта на три велики нации – ирландската, френската, българската. Но половината от тази кръв иде от южна страна на Балкана.

Приветствам моите български прадеди!

Но тази мисъл произтича от един по-основен принцип – общото благо на трудолюбивите и честни хора от всички народи. Нека онова, което ги разделя, бъде унищожено от изблика на нова мъдрост.

12 юли 1974 г.

Изворът да не пресъхва

От отечеството до света и обратно у дома

Емил Павлов, президент на Националната секция на Международния съвет на организаторите на фестивали за фолклор и традиционни изкуства към ЮНЕСКО (ЦИОФФ), пред в. „За буквите“

Емил Павлов е роден през 1959 г. в търновската Горна Липница. Учи в тамошното училище „Кирил и Методий“, сетне в математическата гимназия на Велико Търново, завършва Висшия минно-геоложки институт в София, специализира следипломно в софийския Висш машино-електротехнически институт. Работи известно време в ДСО „Редки метали“ - Бухово, а от 1991 г. започва собствен бизнес, като основава фирма „Евис“. Едновременно с това играе български народни танци. – отначало в самодейния състав при народното читалище в Горна Липница, основан от големия хореограф Иван Донков, сетне в танцовия състав на Студентския дом на културата – София, воден от Иван Тодоров. Участва в турнета из Италия, Франция, Русия, Холандия, Белгия, Израел.

– Е, и откъде идва началната тръпка за танц? – питам.

– Баба ми беше видна селска играчка. Участваше в читалищния ансамбъл. Сетне, като обиколих света и видях България отстраня, усетих каква ценност е нашият български фолклор и как той служи за визитка на нацията навсякъде. Особено танцът, който не се нуждае от превод.

– И как стигнахте до участие в международната фолклорна дейност на ЮНЕСКО?

– Пред 1997 г. основахме фондация „Международни фолклорни фестивали“ във Велико Търново, която почна известния вече фестивал. През 2000 г. регистрирах националната цекция на ЦИОФФ, а от три години насам съм член на нейната финансова комисия. Участвах в нейните конгреси в Бразилия (2000), Португалия (2001), Тайланд (2002), Франция (2003), Англия (2004), ЮАР (2005), Мексико (2007).

– И така бе заслужено българското домакинство на 36-ия международен конгрес през 2006 г. във Велико Търново. Какво последва сетне?

– Ами през февруари т.г. на извънредна междуправителствена сесия на ЮНЕСКО за съхраняване на нематериалните културни ценности, която се проведе в София, бе представен разработен от мен проект за 2008 г., който бе одобрен и цели запознаване на всички правителствени и неправителствени сектори с Конвенцията на ЮНЕСКО по този проблем.

– Показайте и забележими инициативи за укрепване на националното достойнство...

– Преди пет години подехме инициативата - във всеки дом да има български трибагренник. Тази година срещу 3 март- националния ни празник – съвместно със Съюза на народните читалища и Сдружение „Мати Болгария“ раздадохме пред Националния дворец на културата 5000 знамена, които бяха предварително осветени. Ушихме и един огромен флаг с размери 12 м на 5 м с обща площ от

Президиумът на 36-ия световен конгрес на ЦИОФФ във Велико Търново (27 октомври-4 ноември 2006 г.): Анри Корсаже, основател на ЦИОФФ, д-р Удомсак Сакмунвонг, президент на ЦИОФФ, Филип Босан, генерален секретар на ЦИОФФ, Емил Павлов, президент на българската секция на ЦИОФФ

Снимка Иван Солников

600 кв. м. С помощта на алпинисти той бе опънат на последния етаж на административната сграда на НДК по повод 130-та годишнина от Освобождението на България. Идете в съседна Гърция: и на най-малкия остров е забито националното знаме!

Предприели сме и издателска дейност. С търновското издателство „ПИК“ под моя обща редакция основахме Библиотека „Български фолклор“. Първо издадохме на български език книгата на Иван Донков „Народни хора от Великотърновския край“. Книгата излезе и на английски и фламандски език благодарение на г-н Берт Бланкуерт, отговорен секретар и главен координатор на авторитетната организация „Дансдкант“ (гр. Диесдт, Белгия), и на неговата съпруга г-жа Хилде Ванвилт, специалист по народни танци и главен редактор на списание за фолклор към същата организация. Изданията са придружени от дигитален диск с образци на различни танци, подходящ за тяхното самостоятелно изучаване.

– Не ви ли питат за какво го правите всичко това? Има и други начини за печалба и изява...

– От деди и прадеди ние сме приели едно живо наследство, каквото е фолклорът. То определя нашите нрави, нашето поведение в обществото, нашата духовна устойчивост, ако щете, и нашето физическо здраве.

– Но то не може да остане заостеняло, без да се развива, нали?

– Днешният ни бит и начин на живот изисква фолклорът да се приспособява към особеностите особено на младото поколение. Наблюдаваме неговото съчетаване с други жанрове като например с художествената гимнастика, както прави Нешка Робева. Само че е много важно да се спазват определени граници.

– И не може според мен по време на фолклорен спектакъл да се извеждат живи коне на сцената или да трещят с пушци черешови гърмила... Как младите от т. нар. поколение „Интернет“ или

„Гугъл“ възприемат това?

– Радостното е, че в много наши училища вече има фолклорни паралелки и цели фолклорни училища, което в съседни страни няма. Там децата от най-ранна възраст се запознават с ценностите, благодарение на които ние сме оцелили духовно с векове. И като излязат навън в странство, имат възможност да покажат как тези ценности по естествен път се предават от поколение на поколение. Това е най-важното! Песните и танците да нямат спиране... На търновския конгрес на ЦИОФФ това бе обсъждано на отделна секция. Чужденците споделиха, че в техните страни предаването на традицията става предимно чрез принуда с различни учебни програми. Те бяха безкрайно удивени, като видяха, че освен в училище и почти във всеки български дом традицията е все още жива.

Ако децата по 3-4 пъти в седмицата се занимават с народни песни и танци, това ги предпазва от вредното влияние на улицата, което се прояви в последните години на прехода. Това ги възпитава в отговорност към обществото, включва ги в една голяма общност.

– Нали хорото философски е наречено „обществен договор“. И то се играе векове наред тъкмо на Балканите, известни като място на всякакви раздори, вражди, войни...

Интервюто взе
Илия Пехливанов

Останаха за следващ разговор разсъжденията за „мегданското хоро“, в което за разлика от сценичното играчите са хора от всякаква възраст – един може, друг не може и се учи от другите. А също и за „лазарните“ – великденските хора по махалите на Предбалкана като несравним спектакъл с участието на лясковската духовна музика. Тема за не една дипломна работа и дисертация.

Настина друго нещо е да си погледнал по-задълго България от страни!

Алпинисти окачват българския трибагренник върху административната сграда на НДК срещу Трети март.

Снимка Иван Костов

По апостолски

В тридесетина български селища играха Дунавско хоро за рождения ден на Дико Илиев

Творчеството на Дико Илиев (1898-1984) има щастливата съдба да стане неделима част от българския музикален фолклор от градски тип. Духовите оркестри от Северозападна България са явление в духовния живот на тамошните хора. Дико Илиев е не само техен инициатор, организатор и пряк ръководител, но и главен създател на техния музикален репертоар.

Град Оряхово стана средище на 110-та годишнина от рождението на Дико Илиев. На 15 февруари т.г. цяла седмица в града имаше празненства. Тяна душа и организатор беше секретарката на народното читалище „Надежда“ Хризантема Рашева. Читалищният духов оркестър с художествен ръководител Кузман Кузманов е предприел издирване на оригинални нотни записи от творбите на неговия дългогодишен диригент. Особена цена има откровението на негови съвременници, че те са преписвали тези ноти, „както навремето е преписвана и Паисиевата „История славянобългарска“. Стореното от Дико Илиев за укрепване на българската духовност се сравнява и с делото на Левски. Наистина по своята същина то е апостолско дело.

На същия ден с медийната подкрепа на Българското национално радио в тридесетина български градове и села бе играно „Дунавско хоро“. Водещата на фолклорното предаване „Имат ли песните спиране“ Цвети Радева, етномузиколог и редактор в Програма „Хоризонт“, предаде директно в ефир празненствата с живи коментари на хора, познавали отблизко големия музикант.

Приключи и конкурсът за създаване на съвременни творби за духов оркестър в народен стил, в който взеха участие десетки композитори на различна възраст.

През целия месец май Програма „Хоризонт“ всеки ден ще излъчва по едно Дико Илиево „хоро на деня“, придружено с автентични негови изказвания за фолклора, съхранени в Златния фонд на БНР. Този своеобразен радиотрибунал пред неколкомилонната слушателска аудитория у нас и по света ще завърши на 31 май, събота, с голям концерт, звучащ на живо в ефира.

Съседиството на езичеството и християнството в българската народна култура като разгадка на нашето дълголетно присъствие на този пренаселен човешки кръстопът е постоянна обща тема на Кирило-Методиевския вестник и Българското национално радио.

Нотни записи на Дико Илиев

Наричат Зограф Белият манастир

Битка за паметта

В последните години у нас все по-често се предпочита използването на западноевропейска (международна) терминология в областта на културното наследство. Това доведе не само до несъответствия в резултатите от научноизследователската и учебно-преподавателска работа, но и породило различия за разкриване същността на такива понятия като „паметници на културата“, „културни ценности“ и „културно наследство“. На тази основа се създадоха и противоречия в действащата правно-нормативна уредба.

И в чужбина, и у нас дълго време обектите на културното и природното наследство се представят на базата на тяхната изключителност и уникалност: храмове, древни съоръжения, крепости, замъци, дворци, скулптури, картини, стари книги, ръкописи, археологични находки и други. Този метод може да се нарече *онтологичен*. В известен смисъл той се проявява и днес, преди всичко в правни и методически документи. През първата четвърт на XX век се формира т. нар. *ценностно-гносеологичен* подход към наследството. Той разглежда паметниците на културата като ценности, играещи активна роля в опознаване на миналото. т. е. в качеството им на източник за нови знания, като се извежда тяхната научна, художествена, техническа, културна, историческа, археологична или етноложка стойност или се използват като средство за възпитателни, просветни или образователни цели. Природата на наследството не се заключава единствено и само в неговия познавателен, естетичен и информационен потенциал. Културата е изкуственият свят, създаден от съзидателната трудова дейност на хората в условията на определена, конкретна социална организация. В този смисъл културата самодетерминира знанията, ценностите, нормите и образите, ориентиращи човека като социален индивид в неговото поведение, дейност и взаимодействие с останалите членове на съответното общество. Като елементи на културата ценностите постоянно се проявяват във всекидневието и в сферата на професионалната трудова дейност, изпълнявайки различни социорегулативни функции. Ето защо същността на културните ценности се изразява в тяхната социокомуникативна функция. По този начин, прилагайки *социокомуникативния метод*, най-добре може да се представи едно системно и функционално определение не само на понятието „културна ценност“, но и на понятието „културно наследство“, чиято социализация е необходимо условие за съществуването на всяко общество и държава. От гледна точка на социокомуникативния подход е излишно наследството да се дели на културно и природно.

Във всички документи, включително и в тези на ЮНЕСКО, се правят опити за отделянето на природното наследство в самостоятелна категория. Но при това разделение на културно и природно наследство в същите тези документи основният критерий е един и същ – социалното значение, което им придава отделният човек и обществото като цяло. В качеството на основен критерий за категоризирането на едни или други природни обекти като наследство се посочват: ценност от гледна точка на естетиката и науката; ценност от гледна точка на науката и съхраняването; ценност от гледна точка на връзката им с културната среда и съхраняването; ценност от гледна точка на науката, съхраняването и природната красота. Във всички тези случаи се разглежда ценностната стойност по отношение социалната значимост на базата на социокултурния опит на човека и обществото. В този смисъл в съдържанието на понятието „културно наследство“ може да се включи и природно-културната среда в нейното разнообразие, която представлява социална ценност за човека и обществото. Прилагането на социокомуникативния метод дава най-добра възможност да се разрешат основни методологични проблеми.

Авторът, доц. д-р Евгений Сачев е преподавател в катедра „Културно-историческо наследство“ при СВУБИТ.

Съкровищница

В библиотеката на българския Зографски манастир се съхраняват 20 000 старопечатни книги и ръкописи – все още неописани и непроучени докрай

От пратеника на в. „За буквите“ доц. д-р Евгений Сачев

Посетих навръх националния ни празник 3 март 2008 г. славянобългарския манастир „Св. великомъченик Георги Зограф“ и имах възможност да разговарям с библиотекаря Пахомий само няколко дена преди неговата кончина. Срещата с него е наистина едно необикновено преживяване заради неговата дългогодишна служба като пазител на средновековната манастирска книгохранилищница.

Отец Пахомий прекарва в манастира последните 40 години от живота си и е живата история на светлата обител. Роден е на 16 септември 1922 г. в родопското село Лилково, високо в планината, със светското име Иван Григоров Вълчев. През 1950 г. е подстриган за монах в Троянския манастир. Три години по-късно става игумен на манастира „Св. Дух“ край Годеч, Софийско. На празника „Св. Петка“ през 1960 г. е ръкоположен за йеродякон в едноименния софийски храм, а на 1 ноември – в деня на Св. Иван Рилски – е ръкоположен за йеромонах в патриаршеската капела „Св. Николай Мирликийски“. През 2007 г. по решение на Св. Синод с благослението на Българския патриарх Максим е подстриган във велика схима. През 2005 г. Президентът на Република България Георги Първанов го награди с държавен орден „Св. Кирил и Методий“ с огърлие.

Дядо Пахомий беше достоен човек и достоен българин. Истински родолюбец и благочестив свещенослужител. На два пъти успява да спаси манастира от опитите той да стане румънски или македонски. Правени са дори опити да бъде отровен. Ходил е и в арест по повод на скандала с „История славянобългарская“ на Св. Паисий Хилендарски.

През годините дядо Пахомий съхранява библиотеката, в която се пазят хиляди томове ценни книги и ръкописи. Манастирът е бил оживено книжно средище през цялото време на своето съществуване от X век насам. Освен множество ръкописи от ранното Средновековие тук са съхранявани златопечатни царски грамоти, владетелски писма, богослужебни книги, сборници с църковни песнопения. Тук се пазят също ценни реликви за българската история, мощи на великомъченици, вещи на цар Иван Асен II и други български царе, творби на старобългарското изобразително изкуство – стенописи, икони, църковна утвар. Пахомий се грижеше в библиотеката да бъде поддържана специална температура и влажност, поставяше по рафтовете нафталин, непрестанно почистваше прахта, не пропускаше да заключи тайника трижди.

Последните му думи на раздяла бяха:

„Грижете се ревниво за духовността българска!“

Ключарят на библиотеката

Една непрочетена книга

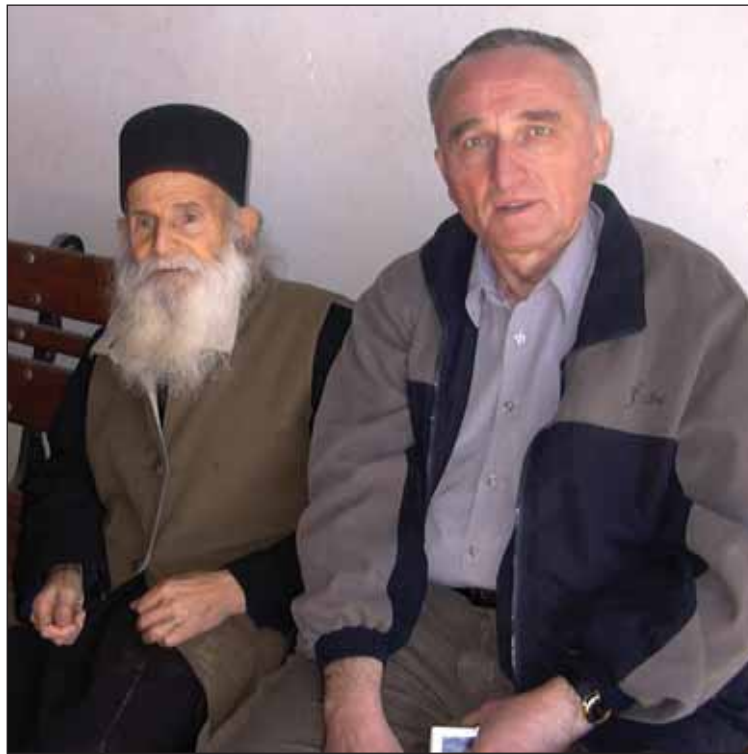
Печатът на манастира (1681)

„Продават се, мамо,
белите манастири,
белите манастири
с черните калугери!....“

Народна песен

Камбаната на манастира, изработена в Русия през 1911 г.

Последната снимка на дядо Пахомий. Вдясно от него – авторът на репортажа Евгений Сачев.

Пресели се в Горния Ерусалим на 85-годишна възраст и дългогодишният библиотекар на Зограф Пахомий. Цели четири десетилетия той охраняваше зорко и самоотвержено единствени по рода си свидетелства за българската духовност с думите „Тук всеки ден е борба!“ Прахът му ще почива вечно в земята на Света гора.

Достойно ест!
Вечная память!

„За буквите“

Ако сме по-мъдри

Медиите и нравственото здраве

Английският писател Невил Шут (1899-1960) е автор на романа-анти-утопия „На брега“, издаден в Англия през 1957 г. и преиздаден десет пъти в родината му, както и в превод на много езици. Той е плод на едно пътуване до Австралия скоро след края на Втората световна война и представя една въображаема ситуация в света след възможна атомна война под влияние на потресението от бомбардировките над Хиросима и Нагазаки.

В края на романа оцелелите след ядрения апокалипсис Мери и Питър, главни герои на творбата, разговарят помежду си:

„Някои безумства просто не могат да бъдат спрени – казва Питър – Искам да кажа, че ако няколко милиона души единодушно решат, че тяхната национална чест изисква да хвърлят на съседите си кобалтови бомби, ти и аз едва ли можем да направим нещо. Единствената надежда е да им се помогне да осъзнаят безумието си.“

„Но как може да се постигне подобно нещо, Питър?“ – пита Мери.

„Би могло да се направи нещо чрез вестниците – отвръща Питър. – Ние не го сторихме. Не го направи нито една нация, защото всички бяхме прекалено глупави и наивни. Желаяхме да виждаме по страниците на нашите вестници най-вече снимки на разголени момичета и тлъсти заглавия за изнасилвания, а нито едно правителство не беше в състояние да повлияе върху това.“

А нещо можеше да се постигне чрез вестниците! Ако бяхме малко по-мъдри...“

Романът „На брега“ бе издаден на български език в превод на Иванка Ангелова, редактор в Кирило-Методиевски вестник, през 1985 г. По него е заснет и игрален филм, показван по Българската национална телевизия.

Солунски митрополит Дионисий

Съвременният свят напразно търси душевно равновесие чрез всякакви забавления и развлечения.

Как се погребва икона

Иконата не е просто някакво изображение на светец или евангелска сцена върху дъска. Пред нея са се молили и страдали поколения наред, отправяйки душевен взор към небесата. Затова и отношението към негодните за потреба икони е особено.

Събират се на едно място подобни вещи. Свещеник прочита над тях съответна молитва. Сетне те се изгарят. Прахът от тях се събира в стъкло или тенекиен съд. Поставя се на дъното на бистър ручей, каквито често текат край манастир или черква. Затисват се с камък да не изплуват.

Потвърдено от проф. Любен Прашков, вещ проучвател на с-та старината (1939-2007).

„Разпятие Христово“

Проф. д-р Рашо Рашев
(12 ноември 1943 г. – 28 февруари 2008 г.)

Непоносимо рано и жестоко ни напусна археологът, изследвал десетилетия наред първата българска столица Плиска. Тъкмо бе подел като новоизбран директор на Националния археологически институт с музей при БАН разширена програма за своевременно представяне на най-новите резултати от проучванията на миналото. Остават книгите му като съществен принос в историята на ранното средновековие. И недописаната статия за този брой по темата „Двоеверие“.

Достойно ест!
Вечная память!

„За буквите“

Проф. д-р Николай Цв. Кочев
(17 юли 1939 г. - 30 ноември 2007 г.)

Напусна ни без време един от най-дейните изследователи на славяно-византийското наследство. Първият пълен превод на Йоан-екзарховия „Шестоднев“ на новобългарски език – крупно събитие в съвременната българска култура - е истински научен подвиг, започнат на младини и осъществен в продължение на десетилетия. Добавени към това са проникновени проучвания на исихазма като философско учение – идейна сърцевина на Търновската книжовна школа.

Достойно ест!
Вечная память!

„За буквите“

„130 години от боевете при
Стара Загора“.

Худ. проф. Иван Кожухаров.

Автор Наталия Куруч,
бесарабска българка.

Юбилейна пощенска марка,
посветена на подвига на
подпоручик Павел Калитин.

Научен консултант на броя
акад. Васил Гюзелев.

Консултант Йордан Ценов.

Портретите на авторите
нарисува художникът
Калин Николов.

Изданието има
общокултурен характер
и авторите следва да избягват
политически оценки
и внушения.

Приемат се за печат статии
в размер до 3 стандартни
страници на дискета и
с разпечатка и подходящи
цветни или черно-бели
илустрации.

Редакцията си запазва
правото на съкращения,
промяна на заглавията,
стилистични и езикови
поправки.

**Благословете,
а не кълнете
и поправяйте!
Ще ви бъдем
благодарни.**

Броят е приключен
редакционно на
15 април 2008 г.

**„Орел мухи
не хваща.“**

Древна пословица

След всяко изразждане
следва ново възраждане.
Поне досега в Българско
е било така!...

Христо Цокев
„Българско девойче“ (1879)

Web counter
(01.07.2007г.-28.04.2008г.)
12 851 посещения.

ISSN 1312-3785

Излиза от 1979 година.

Бр. 27 / май 2008 г.

Броят е посветен на 130-та годишнина
от Освобождението и Годината на Русия в България

Основател на изданието
ВЕСЕЛИН ЙОСИФОВ

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН КОМИТЕТ

Председател
СТОЯН ДЕНЧЕВ

Главен редактор
ИЛИЯ ПЕХЛИВАНОВ

Съредактори
СТАНИНИ ДЕШЕВА, КАЛИН НИКОЛОВ

Графично оформление
КИРИЛ ИВАНОВ

ДЖУЗЕПЕ ДЕЛ'АГАТА, ЕМИЛИЕ БЛАХОВА, ТАМАРА БЪРТЪН, ЕКХАРТ ВАЙЕР,
РАДОСЛАВ ВЕЧЕРКА, ВАСИЛ ГЮЗЕЛЕВ, АКСИНИЯ ДЖУРОВА, НИКОЛА ГЮЗЕЛЕВ,
БОЖИДАР ДИМИТРОВ, ИВАН ДОБРЕВ, НЕВЯНА ДОНЧЕВА-ПАНАЙОТОВА, АНТОН ДОНЧЕВ,
РУМЯНА ЗЛАТАНОВА, ИГОР КАЛИГАНОВ, КАЛИНА КАНЕВА, ИВАН КОЛЕВ,
ЛЮБОМИР ЛЕВЧЕВ, МЕРСИЯ МАКДЕРМОТ, РОЛАНД МАРТИ, ХАЙНЦ МИКЛАС,
МАРИЯ МЛАДЕНОВА, Смоленски епископ НЕСТОР, СВЕТИЛА НИКОЛОВА,
КОНСТАНТИНОС НИХОРИТИС, ИВАНКА ПАВЛОВА, ИРЕНА ПЕТЕВА, РИКАРДО ПИКИО,
ДМИТРИЙ ПОЛИВЯННИЙ, ГЕОРГИ ПОПОВ, МАРИЯ ПОПОВА, РАДКО РАДКОВ,
НОРБЕРТ РАНДОВ, ВАЛЕНТИН РАСПУТИН, ЮРИЙ РОСТОВЦЕВ, ДЖУН-ИЧИ САТО,
МАРИНА СМОЛЯНИНОВА, ХРИСТО ТЕМЕЛСКИ, ФРАНСИС ТОМСЪН, ГЕРГИНА ТОНЧЕВА,
ПЕТКО ТОТЕВ, ИМПРЕ ТОТ, АНАТОЛИЙ ТУРИЛОВ, ХИЛДЕ ФАЙ, УИЛЯМ ФЕДЕР,
ИВО ХАДЖИМИШЕВ, КРИСТИАН ХАНИК, ПЕТЕР ШРАЙНЕР

Редактор-коректор
ПЕТЪР Н. ПЕТРОВ

Сканиране на илюстрациите
Белла Тетевенска

Фотодокументация
Николай Трейман, Валя Чрънкина

Съдейници
Ботю Ангелов, Ваня Ангелова, Светлозар Бахчеванов, Огнян Билански, Румяна Божинова, Иванка Борисова,
Борис Борисов, Мария Бранкова, Петя Величкова, Людмила Велкова, Велизар Велчев, Пламен Георгиев,
Илия Димитров, Радомир Димитров, Розалина Евдокимова, Събина Ефтимова, Елица Златева, Петко Златев,
Иван Иванов, Олга Лебедева, Лиляна Маринска, Христо Медникаров, Марина Миланова, Цвета Найденова,
Мария Николова, Десислава Петкова, Цвети Радева, Андреа Ралева, Катя Рашева, Вилиана Семерджиева,
Румян Славов, Златко Стайков, Емилия Стайчева, Антоанета Сърневска, Вилиана Христова, Петър Цокев,
Лъчезар Цонков, Иван Чомаков, Светла Шапкалова, Яков Янакиев, Борис Янев

ИЗДАТЕЛСТВО „ЗА БУКВИТЕ – О ПИСМЕНЕХЪ“
www.svubit.org, www.zabukvite.org

Директор
БОНКА ХИНКОВА

Секретар
Евгения Василева
Тел. 970 85 89, 971 80 17

София, 1784
Бул. „Цариградско шосе“ № 119
e-mail: info@zabukvite.org

Печатница
ДЕМАКС

Директор инж. Петър Кънев – народен представител

Св. Троица да ни закриля Извисяване над битието

Има произведения, които карат душата да излети от границите на житейското всекидневие и да полети на крилете на общочовешките идеали за съвършенство и хармония.

Творчеството на композитора проф. Найден Андреев е чудесен пример за това как музиката може да се превърне в убедителен посредник между ума и чувствата на хората. Верността му към традицията и усета за съвременното звучене на музиката правят ораторията „Моление“ ярко сценично произведение, родеещо се по качества с най-добрите образци на тази музика.

Воден от убеждението, че тайната на музиката е в това да намира неизчерпаем източник за изразяване там, където словото е безмълвно, проф. Андреев е успял да подчини произведението си на благородната цел за приобщаване на повече вярващи и невярващи към силата и правотата на Православието.

Ако трябва да говориш за она, което са казали други по-рано, трябва да се опиташ да го кажеш по-добре от тях. На достъпен език и защитена с убедително ярко изпълнителско присъствие, ораторията „Моление“ на проф. Найден Андреев е музикален факт със значение в историята на българската музикална култура.

Проф. Стефан Данаилов
Министър на културата

Композиторът проф. Найден Андреев създава творбата „Моление“ върху канонични християнски текстове и свободни проповеди на съвременен български и църковнославянски език. „В името на Отца и Сина и Светия Дух“ е основното посвещение в това музикално произведение. Нейната световна премиера бе на 2 май 2003 г. в Народния театър „Иван Вазов“.

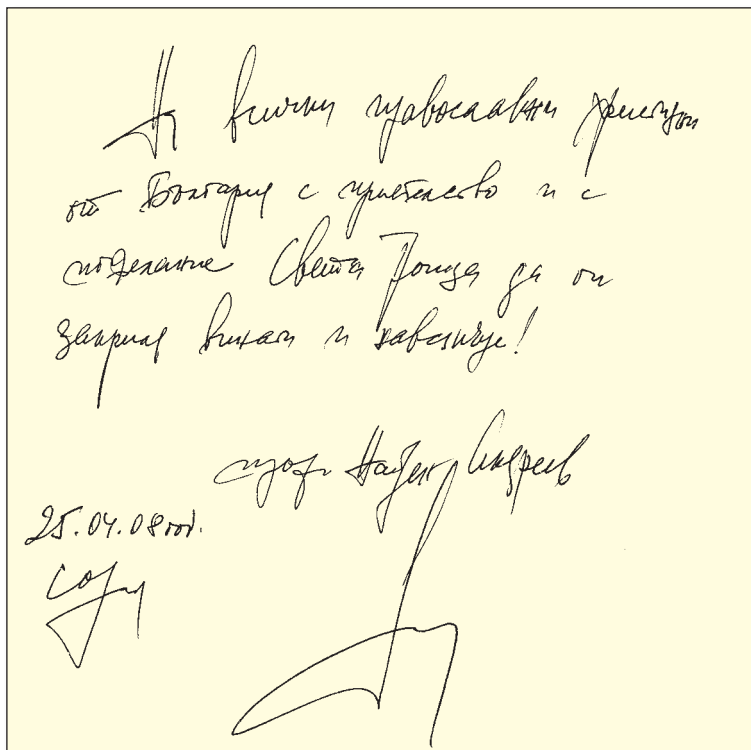
Ораторията „Моление“ е посветена на
Руско-турската освободителна война от 1877-78 г.
и на всички православни християни.

Проф. Найден Андреев

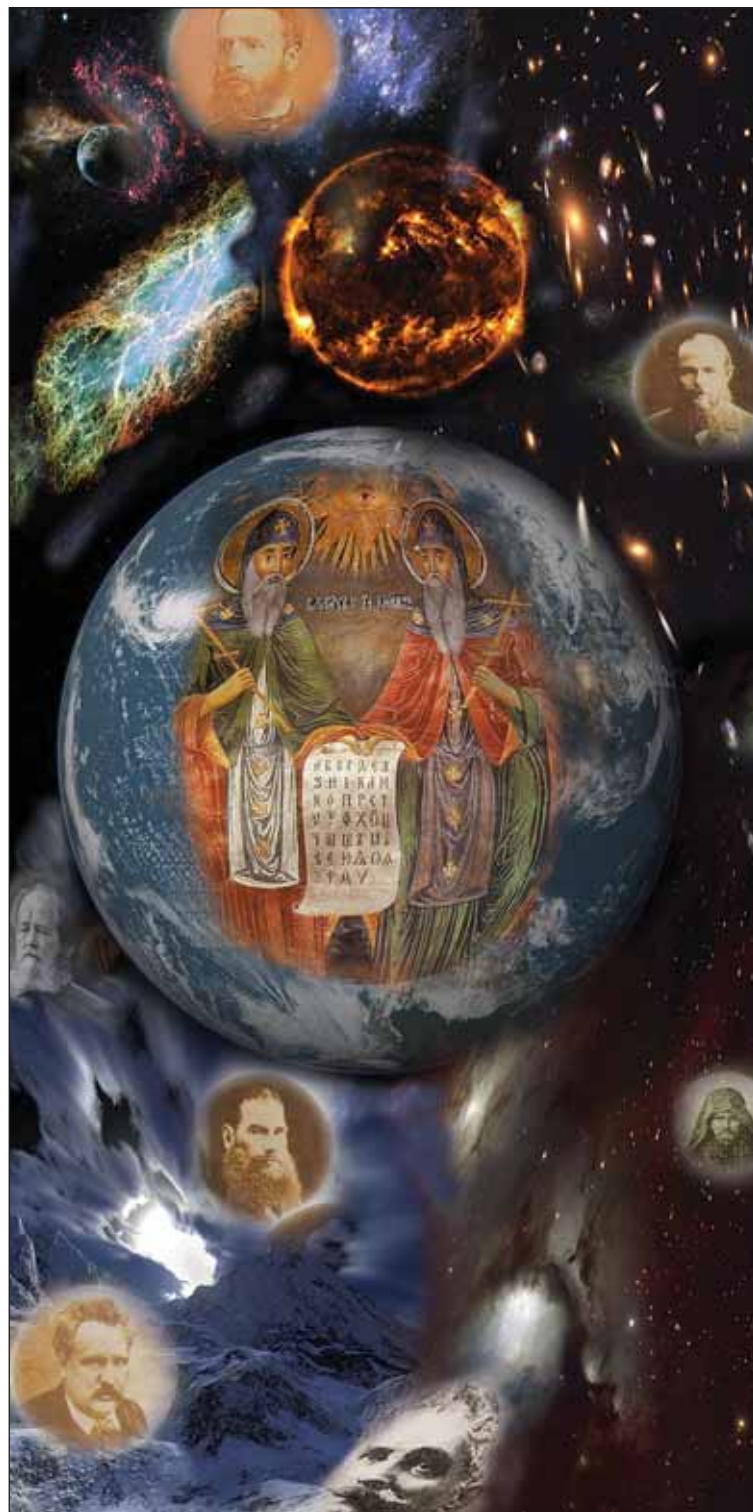

Издание на оратория „Моление“,
София, 2007 г.

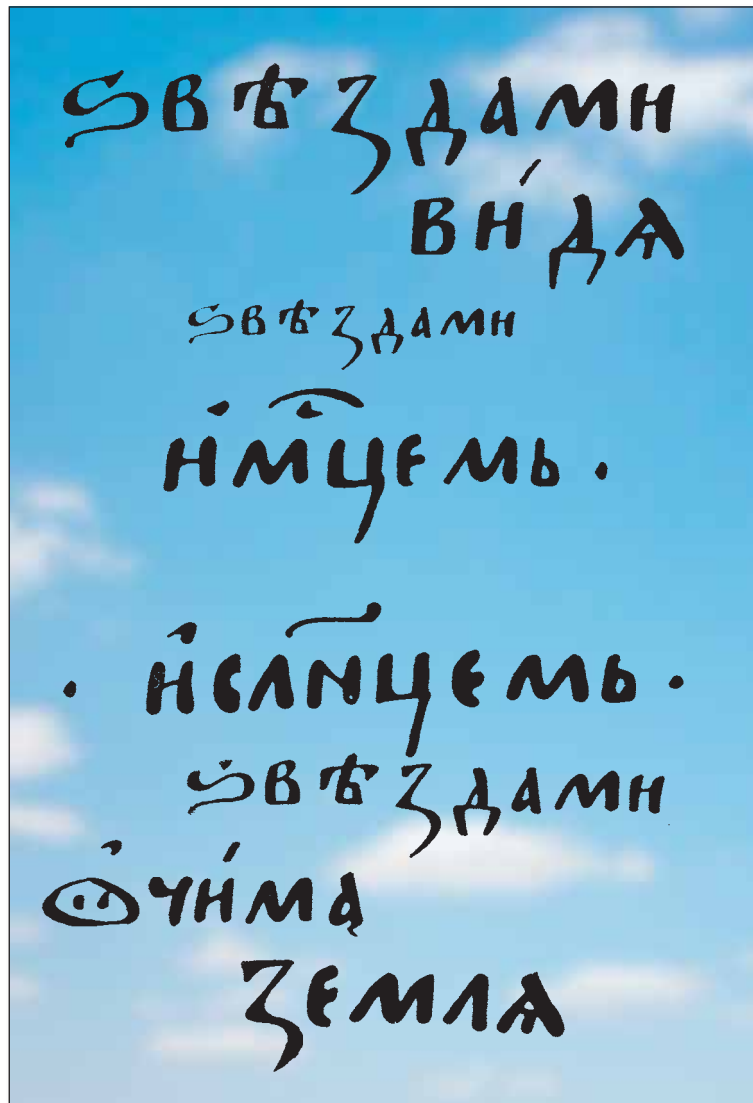

Автограф специално за в. „За буквите“

Творбата се изпълнява от духовно лице, солисти,
смесен хор и симфоничен оркестър.

„Вселената на кирилицата“. Плакат Калин Николов

Йоан Екзарх, „Шестоднев“ (X в.)

Из партитурата на оратория „Моление“